ב"ה

מאמר כ"ק אדמו"ר הזקן

ד"ה עיין עץ חיים שער מ"ט

הנדפס בתורה אור פרשת חיי שרה (טז, ג), אחר מאמר ד"ה יפה שעה אחת

והוא

לשון אדמו"ר נ"ע בעצמו

עם ביאור כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, הנדפס בהוספות לתורה אור

(דף קלט, ג; ובדפוסים האחרונים – דף קמ, א),

על השליש הראשון של המאמר (אותיות א–ג)

ועם ביאור בדרך אפשר על שאר המאמר

כל מאמרי הזהר, העץ חיים, ושאר ספרי הקבלה שהמאמר והביאור מציינים אליהם מובאים כאן בשלימותם, לראות בדיוק למה מכוונים דברי אדמו"ר הזקן והצמח צדק

ומאמרי הזהר – עם ביאור "מתוק מדבש"

בפתח: מבוא; קיצור שלשלת כתבי האריז"ל

בסוף: הוספות – ביאורים ממאמרים אחרים, לפי סדר המאמר

נערך על ידי אברהם כ"ץ
LearnChassidus.com

פתח דבר

מאמר זה הוא מן הקשים שבכל ספר תורה אור, לפי שהוא בנוי כולו על לשונות ספרי הקבלה – הזהר, עץ חיים, פרי עץ חיים ועוד – שאינם מצויים ביד כל אחד, ואף מי שהם מצויים אצלו אין לו תמיד פנאי לחפש ולעיין בכל מקור ומקור. לכן הבאתי כאן את לשון כל המקורות שהמאמר והביאור מציינים אליהם בשלימותם, ואת מאמרי הזהר עם ביאור "מתוק מדבש", ואקוה שבעזרת ה' יהיה בזה סיוע ללימוד המאמר.

על השליש הראשון של המאמר, הדפיס כ"ק אדמו"ר בהוספות לתורה אור ביאור כ"ק אדמו"ר הצמח צדק. על שאר המאמר הוספתי ביאור בדרך אפשר, והוא מובא בסוגריים מסולסלים { }.

כמו כן חילקתי את המאמר לקטעים, כדי להקל על הלומד. חלוקת הקטעים היא על אחריות המוציא לאור בלבד, שהרי אינה נמצאת בתורה אור במקורו.

הניקוד והפיסוק של לשון אדמו"ר הזקן ושל ביאור הצמח צדק, הרבה מן ההערות, ופיענוח ראשי התיבות וכיוצא בזה – נעשו על ידי מערכת "חסידות בהירה", ונמצאים באתר ChassidutBehirah.com

בעריכת הספר נעזרתי במערכת "חסידות בהירה", ובהרה"ת ר' יוסף יצחק קעלער שיחיה.

ביאור מאמרי הזהר הוא מתוך ספר הזהר עם פירוש "מתוק מדבש" לר' דניאל פריש ז"ל.

הערות ותיקונים על מה שכתבתי, לתועלת הרבים, אפשר לשלוח אלי: avraham.t.katz@gmail.com

LearnChassidus.com

תרגום מלא ופירוש על מאמרי תורה אור ולקוטי תורה – בחינם. הירשמו לקבל אותם מדי שבוע, או הורידו אותם מן האתר.

Free full translations and commentary on the maamarim of Torah Or and Likutei Torah. Sign up to get them every week, or download them from the site.

LikuteiTorah3Years.com

הצטרפו לתכנית לימוד כל תורה אור ולקוטי תורה בשלש שנים: לכל הפחות מאמר אחד מן הפרשה ומן המועד בכל שבוע, מחולק לשיעור שבועי ויומי. הירשמו לקבל מדי שבוע את קבצי ה-PDF של המאמרים וקישורים לשיעורים עליהם, או הורידו אותם בחינם מן האתר. יש באתר גם: (1) רשימת מעקב ללימוד לקוטי תורה – בהעתק מודפס, וכן בגרסה דיגיטלית עם חשבון פרטי משלכם המקושר לכל המכשירים שלכם, לעקוב אחר ההתקדמות; (2) אתר משאבים עם קישורים לשיעורים מוקלטים, קבצי PDF ועוד כלים רבים ללימוד לקוטי תורה: https://likuteitorah3years.com/resources

Join the program of learning all of Torah Or and Likutei Torah in three years: at least one maamar from the parsha and the Yom Tov each week, divided into a weekly and a daily portion. Sign up to get the PDFs of the maamarim and links to shiurim on them every week, or download them for free from the website. The site also has: (1) a checklist to track your learning of Likutei Torah, both as a printed copy and as a digital version with your own private account, linked to all your devices, to check your progress; (2) a resource site with links to audio shiurim, PDFs and many more tools to help in learning Likutei Torah: https://likuteitorah3years.com/resources

תוכן העניינים

שלשלת כתבי האריז"ל – קיצור 4

מבוא 5

הספרים הנזכרים במאמר 7

לשון אדמו"ר נ"ע בעצמו – המאמר עם ביאור הצמח צדק 9

אות (א) – הלבושים אינם נעשים מחדש אלא מתבררים 9

אות (ב) – בירור הלבושים ובירור הנשמות 10

אות (ג) – מיין דוכרין ובירור הלבושים 13

קטע 4: ועיין עץ חיים שער כ"ו – מה הם הלבושים: צלם וחשמל 16

קטע 5: ועיין שער החשמל כו' ונקרא קליפת נוגה – החשמל וקליפת נוגה 17

קטע 6: והשתא אתי שפיר – שכר המצות: הלבוש מאימא 18

קטע 7: והנה גן עדן העליון – המצוה עצמה למעלה מגן עדן 20

קטע 8: ואף מי שאין לו – מצות נפש דעשייה עולות לאצילות 21

קטע 9: ואף שממצות מעשיות – ירידת אצילות לבי"ע בימי החול 22

קטע 10: ובשבת צריך עיון – הצריך עיון בשבת 23

קטע 11: ואפילו אור אין סוף – אור אין סוף נמשך בבריאה 23

קטע 12: וכן מה שכתב דציצית – ציצית ביצירה ותפילין בבריאה 23

קטע 13: ואף שהם מצות – עשייה שבאצילות: עיבור, יניקה ומוחין 24

קטע 14: וכן במקרא שהוא בעשיה – מקרא, משנה ותלמוד – כולם באצילות 25

קטע 15: ואף שהכוונה בעסק התורה – נפש ונשמה בלימוד התורה 26

הוספות – ביאורים ממאמרים אחרים, לפי סדר המאמר 28

סימן א – ביאור הצמח צדק סוף אות ג: ועיין מה שנתבאר על פסוק הללו 28

סימן ב – ועיין עץ חיים שער כ"ו 28

סימן ג – ועיין שער החשמל כו' ונקרא קליפת נוגה 30

סימן ד – והשתא אתי שפיר 33

סימן ה – והנה גן עדן העליון 35

סימן ו – ואף מי שאין לו 38

סימן ז – ואף שממצות מעשיות 39

סימן ח – ובשבת צריך עיון 40

סימן ט – וכן מה שכתב דציצית 41

סימן י – ואף שהם מצות 42

סימן יא – וכן במקרא שהוא בעשיה 43

סימן יב – ואף שהכוונה בעסק התורה 45

שלשלת כתבי האריז"ל

מהאר"י ז"ל עד רבי מאיר פאפירש ורבי נתן שפירא: הרב והתלמיד, זמניהם, חבריהם, ומה שכתבו וערכו

— קו מלא: רב ותלמיד ··· קו מקווקו: חברותא ושותפות בעריכה

האר"י ז"ל – רבי יצחק לוריא אשכנזי

ה'רצ"ד (1534), ירושלים – ה' מנחם אב ה'של"ב (1572), צפת

גדל במצרים, למד אצל הרדב"ז ור' בצלאל אשכנזי. עלה לצפת ה'ש"ל ולמד זמן קצר אצל הרמ"ק; אחר פטירת הרמ"ק העמיד את "גורי האר"י".

כתביו: כתב בעצמו מעט, בעיקר פירושים על הזוהר, ובהם פירוש ספרא דצניעותא (נדפסו בשער מאמרי רשב"י: "גם זה הועתק מכתיבת ידי הרב הגדול זלה"ה"); דרושים אלו העתיק מהרח"ו בשער הראשון של "עץ חיים" שלו, "מה שהעתקתי מכתיבת יד מורי". כן רשם שינויי נוסח על המחזור שהתפלל בו בצפת. עיקר תורתו נכתבה בידי רבי חיים ויטאל, שהוסמך לכך על ידו.

חבריו ובני דורו: רבי משה קורדובירו (הרמ"ק) – רבו לזמן קצר; תלמידיו: רבי חיים ויטאל (המובהק והמוסמך לכתוב תורתו), רבי יוסף אבן טבול, רבי משה יונה (כנפי יונה), רבי יונתן סאגיס, רבי יהודה משען, רבי שמואל אוזידא, רבי סולימאן אוחנה, רבי אברהם גבריאל, ורבי ישראל סרוג (שתלמידותו מוטלת בספק), ועוד

מחיבוריו: פיוטי שבת: אזמר בשבחין, אסדר לסעודתא, בני היכלא

רבי חיים ויטאל (מהרח"ו)

א' חשון ה'ש"ג (1542), צפת – ל' ניסן ה'ש"פ (1620), דמשק

מגיל 14 למד נגלה אצל רבי משה אלשיך, וקבלה אצל הרמ"ק; כחצי שנה אחר פטירת הרמ"ק קיבל עליו את האר"י לרב. אחר הסתלקות האר"י קיבלו עליהם שבעה מחבריו את מרותו ומסרו לו כתביהם. ישב בעין זיתים, בירושלים כשמונה שנים, שוב בצפת (ה'שמ"ו–שנ"ד, שם נסמך ע"י האלשיך), ומה'שנ"ה בדמשק, רב קהילת סיציליאנים.

מכתבי האריז"ל שכתב: כתב שלש כתיבות: (א) קונטרס הקיצור – מה שכתב בשעת השמיעה; ממנו 600 דפים שהעתיק ר' יהושע בן נון בחליו (ה'שמ"ז), ומהם סידרו חכמי א"י את ספר הדרושים, ספר הכוונות וספר הליקוטים; (ב) "עץ חיים" בשמונה שערים – נשאר ביד בנו, וממנו "שמונה שערים" ("מהדורא קמא"; ויש שקוראים לה "מהדורה אמצעית"); (ג) הכתיבות שציוה לגנוז: שנמצאו בבית הקברות ע"י ר' אברהם אזולאי – מהן ספרי ר' יעקב צמח ("מהדורא בתרא"); ושנמצאו ע"י נכדו ר' משה – מהן "מבוא שערים"

חבריו ובני דורו: חבריו מתלמידי האר"י (לעיל); ר' יוסף אבן טבול לא קיבלו את מרותו והפיצו תורת האר"י בעצמם • תלמידו ר' חיים הכהן מארם צובה; בנו ר' שמואל

מחיבוריו: שערי קדושה • עץ הדעת טוב • ספר החזיונות • ספר הפעולות • לב דוד (פרקים א–ו) • דרך חיים

רבי שמואל ויטאל

ה'שנ"ח (1598), דמשק – ה'תל"ז (1677), מצרים

בן מהרח"ו ומגדולי תלמידיו. רב ודיין בדמשק והעמיד שם ישיבה; בשנות הת"כ עבר למצרים והעמיד גם שם ישיבה, ושם נפטר. בנו ר' משה ויטאל – מרבני מצרים.

מכתבי האריז"ל שערך: "שמונה שערים" – סידר מחדש את מהדורא קמא של אביו (ת"ט–תי"ד), עם הגהות "אמר שמואל": שער ההקדמות, שער מאמרי רשב"י, שער מאמרי רז"ל, שער הפסוקים, שער המצות, שער הכוונות, שער רוח הקודש, שער הגלגולים. נדפסו רק בשנים תרי"ב–תרכ"ח. "השמונה שערים מוסמך יותר ועליו סומכין" (רבותינו נשיאינו). ששה מן השערים בכתב ידו בספריית ליובאוויטש

חבריו ובני דורו: תלמידו: רבי יעקב צמח • רבי מאיר פאפירש עיין בכתביו בדמשק (ת"ט)

מחיבוריו: באר מים חיים (שו"ת) • מקור חיים (דרשות לר"ח) • תוצאות חיים • חכמת נשים • חמדת ישראל (סידור) • חיים שנים ישלם

רבי יעקב צמח

ה'ש"ל או ה'שד"מ, ליסבון – ה'תכ"ז (1667), ירושלים

נולד למשפחת אנוסים בליסבון ועסק ברפואה; כבן שלשים עבר לסלוניקי וחזר בגלוי ליהדות. עלה לצפת ה'שע"ח (ויש אומרים שע"ט), ובדמשק למד אצל רבי שמואל ויטאל וסיים שם את "נגיד ומצוה" (ה'שע"ח). אחר כך ישב בירושלים, בישיבתו של ר' יצחק גאון, ונלחם בשבתי צבי. שנת פטירתו (תכ"ז) נתבררה מכתב יד בנו.

מכתבי האריז"ל שערך: ממהדורא בתרא ערך חמשה ספרים: קהילת יעקב, עולת תמיד, אדם ישר, אוצרות חיים, זוהר הרקיע; אחר כך איחד שלשה מהם ל"עדות ביעקב" • עריכה שניה של "מבוא שערים" עם הגהותיו – סלוניקי תקס"ו

חבריו ובני דורו: ר' אברהם אזולאי – עמו הוציא בשאלת חלום את מהדורא בתרא • בירושלים: ר' אברהם אמיגו, ר' שמואל אבן צחן, ר' יעקב חגיז • ר' נתן שפירא הירושלמי • ר' משה זכות • תלמידיו: ר' מאיר פאפירש, ר' אברהם אמיגו, ר' דוד קונפורטי, ובנו ר' אברהם צמח

מחיבוריו: נגיד ומצוה • קול ברמה (על האדרא) • רנו ליעקב (מה ששמע מר' שמואל ויטאל) • צמח צדיק • הגהות רבות על כתבי האר"י

רבי מאיר פאפירש הכהן

ה'שפ"ד (1624; ויש אומרים שפ"ח), קראקא – ב' אדר ה'תכ"ב (1662), ירושלים

בגיל 13 נשלח לירושלים ללמוד קבלה אצל רבי ישראל אשכנזי ורבי יעקב צמח. בשנת ה'ת"ו החל לסדר את כתבי האר"י; בדרכו לפולין (ת"ט) עיין בדמשק בכתבי רבי שמואל ויטאל, וסיים את הסידור בקראקא (תי"א). נפטר בגיל 38 (ולדעה אחרת 34).

מכתבי האריז"ל שערך: "דרך עץ חיים" – הנדפס בשם "עץ חיים" (קארעץ תקמ"ב), סדר ההשתלשלות • "פרי עץ חיים" – כוונות התפילה והמצות (ענף א; ענפי טעמי המצות, תיקונים ויחודים נדפסו לחוד) • "נוף עץ חיים" – מאמרי זוהר, פסוקים, מאמרי רז"ל, וספר הגלגולים (פרנקפורט תמ"ד) • מנוף עץ חיים ופרי עץ חיים נדפסו גם "לקוטי תורה" ו"טעמי המצות" (זאלקווא תקל"ה) • ליקט את הכתבים שמהם סידר הרש"ש את "ספר הליקוטים"

חבריו ובני דורו: רבותיו: רבי יעקב צמח, רבי ישראל אשכנזי, רבי זרחיה גוטה • חברו: רבי נתן שפירא הירושלמי

מחיבוריו: דרך סעודה • אור צדיקים • מאורי אור (נדפס עם יאיר נתיב בשם "מאורות נתן") • מסילות חכמה • ביאור לפירוש הרמב"ן • אור זרוע: "אילן הגדול" מיוחס לו, ובספק. החיד"א: חיבר ל"ט ספרים

רבי נתן שפירא הירושלמי

שנת לידתו אינה ידועה בדיוק, קראקא – ה'תכ"ז בערך (1667), רג'ו שבאיטליה

רב, דיין, מקובל ושד"ר בירושלים. נכד (או בן אח) ל"מגלה עמוקות" ואינו הוא. בשנת ה'ת"ו נשלח מעדת האשכנזים בירושלים לאיטליה, הולנד ואשכנז; בווניציאה נפגש עם ר' משה זכות. ישב באיטליה בעשר שנים עד פטירתו. ויש אומרים שלמד עם ר' יעקב צמח ור' מאיר פאפירש בירושלים, ובשנת תט"ו כבר נשלח כשד"ר, ומסתמא לא נולד אחר ה'שפ"ה–ש"ץ.

מכתבי האריז"ל שערך: ערך מכתבי רח"ו את "מאורות נתן": חלק א נדפס בתוך "פרי עץ חיים" (קארעץ תקמ"ב), חלק ב בשם "מחברת הקודש" (קארעץ תקמ"ג), הנקרא גם "ספר הכוונות" • עריכה אחת של "מבוא שערים", היא שנדפסה ראשונה – קארעץ תקמ"ג • הגהות על אוצרות חיים ופרי עץ חיים • עריכה משלו של ספר הגלגולים

חבריו ובני דורו: ר' משה זכות • ר' יעקב צמח ור' מאיר פאפירש – למד עמהם בירושלים (יש אומרים)

מחיבוריו: טוב הארץ (ויניציאה תט"ו) • יין המשומר • מצת שמורים (ויניציאה ת"כ) • תורת נתן • פירוש על ההגדה (כ"י) • מיוחס לו עיבוד "לחם מן השמים" מתוך "נגיד ומצוה"

הערות

- סדר הסמכות הפוך מסדר ההתגלות: שמונה שערים (מהדורא קמא) מוסמכים ביותר; אחריהם עץ חיים ופרי עץ חיים (מהדורא בתרא); ספרי ר' יהושע בן נון וחבריו פחותים מהם.
- בחסידות מובאים בעיקר עץ חיים ופרי עץ חיים, שנדפסו בתקמ"ב, עשר שנים אחר ייסוד חסידות חב"ד; שמונה השערים נדפסו רק בשנים תרי"ב–תרכ"ח.
- מבוא שערים: לפי רוב הרשימות – עריכת ר' נתן שפירא קארעץ תקמ"ג, עריכת ר' יעקב צמח סלוניקי תקס"ו; ויש שכתבו להפך.
- שנות לידת רבי יעקב צמח ומקום לידת רבי מאיר פאפירש (קראקא או פראג) – חלוקות הדעות.

ב"ה

מבוא למאמר "לשון אדמו"ר נ"ע בעצמו"

תורה אור חיי שרה טז, ג – יז, א, עם ביאור כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

המאמר ד"ה יפה שעה אחת (תורה אור טז, א)[1] אמר אדמו"ר הזקן בשקלאוו בשנת תקנ"ז.[2] אחריו נדפס בתורה אור המאמר ד"ה עיין ע"ח[3] (שם טז, ג), והוא לשון אדמו"ר בעצמו, שכתב אדמו"ר הזקן בכתב יד קדשו.[4] ועל תחלתו כתב כ"ק אדמו"ר הצמח צדק ביאור, ונחלק לג' אותיות, ונדפס בהוספות לתורה אור (קלט, ג; ובדפוסים האחרונים: קמ, א).[5]

הרבה מן הענינים שבמאמר זה קשורים לתוכן קונטרס אחרון[6] (בעיקר בארבעת הסימנים הראשונים, שנכתבו בדרך דומה של יישוב סתירות בקבלה על פי תורת החסידות); לאגרת הקודש סימן כ"ט, שמדברת בענינים דומים (ושם מביא גם כן "ויבא משה בתוך הענן", כמו במאמר ד"ה יפה שעה אחת); לתניא פרקים לח–מ, שמבאר מעלת המצות בכוונה ובלא כוונה, ואיך זה פועל באדם, לאיזו מדרגה בגן עדן יוכל להכנס; ובפרק מ (בהגהות) מבאר שהיחוד העליון הנעשה בכל מצוה ותלמוד תורה עיקרו באצילות, אף שנפש האדם העוסק בהם אינה מאצילות (וכמו שנתבאר כאן, קטעים 7–8), ועד איזה עולם מתפשט היחוד ואור אין סוף ברוך הוא על ידי מקרא, משנה ותלמוד, ושהקבלה אינה מתפשטת כלל מאצילות לבי"ע (וכמו שנתבאר כאן, קטע 14); ולאגרת הקודש סימן כ"ו, שמבאר מדרגות חלקי התורה, לאיזה עולם הם ממשיכים אור ה' (הובא לקמן קטע 14).

במאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים (עמוד תקסו–תקסז) נדפס מאמר קצר, "תורה (כוונתה)", ונראה שהוא הנחה של מאמר הקשור למאמר זה. הוא עוסק באותם ענינים: כוונת התורה, התורה עצמה ומעשה המצות כנגד נשמה, רוח ונפש; היחודים שבאצילות לעומת תיקון לבושי נוגה בבי"ע; הלבושים שמנה"י דאימא; ושהנשמות נתעלו מן הקליפות על ידי התפלות קודם

[1] בכתב יד 1174 (יד, ב) הוא בכותרת: "תורת אדמו"ר שאמר בק"ק שקלאוו", אחר ד"ה קול ה' יחולל אילות; ובשלימותו בכתב יד 265 (כה, ב), בכותרת: "בק"ק שקאלב תקנ"ז לפ"ק"; וכן הוא בכתב יד 2217 (עא, ב), בתוך מאמרי תקנ"ז.

[2] כנראה בסביבות חנוכה: שהרי בכתב יד 1174 הוא אחר ד"ה קול ה' יחולל אילות (נדפס בבונה ירושלים סימן קכט, ובספר המאמרים הקצרים עמוד רח), שכותרתו בכתב יד 139 (קסה, ב): "בהיות אדמו"ר בק' שקלאב וישב תקנ"ז לפ"ק"; ובבונה ירושלים (סימן לט) נדפס ד"ה כי ישרים דרכי ה' בכותרת: "בהיות אדמו"ר בק"ק שקלאוו קודם חנוכה תקנ"ז" (וראה רשימת מאמרי תקנ"ז בספר המאמרים הקצרים עמוד תריז). אבל במפתח של כתב יד 2217 נרשם על מאמר זה: "מברכין חשון".

[3] כ"ק אדמו"ר הצמח צדק באור התורה (שמות כרך ה, פרשת זכור, עמוד א'תשסט, הגהה; הובא לקמן קטע 7) מציין אליו: "ועיין בתו"א פרשת חיי [שרה] בד"ה עיין בע"ח".

[4] אם נכתב מאמר זה כביאור על ד"ה יפה שעה אחת, אינו ברור, ויש צדדים לכאן ולכאן. לומר שנכתב כביאור עליו: (א) הצמח צדק, שסידר את תורה אור, הדפיסו מיד אחר ד"ה יפה שעה אחת. (ב) ענינם קרוב: בד"ה יפה שעה אחת נתבאר שעל ידי התורה והמצות נעשים לבושים לנשמה בגן עדן, ומאמר זה פותח בלשון עץ חיים (שער מ"ט פרק ה) בענין לבושים אלו. (ג) במאמר זה עצמו (קטע 7) כתב: "ואתי שפיר הא דתנן: יפה שעה אחת כו'", והיא המשנה שעליה בנוי ד"ה יפה שעה אחת. (ד) רבינו מציין כאן (קטע 6) לזהר פקודי רכ"ט ע"א, ושם: "ויבא משה בתוך הענן... דהוה מתלבש בעננא", והוא הפסוק שמביא במאמר ד"ה יפה שעה אחת.

ולומר שנכתב בפני עצמו: (א) לא במאמר זה עצמו ולא בכותרות שבכתבי היד נזכר ד"ה יפה שעה אחת: בכתב יד 755 הכותרת היא רק "בס"ד שנת תקצ"ו לפ"ק", ובכתב יד 17 רק "בס"ד", ומיד: "עיין ע"ח שמ"ט פ"ה". (ב) אינו מפרש את לשון ד"ה יפה שעה אחת, אלא מיישב לשונות הקבלה זה אחר זה, בסגנון הקונטרס אחרון שבתניא, שהם רשימות בפני עצמן. (ג) המשנה "יפה שעה אחת" נזכרת בו רק באמצע הדברים (קטע 7), בתור אחד הדברים ש"אתי שפיר". (ד) הצמח צדק עצמו מציין אליו "ד"ה עיין בע"ח", כמאמר בפני עצמו (ראה הערה הקודמת).

מכל מקום ברור שהוא בסגנון הקונטרס אחרון שבתניא, ונכתב באותן שנים (על פי הערה מהרב אליהו מטוסוף שיחיה). ואם נכתב כביאור על ד"ה יפה שעה אחת, אולי יש לומר שנכתב בסמיכות לאמירתו.

נמצא בכתב יד "ענין שתי הנפשות" (מילער), לו, א, בחלק שנכתב בהיות אדמו"ר הזקן בליאזנא. ובכתב יד 755, שנעתקו בו מאמרים רבים שכתב ואמר כ"ק אדמו"ר הצמח צדק בשנות תקצ"ה–תקצ"ו, הוא בכותרת: "בס"ד שנת תקצ"ו לפ"ק" (רנט, ב); וכנראה בשנה זו מסרו כ"ק אדמו"ר הצמח צדק לחסידים, ועמו ביאור משלו עליו, כדי שיעתיקוהו וילמדו בו.

[5] בכתב יד 755 (רס, ב) נעתק אחר לשון אדמו"ר הזקן, בכותרת: "בס"ד ביאור על זה"; וכן נעתק אחריו בכתב יד 17 (קכה, ב). וביאור הצמח צדק נמצא גם בכתב יד 744 (שלא, א), וממנו נדפס בהוספות לתורה אור.

[6] ובמכתב כ"ק אדמו"ר מי"ז אדר ראשון תש"ו לר' שמעון גליצנשטיין (אגרות קודש חלק ב עמוד קב), כשמונה את ספרי אדמו"ר הזקן ותוכן כל ספר בקיצור, מונה אותם יחד: "קונטרס אחרון שבתניא ולשון כ"ק אדמו"ר נשמתו עדן בעצמו שבתורה אור (קבלה)".

בואן לגוף, והלבושים נתקנים על ידי התורה והמצות, "ושניהם אמת ולא סתרי אהדדי". הוא מובא במלואו בהוספות, סימן יב.

תוכן ענין המאמר בקיצור[7]:

במאמר ד"ה יפה שעה אחת (תורה אור טז, א), שנדפס לפני מאמר זה, נתבאר שעל ידי התורה והמצות נעשים לבושים לנשמה בגן עדן. ואף שהם רק "לבושים", הם גבוהים הרבה יותר מן הנשמה עצמה, ויכולים לירד ולעשות דרך שהנשמה, שהיא בעלת גבול, תוכל להשיג את האור האלקי הבלי גבול.

ובמאמר זה מבאר רבינו, ששכר המצות הוא הלבוש, שנמשך מאימא, שהיא עולם הבא; ובאמת הלבוש אינו העולם הבא, אלא שעל ידו תוכל הנשמה לסבול וליהנות מאור אימא: דכמו שהמלאכים אינם יכולים לירד לעולם הזה בלי לבוש תחתון, כך אין התחתונים יכולים לעלות למעלה בלי לבוש עליון. ולכן מי שלבושיו חסרים צריך להיות בגיהנם לתקן הרע תחלה. ומוסיף, שהלבושים שנעשים על ידי עשיית המצות אינם רק כדי ליהנות מזיו השכינה בגן עדן, אלא פועלים עוד ב' ענינים כלליים, ויש עוד ענין ג' במעלת המצוה עצמה:

א) הם מתקנים את הלבושים של אדם הראשון שנפלו בקליפת נוגה. שלא תאמר שהלבושים הם דברים חדשים לגמרי שנבראים על ידי המצות, אלא הם לבושי ה"חשמל" של נפש, רוח ונשמה של אדם הראשון (מחשמל דעשייה, דיצירה ודבריאה), שנפלו בקליפת נוגה על ידי החטא, ועל ידי התורה והמצות מתבררים מן הרע שנתערב בהם, ו"נעשים חדשים ממש": על ידי כוונת האדם בתורה[8] ומצות נגמר לבוש הנשמה, על ידי התורה – לבוש הרוח, ועל ידי המצות מעשיות – לבוש הנפש. ובזה מתקן את לבושי אדם הראשון, שהרי כל אחד מישראל נכלל בנשמת אדם הראשון, והלבושים שייכים לנשמתו שלו (ביאור הצמח צדק אות א).

ותיקון זה הוא דוקא על ידי תורה ומצות מעשיות, ולא על ידי התפלה לבדה. אבל על ידי התפלה בכוונה מעלים מן הקליפות את הנשמות שנפלו שם ועדיין לא באו לעולם הזה: הן הנשמות שבתוך המלכים שנשברו,[9] והן הנשמות שנכללו באדם הראשון ונפלו בחטאו (ואלו מתבררות גם על ידי שאר מצות, אלא שבתפלה הבירור הוא בפנימיות). ובירור זה אינו מוטל דוקא על האדם עצמו, אלא נעשה גם על ידי אחרים.[10] אבל לברר ולתקן את לבושי אדם הראשון השייכים לנשמתו שלו, זו חובה מוטלת על כל אחד ואחד בעצמו, ואי אפשר לעשותה על ידי אחרים, ולשם כך ירדה הנשמה לעולם הזה.[11]

והטעם שהנשמות מתבררות על ידי התפלה, והלבושים דוקא על ידי תורה ומצות: כי עצם הנשמה כלולה משכל ומדות, ועיקר התפלה שכל ואהבה ויראה בגדולת ה'; אבל הלבושים הם כמו מחשבה, דבור ומעשה, שהן לבושי השכל, ולכן מתבררים דוקא על ידי תורה ומצות, שהן בחינת מחשבה, דבור ומעשה (ביאור הצמח צדק אות ב).

---

[7] נעזרתי הרבה על ידי הרה"ת ר' יוסף יצחק קעלער שיחיה, וגם מה"תוכן עניינים" במהדורא החדשה של תורה אור (קה"ת – תשפ"ה).

[8] הכוונה, דהיינו האהבה והיראה הנולדות בשעת התפילה, שמביאות אותו ללמוד לשמה, לשם התקשרות עם ה' וכו', כמבואר בתניא פרקים לח–מ.

[9] ובעץ חיים שער החשמל פרק א (שמביא רבינו לקמן, קטע 5) כתב: "וזה העור הוא בחינת המלכים שלא נתבררו ונקרא קליפת נוגה ונקרא חשמ"ל". ולפי זה יש לומר שתיקון הלבושים נעשה בב' שלבים: תחלה, על ידי התפלה, מתעלים הלבושים בדרך כלל עם כללות המלכים; ואחר כך, על ידי דברי תורה ומעשה המצות, ממשיך וקובע כל אחד את לבושי אדם הראשון השייכים לנשמתו שלו.

[10] וגם נשמת האדם עצמו, התפלה מעלה אותה ומחזירה אותה למקורה, ומקבצת את כחות הנפש שנתפזרו בתענוגי עולם הזה; והוא בחינת תשובה, כמו שכתוב "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה" (קהלת יב, ז), וכמו שכתב רבינו: "בכל יום צריך להיות בבחינת תשובה למקורא דכולא ושרשה העליון, והוא בשעת התפלה בקריאת שמע" (לקוטי תורה, האזינו, עב, ב).

[11] ויש לומר שיש עוד ענין שפועלת התפילה, על פי מה שכתב בתניא פרקים לח–מ: שהאהבה והיראה הנולדות בשעת התפילה בכוונה, כשהן מביאות אותו לעשות את המצות מתוך אהבה ויראה, הן עצמן עושות לבוש למדרגת ה"נשמה" שלו (וראה עץ חיים שער מ"ט פרק ה); מה שאין כן לבושי מדרגות ה"רוח" וה"נפש" שלו, כדלעיל. וצריך עיון קצת איך להתאים מה שכתב בתניא שם עם המבואר במאמר זה.

ב) הלבושים שומרים על הנשמה מיניקת החיצונים: שכל התיקון הוא לדחות את החיצונים על ידי אור הבינה, מבפנים ומבחוץ, ורבינו כתב שקרוב לומר שמבפנים הוא על ידי מצות שבדבור, ומבחוץ על ידי מצות מעשיות. וכן ציצית ותפילין דוחים את החיצונים מג' תחתונות דיצירה ודבריאה על ידי המשכת האור דאצילות.[12]

ג) ואף שממצות מעשיות לא נעשה לבוש אלא לנפש דעשייה, והלבושים הם מבי"ע, מכל מקום המצוה עצמה היא באצילות: גן עדן העליון אינו אלא מבריאה, ואילו המצות ממשיכות מיין דוכרין דאצילות, ושרשן ממוחא סתימאה דאריך אנפין, ולכן "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא" (אבות ד, יז). ואף מי שאין לו אלא נפש דעשייה, הרי זה מעלה במצותיו מיין נוקבין על ידי הצדיקים עד מלכות דאצילות, כי אין שום בירור אלא באצילות. וכן ציצית ותפילין ממשיכים מעשייה שבאצילות, ומקרא, משנה ותלמוד כולם באצילות, אלא שמתלבשים בעשייה, יצירה ובריאה. ואף שהכוונה בעסק התורה היא בבריאה, והתורה עצמה ביצירה, והמצוה בלי כוונה בעשייה – אין לחלק בין נפש לנשמה אלא בכוונה, ולא בלימוד עצמו.

הספרים הנזכרים במאמר

ספרי האריז"ל הנזכרים כאן כולם סידורים שונים של כתבי ר' חיים ויטאל, מה שקיבל מהאריז"ל: "שמונה שערים" הם המהדורא קמא שלו, בסידור בנו ר' שמואל ויטאל; מן המהדורא בתרא, שגנז ונתגלתה אחר כך, סידר ר' יעקב צמח את אוצרות חיים, זוהר הרקיע, קהלת יעקב ועוד; ואחריו סידר ר' מאיר פאפרש את הכתבים בג' ספרים: עץ חיים, פרי עץ חיים (ובו טעמי המצות) ונוף עץ חיים (ובו לקוטי תורה וספר הגלגולים). ומבוא שערים הוא כפי הנראה סיכום שעשה ר' חיים ויטאל עצמו.

עץ חיים – כתבי האריז"ל מפי ר' חיים ויטאל, בסידור ר' מאיר פאפרש ("דרך עץ חיים"); נדפס לראשונה בקארעץ תקמ"ב. דפוסי קארעץ תקמ"ב – עץ חיים, ופרי עץ חיים (כפי שנערך על ידי ר' נתן שפירא) – הם שהיו לפני רבינו בשנת תקנ"ז; ולפני הצמח צדק היו גם דפוסי שקלאוו תק"ס ודובראוונע תקס"ד. הצמח צדק מעיר על חילוקי מנין השערים בין הדפוסים (שקלאוו ודובראוונע לעומת הדפוס שלפני רבינו): "שער ל"ט" של רבינו הוא "אצלינו שער ל"ח", וכן "שער כ"ו" – שער כ"ה. ו"שער החשמל" – שער מ"א בדפוס קארעץ – נסמן בתורה אור לך לך "שער מ' פ"א", כמנין הדפוסים המאוחרים (ראה במאמר, ד"ה ועיין שער החשמל כו' ונקרא קליפת נוגה). הלשונות מעץ חיים שמובאים כאן לביאור מראי המקומות של רבינו – מדפוס קארעץ תקמ"ב; ושאר הלשונות – מהדפוסים שלאחריו.

פרי עץ חיים – כוונות התפלה והמצות מהאריז"ל. נדפס לראשונה בקארעץ תקמ"ב, כפי שנערך על ידי ר' נתן שפירא, והוא שהיה לפני רבינו; ושם, בשער א' (שער התפלה) פרק ו', נמצאים הלשונות שמביא רבינו. ונדפס שנית בקארעץ תקמ"ו, על פי הנוסח שבכתב יד ר' שבתי ראשקאוורער, ושם נסמן פרק זה "פרק ז'"; ודפוס דובראוונע תקס"ג מסודר בעיקר על פי דפוס קארעץ תקמ"ו (ולכן נסמן בו "פרק ז'"), וכן הוא בדפוסים שלפנינו. הצמח צדק השתמש באחד משני דפוסים אלו (קארעץ תקמ"ו או דובראוונע תקס"ג). ולכן, הלשונות מפרי עץ חיים שמובאים כאן לביאור מראי המקומות של רבינו – מדפוס קארעץ תקמ"ב; ושאר הלשונות – מהדפוסים שלאחריו.

שער המצות, שער הכוונות, שער ההקדמות, שער מאמרי רשב"י – מ"שמונה שערים" שסידר ר' שמואל ויטאל מכתבי אביו (המהדורא קמא); ונדפסו רק לאחר זמן רבינו: שער המצות ושער הכוונות – ירושלים תרי"ב, שער מאמרי רשב"י – סלוניקי תרכ"ב, שער ההקדמות – ירושלים תרכ"ה. "טעמי המצות" שמזכיר רבינו (אותיות ב–ג) – ספר טעמי המצות שבסידור ר' מאיר פאפרש (הענף השני מ"פרי עץ חיים" שלו), שנדפס עם לקוטי תורה להאריז"ל בזאלקווא תקל"ה: שם בסוף ההקדמה ד"ה "סוד מציאות המצות כולם", כלשון רבינו (במאמר, אות ב). והוא הענין שבהקדמת שער המצות.

לקוטי תורה להאריז"ל (עם טעמי המצות) – דרושים על פסוקי התורה – הענף השני מ"נוף עץ חיים" שבסידור ר' מאיר פאפרש; נדפס עם טעמי המצות בזאלקווא תקל"ה (ובהערות נסמן דפוס וילנא תרל"ט). הצמח צדק מביא ממנו (אות ג) את טעם פטור נשים ממצות עשה שהזמן גרמא. לכאורה רבינו והצמח צדק מביאים ממנו כפי דפוס זאלקווא, ויש בו שינויים מן הדפוסים המאוחרים: מה שכתב רבינו (אות ג) "כמו שכתב בלקוטי תורה על פסוק כי לא על הלחם לבדו", והלשון שמביא שם הצמח צדק "פרשת עקב" – נמצאים בדפוס זאלקווא (קג, ב – קד, א), ואינם בדפוסי אמשטרדם תקל"ט ווילנא תרל"ט. ו"בטעמי

---

[12] ויש לומר שהלבושים של חלק הנשמה שעושה את המצוה (נפש, רוח ונשמה) שומרים על האדם גם בעולם הזה, בחיים חיותו, ולא רק כדי ליהנות מזיו השכינה בגן עדן: שכמו באדם הראשון, הלבושים שמרו אותו שתהיה נגלית בו נשמתו שמאצילות (שכשחטא ונלקחו לבושיו נסתלקו ממנו נשמה ורוח שלו, שהיו מאצילות; עץ חיים שער מ"ט פרק ד), על דרך זה הוא בנוגע אלינו: אם שלשה לבושים אלו יהיו כדבעי למהוי, אז הוא כלי לגילוי מדרגות "חיה" ו"יחידה" שלו, שהן באצילות, שיתלבשו בו בפנימיות; ואם לאו, מסתלקים ה"חיה" וה"יחידה" מגילוי פנימי בנפש האדם.

מצות שם" שבדברי רבינו (סוף אות ג) – לכאורה היינו טעמי המצות שהביא רבינו באות ב ("בסוף ההקדמה"); ההקדמה של טעמי המצות נדפסה בתוך פרשת בראשית (זאלקווא תקל"ה, יג-יד; וילנא תרל"ט, יד-טו).

ספר הגלגולים – מכתבי ר' חיים ויטאל, בסידור ר' מאיר פאפרש (הענף הרביעי מ"נוף עץ חיים"); נדפס בפרנקפורט תמ"ד – הראשון שנדפס מכתבי האריז"ל. אינו "שער הגלגולים" שבשמונה שערים. המקום שמציין רבינו באות ג, "אחר סוף פרק ל"ה ב'קשר החברים", נמצא בספר הגלגולים.

מבוא שערים – כפי הנראה סיכום שעשה ר' חיים ויטאל עצמו, מכתבים שנגנזו בחברון; נערך על ידי ר' נתן שפירא (קארעץ תקמ"ג) ועל ידי ר' יעקב צמח, עם הגהותיו (סלוניקי תקס"ו). "שער הקליפות" הוא שער ו' חלק ב' שבו.

זוהר הרקיע – ביאור על הזהר מכתבי ר' חיים ויטאל, שנסדר בסיוע ר' יעקב צמח (והוא גם הענף הראשון מ"נוף עץ חיים"); נדפס בקארעץ תקמ"ה (ורבינו מביא ממנו "בשם הרח"ו"). ר' יעקב צמח הוא גם בעל ההגהות "צמח" הנדפסות בעץ חיים.

מקדש מלך – ביאור על הזהר לר' שלום בוזאגלו, המביא הרבה מכתבי האריז"ל. נדפס לראשונה באמשטרדם תק"י, והוא הדפוס שהיה לפני רבינו והצמח צדק, וממנו הובאו לשונותיו כאן. רבינו מציין לפי דפי המקדש מלך עצמו ("דף ק"ב"), ובהערות נסמן מקומו בזהר. ומה שמביא "כתב הרב בקהלת יעקב" – הוא קהלת יעקב לר' יעקב צמח, מכתבי ר' חיים ויטאל (שהרי המקדש מלך נדפס בתק"י), ולא ספר קהלת יעקב שחיבר מקובל מאוחר.

לְשׁוֹן אַדְמוֹ"ר נִשְׁמָתוֹ עֵדֶן בְּעַצְמוֹ[13]

<עז, ג>

[כאן משולבים מאמר אדמו"ר הזקן, "לשון אדמו"ר נ"ע בעצמו", וביאור כ"ק אדמו"ר הצמח צדק שנדפס בהוספות לתורה אור (הוספות, דף קלט, ג ואילך; ובדפוסים האחרונים – דף קמ, א). דברי הצמח צדק מובאים כאן בסוגריים מרובעים [( )]. הסוגריים שבתוך לשון המאמר עצמו הם הגהות אדמו"ר הזקן בעצמו, חוץ מאחד – "[(ב"עץ חיים" דפוס שקלאוו: שער כ"ה)]" – שהוא מהצמח צדק. חלוקת הקטעים, וכן הביאור שבסוגריים מסולסלים { } – מהמוציא לאור.]

עיין עץ חיים שַׁעַר מ"ט, פֶּרֶק ה': "נִמְצָא אֵלּוּ לְבוּשִׁים הַנִּזְכָּר פָּרָשַׁת וַיְחִי (זֹהַר חֵלֶק א רכד, א)**, אֵין פֵּירוּשׁ שֶׁנַּעֲשׂוּ מֻחְדָּשׁ עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת, אֲמְנָם מִתְבָּרְרִים כוּ'".**

[(וְיֵשׁ לְהָעִיר מִמַּה שֶׁכָּתוּב בְּ"אִגֶּרֶת הַקֹּדֶשׁ" (סִימָן כט) עַל פָּסוּק "אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ", שֶׁמִּבְּחִינַת אוֹר זֶה עַצְמוֹ (דִּבְחִינַת "נוֹעַם ה'" וְ"צַחְצָחוֹת" וּבְחִינַת "שְׂעַר רֵישֵׁיהּ כַּעֲמַר נְקֵא" (דָּנִיֵּאל ז, ט), שֶׁהֵם בְּחִינַת הַמְּשָׁכוֹת מֵעַתִּיק־יוֹמִין) נִשְׁתַּלְשֵׁל וְנִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ "אֵיזֶה הֶאָרָה מוּעֶטֶת כוּ' שֶׁיִּבָּרֵא מִמֶּנָּה לְבוּשׁ אֶחָד כוּ' לְהַלְבִּישׁ הַנֶּפֶשׁ כוּ'", חֲרֵי שֶׁהַלְּבוּשִׁים נִמְשָׁכִים מֵהַכֶּתֶר, וְהֵיינוּ עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת. וְזֶה לְכְאוֹרָה סוֹתֵר לְמַה שֶּׁכָּתַב כָּאן "אֵין פֵּירוּשׁ שֶׁנַּעֲשׂוּ מֻחְדָּשׁ כוּ'". וְעַיֵּן הֵיטֵב לְקַמָּן סוֹף אוֹת ג'.

וְהִנֵּה רַבֵּינוּ זַ"ל קִיצֵּר בִּלְשׁוֹנוֹ הַזָּהָב כְּמִנְהָגוֹ, וּכְדֵי שֶׁיּוּבַן קְצָת צָרִיךְ לְהַעְתִּיק לְשׁוֹנוֹת הַזֹּהַר וְ"עֵץ חַיִּים" בְּמַה שֶּׁכָּתוּב בְּעִנְיַן לְבוּשִׁים אֵלּוּ.

זֶה לְשׁוֹן הַזֹּהַר פָּרָשַׁת וַיְחִי דַּף רכ"ד, עַמּוּד א':

דְּתַנְיָא: אִינּוּן יוֹמִין דְּכַר נַשׁ כַּד אִתְבְּרִי, בְּהַהוּא יוֹמָא דְּנָפִיק לְעָלְמָא, כּוּלְּהוּ קַיְימִין בְּקִיּוּמַיְיהוּ כוּ', נָחֲתִין וְאָזְדָּרָן לְבַר נַשׁ כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא בִּלְחוֹדוֹי כוּ'.

מתוק מדבש: דתניא, אינון יומין דבר נש כי למדנו שאלו הימים של האדם, שהם נצוצי נשמתו, **כד אתברי בההוא יומא דנפק לעלמא** כשנברא האדם באותו היום שיצא לעולם, **כלהו קיימין בקיומייהו** מיד עומדים כל הימים של האדם בקיומם על ידי הניצוצות של צלם האדם ומוכנים להתתקן, **ואזלין וטאסין בעלמא נחתין ואזהרן לבר נש כל יומא ויומא בלחודוי** והם הולכים ומשוטטים בעולם ויורדים ומזהירים את האדם כל יום ויום בנפרד שיתקן את הניצוץ שכנגד אותו היום ולא יפגום בו על ידי איזה חטא.

תָּא חֲזֵי: כַּד קָרִיבוּ אִינּוּן יוֹמִין קַמֵּיהּ מַלְכָּא קַדִּישָׁא, אִי הוּא זַכָּאָה, הַאי בַּר נַשׁ דְּנָפִיק מֵעָלְמָא סָלִיק וְעָאל בְּאִינּוּן יוֹמִין,

וְאִינּוּן לְבוּשֵׁי יְקָר דְּמִתְלַבְּשָׁא בְּהוּ נִשְׁמָתֵיהּ כוּ' (**מתוק מדבש: תא חזי, כד קריבו אינון יומין קמי מלכא קדישא** בא וראה כשאותם הימים מתקרבים לפני המלך הקדוש, **אי הוא זכאה האי בר נש דנפיק מעלמא** אם הוא צדיק זה האדם שיצא מן העולם, **סליק ועאל באינון יומין** עולה לגן עדן ומתלבש באותם הימים, **ואינון לבושי יקר דמתלבשא ביה נשמתיה** והם לבושי כבוד שמתלבשת בהם נשמתו.).

וְזֶה לְשׁוֹן הַ"מְקֹדָּשׁ מֶלֶךְ" שָׁם:

זֶה לְשׁוֹן הָרַב בְּסֵפֶר קְהִלַּת יַעֲקֹב: דַּע כִּי אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיוּ לוֹ נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה דַּאֲצִילוּת, וּלְבוּשׁ הַנִּשְׁמָה מֵחַשְׁמַל דִּבְרִיאָה, וּלְבוּשׁ הָרוּחַ מֵחַשְׁמַל דִּיצִירָה, וּלְבוּשׁ הַנֶּפֶשׁ מֵחַשְׁמַל דַּעֲשִׂיָּיה.

(אָמַר הַכּוֹתֵב: כָּל זֶה מְבוֹאָר בְּ"עֵץ חַיִּים" שַׁעַר מ"ט פֶּרֶק ד'. וְצָרִיךְ עִיּוּן: בֵּינָן שֶׁהַנַּ"ן שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיוּ דַּאֲצִילוּת – אֵיךְ הַלְּבוּשִׁים הָיוּ מִבְּי"ע.

וְאוּלַי יֵשׁ לוֹמַר דְּהֵיינוּ **בְּי"ע דַּאֲצִילוּת.** וְעַיֵּן שָׁם הַלָּשׁוֹן: "לְבוּשֵׁי הַנֶּפֶשׁ דַּאֲצִילוּת כוּ'". וְכֵן מַשְׁמָע בְּ"מְבוֹא שְׁעָרִים" שַׁעַר הַקְּלִיפּוֹת, פֶּרֶק (נ') [ג'], בְּמַה שֶּׁכָּתַב: "וּכְשֶׁמִּסְתַּלֵּק אִימָּא מֵעַל בְּנִין, אָז זֶה הַחַשְׁמַל נִסְתַּלֵּק, וְנִשְׁאַר זוּ"ן עֲרוּמִים אָדָם וְאִשְׁתּוֹ[14] כוּ'".

וְכֵן הוּא בְּזֹהַר הָרָקִיעַ כָּאן, דְּהַלְּבוּשִׁים הֵן מִבְּהֶ"י דְּאִימָּא. וְאִם כֵּן הֵם מֵחַשְׁמַל דַּאֲצִילוּת – חִיצוֹנִיּוּת בִּינָה. וּלְפִי זֶה, מַה שֶּׁכָּתוּב "בְּי"ע" צָרִיךְ לִהְיוֹת "בְּי"ע דַּאֲצִילוּת").

זוהר הרקיע (קארעץ תקמ"ה), פרשת ויחי, על הזהר דף רכד, א, וזה לשונו: וכבר ידעת כי החותם שממנו נעשה הצלם הוא בסוד **נה"י דאמא מלבושים** הנקראים לבושי ז"א כי המוחין דז"א נקראים צלם בהיותם מלובשים תוך נה"י דבינה כו' ובזה תבין כי גם שהנשמה היא מהמוחין עם כל זה צריכה אל הלבוש דאמא כדי להשתמר מהחיצונים והטעם כי חיצונים אינם יונקים מבינה כלל והבן.

וּכְשֶׁחָטָא נִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ נְשָׁמָה וְרוּחַ, שֶׁבָּהֶם זִיהֲרָא עִילָּאָה (= זֹהַר עֶלְיוֹן[15]), וְהַלְּבוּשִׁים לְקָחָתַם קְלִיפַּת נוֹגַהּ וְנִשְׁאָר בּוֹ נֶפֶשׁ. וְאַף עַל פִּי שֶׁגַּם לְבוּשֵׁי הַנֶּפֶשׁ דַּאֲצִילוּת לָקְחוּ הַחִיצוֹנִים, חָזַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְעָשָׂה לוֹ מַלְבּוּשׁ מֵחַשְׁמַל דַּעֲשִׂיָּיה כוּ'. וְאַחַר כַּךְ עָשָׂה לוֹ גַּם כֵּן מַלְבּוּשׁ אַחֵר מִקְּלִיפַּת נוֹגַהּ, וְהֵם "כָּתְנוֹת עוֹר" (בְּרֵאשִׁית ג, כא), וְהָרִאשׁוֹן הוּא "כָּתְנוֹת אוֹר" כוּ'.

וְהִנֵּה זֶה בָּא בַּאֲמִיתוּת חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּ"עֵץ הַדַּעַת טוֹב

[14] (עֲרוּמִים אָדָם וְאִשְׁתּוֹ: בְּרֵאשִׁית ב, כה. וְשָׁם: הָאָדָם).

[15] (רְאֵה זֹהַר חֵלֶק א בְּרֵאשִׁית לו, ב: "וַתְּפַקַּחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם . . כֵּיוָן דְּיָדְעוּ וְאִתְפַּקָּחוּ לְמִנְדַּע בִּישׁ, כְּדֵין יָדְעוּ כִּי עֲרוּמִים הֵם, דַּאֲבָדוּ זִהֲרָא עִלָּאָה דַּהֲוָה חָפֵי עֲלַיְיהוּ וְאִסְתַּלַּק מִנַּיְיהוּ. וְאִשְׁתְּאַרוּ עֲרוּמִים מִנַּיְיהוּ". [**מתוק מדבש: כיון דידעו ואתפקחו למנדע בישׁ** כיון שידעו ונפקחו לדעת התאות והרעות, **כדין ידעו כי ערומים הם** ומפרש **דאבדו זהרא עלאה דהוה חפי עלייהו** שאבדו זוהר העליון שהיה מכסה ומגין עליהם, **ואסתלק מנייהו ואשתארו ערומים מניה** ונסתלק מהם ונשארו ערומים ממנו. (האריז"ל בעץ חיים שער מ"ט פרק ד מפרש, שאדם הראשון היה לו נר"ן דאצילות, והיו מלובשים בג' חשמלים דבי"ע שהם סוד כתנות אור באל"ף, וכשחטא נסתלקו ממנו הנשמה והרוח דאצילות שהם נקראים זהרא עלאה עם הלבושי חשמלי בי"ע, ונשאר רק בבחינת נפש לבדה, ועשה הקדוש ברוך הוא לבוש להנפש מהחשמל הסובב את הגן עדן דעשיה, ועוד עשה להם לבוש אחר מקליפת נוגה והיא סוד כתנות עור.)] וּרְאֵה שַׁעַר הַיִּחוּד קמ, א – קמא, ב.)

[13] על זמן המאמר, כתבי היד שבהם נמצא, וביאור כ"ק אדמו"ר הצמח צדק עליו – ראה במבוא. את ביאור הצמח צדק הדפיס כ"ק אדמו"ר מכתב יד בהוספות לתורה אור (תשט"ו) (ושם, הקטעים מלשון המאמר באותיות מודגשות); ובראש המאמר בתורה אור ציין: "נדפס לקמן בהוספה". ובמפתח ענינים לתורה אור, ערך "לבוש": "טז, ג (על ידי תורה ומצות, תפלה, ענינם על פי קבלה)". וראה לקוטי שיחות חלק כא עמוד 429.

וָרָע" (בְּרֵאשִׁית ב, ט), כִּי הַמַּלְבּוּשִׁים שֶׁלּוֹ שֶׁהֵם מִן הַחַשְׁמַל לְקָחָתַם הַקְּלִיפָּה בְּגָלוּת עַל יְדֵי קְלִיפַּת נוֹגַהּ, וְאָז נִתְלַבֵּשׁ בְּקְלִיפַּת נוֹגַהּ – שֶׁהוּא "טוֹב וָרָע" – "מַשְׁכָּא דְחִוְיָא" (= עוֹר הַנָּחָשׁ[16]) כוּ'.

נִמְצָא אִם כֵּן, כִּי אַחַר חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן נֶאֶבְדוּ כָּל הַמַּלְבּוּשִׁים שֶׁלּוֹ, שֶׁבּוֹ כְּלוּלִים כָּל הַמַּלְבּוּשִׁים שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם דְּיִשְׂרָאֵל וְשֶׁבָּעוֹלָם כוּ'. וְאַחַר שֶׁהָיוּ מְבוֹרָרִים חָזְרוּ לְהִתְעָרֵב טוֹב בְּרַע כוּ'. נִמְצָא שֶׁהַמַּלְבּוּשׁ שֶׁל כָּל הָאֲנָשִׁים הַנִּקְרָא "נוּפָא דִּילְהוֹן" (= הַגּוּף שֶׁלָּהֶם) **הוּא טוֹב וָרָע. עַד כָּאן לְשׁוֹן הַ"עֵץ חַיִּים" שַׁעַר מ"ט, פֶּרֶק ד'.**

וְשָׁם פֶּרֶק ה' כָּתַב:

וְהִנֵּה, לֹא נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ־הוּא תּוֹרָה וּמִצְוֹת לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא לְבָרֵר הַלְּבוּשִׁים, לְבָרֵר וּלְצָרֵף וּלְהָסִיר הַסִּיגִים מֵהַכֶּסֶף שֶׁהֵם לְבוּשִׁים שֶׁל הָאָדָם וְהַנְּשָׁמָה, וְעַל יְדֵי כַּוָּנַת הָאָדָם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת נִגְמָר לְבוּשׁ נְשָׁמָה, כַּנִּזְכָּר (בַּזֹּהַר) **פָּרָשַׁת וַיְחִי רכ"ז. (אָמַר הַכּוֹתֵב: נִרְאֶה לִי שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת רכו, ב': "לְבוּשׁ יְקָר לְעֵילָא"** (וְשָׁם: "דְּאִית פְּקוּדֵי אוֹרַיְיתָא דְּעָבְדֵי לְבוּשׁ יְקָר לְתַתָּא". **מתוק מדבש: דאית פקודי אורייתא דעבדי לבוש יקר לעילא** כי יש מצות התורה שעושים מהם לבוש הכבוד לנשמה שבגן עדן העליון, וזה הלבוש נעשה ממצות התלויות במחשבה ובלב כמו מצות אהבה וירא וכדומה ומהכונות שהאדם מכוין בקיום מצות מעשיות, **ואית פקודי אורייתא דעבדי לבושי יקר לתתא** ויש מצות התורה שעושים מהם לבוש הכבוד לרוח בגן עדן שלמטה, וזה הלבוש נעשה ממצות התלויות בדיבור כמו עסק התורה וקריאת שמע וכדומה, **ואית פקודי אורייתא דעבדי לבושי יקר להאי עלמא** ויש מצות התורה שעושים מהם לבוש הכבוד להתלבש בהם הנפש שעל הקבר בזה העולם, ובזה הלבוש היא מתראה בחלום לבני אדם, וזה הלבוש נעשה ממצות התלויות במעשה כמו מצות צדקה והנחת תפלין וטלית וכדומה.). עַיֵּן "מְקֹדָּשׁ מֶלֶךְ" שָׁם).

מקדש מלך פרשת ויחי (על זהר דף רכו, ב), וזה לשונו: לבושי יקר לעילא. פירוש לנשמה. **לתתא**: פירוש **מלבוש הרוח**.

וְעַל יְדֵי הַתּוֹרָה מְזַדְּכֵּךְ לְבוּשׁ הָרוּחַ, וְעַל יְדֵי הַמִּצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת – לְבוּשׁ הַנֶּפֶשׁ. נִמְצָא, אֵלּוּ לְבוּשִׁים הַנִּזְכָּרִים פָּרָשַׁת וַיְחִי, אֵין פֵּירוּשׁ שֶׁנַּעֲשֶׂה מֵחָדָשׁ עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת, אֶמְנָם מִתְבָּרְרִים מֵהָרַע שֶׁנִּתְעָרְבוּ עַל יְדֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן וְנַעֲשִׂים חֲדָשִׁים מַמָּשׁ. וְהָבֵן. עַד כָּאן לְשׁוֹן הָ"עֵץ חַיִּים" וּ"מְקֹדָּשׁ מֶלֶךְ".

נִמְצָא הַמִּתְבָּאֵר מִזֶּה, שֶׁמִּתְחִלַּת בְּרִיאַת נִשְׁמַת אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה לוֹ נַר"ן דַּאֲצִילוּת, נִיתַּן לְבוּשִׁים לְנַר"ן שֶׁלּוֹ מֵחַשְׁמַל, וְהוּא מִבְּחִינַת חִיצוֹנִיּוֹת בִּינָה. לָכֵן שֹׂרֶשׁ הַלְּבוּשׁ לְמַעְלָה מֵהַנַּר"ן שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא דְּזָ"א כְּדִלְקַמָּן; וְעַל יְדֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן נָפְלוּ הַחַשְׁמַלִּים וְהַלְּבוּשִׁים הַנַּ"ל בְּקְלִיפַּת נוֹגַהּ, וְעַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת מִתְבָּרְרִים הַלְּבוּשִׁים. וְכֵן בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁנִּכְלַל בְּנִשְׁמַת אָדָם הָרִאשׁוֹן).]

{**וּבזהר ויחי שם (רכד, א), בהמשך הדברים, מבואר שהלבוש נעשה מן הימים, וימיו של אדם הראשון נבראו עמו ("ימים יוצרו"), ובחטאו נגרעו ממנו ולא נשאר מהם אפילו אחד להתלבש בו, ועשה לו הקדוש ברוך הוא לבוש אחר "ולא מן יומוי". והם הם לבושי הנר"ן מחשמלי בי"ע שלקחתם קליפת נוגה, כדברי המקדש מלך הנ"ל. וזה לשון הזהר שם:**}

זהר ויחי דף רכ"ד ע"א, וזה לשונו: תנינן ברזא דמתניתין, מאי דכתיב (בראשית ג, ז) וידעו כי ערומים הם, ידיעה ידעי ממש, דההוא לבושא דיקר דאתעביד מאינון יומין גרע מנייהו, ולא אשתאר יומא מאינון יומין לאתלבשא ביה, הדא הוא דכתיב (תהלים קלט, טז) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו, ימים יוצרו, ימים יוצרו ודאי, ולא אחד בהם. דהא לא אשתאר חד מנייהו לאתלבשא בהו, עד דאשתדל אדם ועבד תשובה וקדשא בריך הוא קביל ליה, ועביד ליה מאנא לבושא אחרנין ולא מן יומוי, הדא הוא דכתיב (בראשית ג, כא) ויעש יהו"ה אלהי"ם לאדם ולאשתו כתנות עור ולבישם.

מתוק מדבש: תנינן ברזא דמתניתין למדנו בסוד המשנה, **מאי דכתיב וידעו כי ערומים הם** פירוש **ידיעה ידעי ממש** אדם וחוה ידעו ידיעה ברורה, **דההוא לבושא דיקר מאינון יומין גרע מנייהו** (ה"ג ד"ק) שאותו לבוש הכבוד שהיה ראוי שיעשה מניצוצי הימים שלהם נגרע ונחסר מהם בחטאם, **ולא אשתאר יומא מאינון יומין לאתלבשא ביה** ולא נשאר להם אפילו יום אחד מאותם הימים שנבראו עמהם להתלבש בו כי כולם נפגמו בחטאם, **הדא הוא דכתיב** שאדם הראשון אמר להקדוש ברוך הוא **גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו** (פירוש בעוד שהייתי גולם בלי נשמה ראו עיניך אותי, וכל המקרים שלי כולם היו כבר ידועים לך כאילו הם כתובים לפניך בספר), **ימים יוצרו, ימים יוצרו ודאי** ודאי שהימים נוצרו ונבראו עם אדם הראשון ביום בריאתו, אבל אחר שחטא נפגמו כל ימיו, על כן **ולא אחד בהם** פירושו **דהא לא אשתאר חד מנייהו לאתלבשא בהו** כי לא נשאר לו אפילו יום אחד להתלבש בו, כי כל ניצוצי ימיו שהם לבושי הנר"ן שלו כולם נפלו לקליפת נוגה, **עד דאשתדל אדם ועבד תשובה וקדשא בריך הוא קביל ליה** עד שהשתדל אדם ועשה תשובה והקדוש ברוך הוא קבל תשובתו, **ועביד ליה מאנא לבושא אחרנין ולא מן יומוי** ועשה לו לבוש אחר מקליפת נוגה שהוא הכתנות עור ולא מן ימיו, כי לא תיקן בתשובתו את הימים שנאבדו ממנו, **הדא הוא דכתיב ויעש יהו"ה אלהי"ם לאדם ולאשתו כתנות עור ולבישם** דהיינו שעשה להם לבושים אחרים.

ב) ועיין שער כ"ו סוֹף פֶּרֶק א': "רַק לְהַמְשִׁיךְ אוֹר לְתַקְּנָם כוּ', דְּוּגְמַת גָּלוּת הַשְּׁכִינָה כוּ'".

[(אָמַר הַכּוֹתֵב: בְּ"עֵץ חַיִּים" דְּפוּס דְּבָרְאוֹנְע הוּא: שַׁעַר כ"ה, סוֹף פֶּרֶק א'. וּפֶרֶק הַהוּא מַתְחִיל בֵּיאוּר "עִנְיַן הַצֶּלֶם בַּאֲמִתִּיּוֹת" וְאוֹמֵר:

הִנֵּה בָּאָדָם הָעֶלְיוֹן יֵשׁ בּוֹ ה' בְּחִינַת צוּרוֹת זוֹ בְּתוֹךְ זוֹ, הֵם נַר"ן חַ"י (נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה חַיָּה יְחִידָה), וְיֵשׁ לָהֶם חוֹמֶר הַמַּלְבִּישָׁם וְנִקְרָא גּוּף. (וְהֵיינוּ: צוּרוֹת הֵם הָאוֹרוֹת, וְהַגּוּף הֵם הַכֵּלִים). וְאָמְנָם אִי אֶפְשָׁר לְצוּרָה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹךְ חוֹמֶר אִם לֹא עַל יְדֵי אֶמְצָעִי, הֵם בְּחִינַת הַצֶּלֶם, וְגַם הוּא נֶחְלַק לְהֹ' בְּחִינוֹת כוּ'.

וְהִנֵּה עַל דֶּרֶךְ זֶה הוּא בָּאָדָם הַתַּחְתּוֹן כוּ', כִּי הַצּוּרָה הוּא יחנר"ן (יְחִידָה חַיָּה נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה), וְהַצֶּלֶם גַּם הוּא נֶחְלַק לְהֹ' בְּחִינוֹת, וְהוּא לְבוּשׁ הַצּוּרָה כוּ'. וְהַצֶּלֶם הַזֶּה הוּא יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר הָרָע כוּ'.

וְאָמְנָם יָדַעְתָּ גַּם כֵּן, כִּי כָּל הַמִּצְוֹת אֵינָם אֶלָּא לְצָרֵף וּלְבָרֵר הַצֶּלֶם וְהַחוֹמֶר, אַךְ הַצּוּרָה אֵינָהּ צְרִיכָה תִּיקוּן כְּלָל, וְלֹא הוּצְרְכָה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּצֶלֶם וְחוֹמֶר, רַק לְהַמְשִׁיךְ בָּהֶם אוֹר

[16] רְאֵה תִּקּוּנֵי זֹהַר תִּקּוּן כא דַּף מח, ב.

לְתַקְּנָם. וְהֶבֶן זֶה מְאֹד, כִּי זֶה סוֹד[17] יְרִידַת הַנְּשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה – לְתַקֵּן וּלְבָרֵר, דּוּגְמַת "גָּלוּת הַשְּׁכִינָה" לְבָרֵר נִיצוֹצִים שֶׁנִּפְּלוּ כַּנּוֹדָע. עַד כָּאן לְשׁוֹן הָ"עֵץ חַיִּים" שָׁם.

וְעַיֵּן שָׁם גַּם בֵּן פֶּרֶק ב':

צֶלֶם פָּנִימִי – הַמַּפְסִיק בֵּין הַכֵּלִים לְהָעַצְמוּת וְהוּא הַנֶּ"ל; **וְצֶלֶם מַקִּיף** – בְּסוֹד חַשְׁמַל כוּ',

(אוּלַי זֶהוּ הַשַּׁיָּיךְ לְחַ"י (חַיָּה, יְחִידָה) שֶׁהֵם מַקִּיפִים. אַךְ לֹא מַשְׁמָע כֵּן בַּ"עֵץ חַיִּים" בְּמַה שֶׁכָּתַב "שֶׁחִיצוֹנִיּוּת נֶה"י דִּתְבוּנָה לֹא נִכְנַס בְּפָנִימִיּוּת, רַק מַקִּיף לְזו"ן וְהוּא הַחַשְׁמַל").

עץ חיים שער החשמל (על מנין השער ראה לקמן ד"ה ועיין שער החשמל כו' ונקרא קליפת נוגה) פרק א, וזה לשונו: הנה הפנימיות דז"א שהוא נר"ן אינו מתלבש תוך הג' כלים עצמן דז"א אמנם מתלבשין תוך ג' כלים דתבונה הנקרא צ' דצלם כנודע והוא החלק שנתנה האם בבנה בסוד עובר ירך אמו והוא לבוש אל הנר"ן והנה העור של **התבונה אינו נכנס לפנים** אמנם הוא נשאר בחוץ מלובש על גבי העור הנקרא לבוש דז"א כנ"ל כו'. וזה **העור דתבונה נקרא חשמ"ל**.

נִמְצָא מְבוֹאָר מִזֶּה, שֶׁהַנְּשָׁמָה עַצְמָהּ, בְּחִינַת נר"ן, אֵינָהּ צְרִיכָה תִּיקוּן, וְלֹא יְרָדָה – רַק לְבָרֵר הַלְּבוּשִׁים, וְזֶה דּוּגְמַת יְרִידַת הַשְּׁכִינָה לְבָרֵר נִיצוֹצִים.

[וְעַל זֶה הִקְשָׁה רַבֵּינוּ זַ"ל לְנַפְשֵׁיהּ בְּאָמְרוֹ:]

וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשַׁעַר ל"ט שֶׁנֶּפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה מִתְבָּרְרִים עַל יְדֵי הַתְּפִלּוֹת.

[(אָמַר הַכּוֹתֵב: אֶצְלֵינוּ שַׁעַר ל"ח. וְשָׁם פֶּרֶק א' נִתְבָּאֵר עִנְיַן הַמְּלָכִים שֶׁנִּפְּלוּ וְנִתְבָּרְרוּ, רַק מַ"ן דְּנוּקְבָא לֹא נִבְרָר. וְעַל יְדֵי תְּפִלּוֹתֵינוּ אָנוּ מְבָרְרִים הַמַּ"ן הַנֶּ"ל, וְהוּא בְּחִינַת הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּפְּלוּ כוּ'.

עץ חיים שער ל"ט דרוש א, וזה לשונו: אנו מעלין על ידי תפלתינו ניצוצות הקדושה שבו בבחינת מ"נ כו'. העולה לנו מכל זה כי ענין **בחינת מ"נ הם הנשמות הקדושות ממש הם עצמם אשר תוך מלכים אלו** שצריך לבררם משם ולהעלותן בבחינת מ"נ למעלה ואז יתחברו עמהם מ"ד על ידי הזווג זכר ונקבה ומב' בחינות אלו נוצרים ונבראים הנשמות.

ושם: והנה אחר שברא הקב"ה לאדם וחוה אלו לא היה חוטא אחר שנסרו הקב"ה כדי שיזדווג עם אשתו פנים בפנים היה יכול על ידי תפילותיו ומעשים טובים להכניע הקליפות והיה מחזיר לזו"ן פנים בפנים במקומן למטה והיו מתבררין המ"נ דנוקבא לגמרי והיו הסיגים מובדלים ומופרדין מן הקדושה והיו מתים לגמרי ומתבטלין מן העולם וכל הנשמות הקדושות היו יוצאין מתוך הקליפות ואז ימותו הקליפות ויתבטלו כנ"ל וכאשר חטאו אדם וחוה גרמו שלא נתבררה המ"ן דנוקבא דז"א כו'.

וְנִמְצָא קָשֶׁה: דְּהָא הַנְּשָׁמוֹת גַּם כֵּן צְרִיכִים בֵּירוּר. וְגַם, שֶׁהַבֵּירוּר הוּא עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה, וְקַשְׁיָא, דְּלְעֵיל אָמַר שֶׁרַק הַלְּבוּשִׁים צְרִיכִים בֵּירוּר, וְהַבֵּירוּר הוּא עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת וְלֹא תְּפִלָּה לְבַדָּהּ כוּ').

[וְעַל זֶה מְתָרֵץ:]

הֵיינוּ בַּעֲלָיְתָן מִן הַקְּלִיפּוֹת לִהְיוֹת מַיִן נוּקְבִין בְּנוּקְבָא דְזו"א. אֲבָל יְרִידָתָן מִשָּׁם לָעוֹלָם־הַזֶּה בַּגּוּף הַחוֹמְרִי לְכַיֵּם

[17] (סוֹד: בְּעֵץ חַיִּים דְּפוּס וַרְשָׁא: סוֹד טַעַם).

תּוֹרָה וּמִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, וְלֹא תְּפִלָּה לְבַדָּהּ דְּרַבָּנָן, הִיא דּוּגְמַת גָּלוּת הַשְּׁכִינָה, וְאֵינוֹ אֶלָּא לְבָרֵר וּלְתַקֵּן הַלְּבוּשִׁים שֶׁלָּהֶם בְּעַצְמָם.

[(וּפֵירוּשׁ הַתֵּירוּץ הַיְינוּ: אֵין הָכִי נָמֵי שֶׁיֵּשׁ נְשָׁמוֹת שֶׁצְּרִיכִים בֵּירוּר עֲדַיִן מֵחֲמַת שֶׁנִּפְּלוּ גַּם כֵּן בַּקְּלִיפּוֹת עַל יְדֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם הֵם מִתְבָּרְרִים קוֹדֶם בּוֹאָם לָעוֹלָם הַזֶּה.

וְזֶהוּ עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה שֶׁל הַתַּחְתּוֹנִים, בְּאוֹפֶן שֶׁכָּל נְשָׁמָה הַבָּאָה לָעוֹלָם־הַזֶּה כְּבָר נִיתְקְנָה קוֹדֶם בּוֹאָהּ לָעוֹלָם־הַזֶּה, וִירִידָתָהּ לָעוֹלָם־הַזֶּה הוּא כְּמוֹ גָּלוּת הַשְּׁכִינָה לְבָרֵר לְבוּשִׁים. וּבֵירוּר הַלְּבוּשִׁים הוּא דַּוְקָא עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת וְלֹא עַל יְדֵי תְּפִלָּה דְּרַבָּנָן לְבַדָּהּ.

וְנִרְאֶה לִי לִיתֵּן טוּב טַעַם לָמָּה הַלְּבוּשִׁים בֵּירוּרָם דַּוְקָא עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, וְהַעֲלָאַת הַנְּשָׁמוֹת מִקְּלִיפַּת נוֹגַהּ דַּוְקָא עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה.

וְהָעִנְיָן: כִּי עֶצֶם הַנְּשָׁמָה כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁהֵן שֵׂכֶל וּמִדּוֹת. וּבְחִינָה זוֹ הִיא בַּתְּפִלָּה, שֶׁעִיקָּרָהּ שֵׂכֶל וְאַהֲבָה וְיִרְאָה בִּגְדוּלַת ה', עַל כֵּן עַל יְדֵי תְּפִלָּה דַּוְקָא מִתְבָּרְרִים עֶצֶם הַנְּשָׁמוֹת. אָמְנָם הַלְּבוּשִׁים שֶׁאֵינָן כְּמוֹ עֶצֶם כֹּחַ הַשֵּׂכֶל וְהַמִּדּוֹת, רַק לְבוּשׁ לָהֶם, וְהוּא כְּמוֹ בְּחִינַת מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, שֶׁהֵן לְבוּשֵׁי הַשֵּׂכֶל כוּ', כְּמוֹ חַשְׁמַל הַמַּלְבִּישׁ לְזו"ן כוּ', לָכֵן מִתְבָּרְרִים דַּוְקָא עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁהֵן בְּחִינַת מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה. עַיֵּן "לִקּוּטֵי אֲמָרִים" חֵלֶק א' פְּרָקִים ג־ד' וְהֶבֶן.]

תניא, לקוטי אמרים פרק ג, וזה לשונו: והנה, כל בחינה ומדרגה משלש אלו: נפש רוח ונשמה – **כלולה מעשר בחינות, כנגד עשר ספירות** עליונות שנשתלשלו מהן כו'. וכך בנפש האדם, שנחלקת לשתים: **שכל ומדות**.

[ושם פרק ד:] ועוד יש לכל נפש אלהית שלשה **לבושים, שהם מחשבה דבור ומעשה** של תרי"ג מצות התורה כו'.

{וכן הוא בהנחת המאמר "תורה (כוונתה)" (הוספות סימן יב): "ונמצא שנשמת כל אחד ואחד מישראל שהרוב הם גילגולים מתוקנת הרי נפרדה מן הקליפה ונתעלית כבר קודם בואה לגוף על ידי התפלות אבל הלבושים לא ניתנה עדיין כו' ולכן היחודים שלמעלה באצילות נמשכים לבושים טהורים וברורים מקליפה ונתתקנו לבושי נוגה דבי"ע על ידי עסק התורה והמצות. ושניהם אמת ולא סתרי אהדדי כו'".}

{וכעין זה בזהר פקודי (רכט, ב; וראה לקמן קטע 6): "ועל דא נשמתא אתלבשת בתרין עלמין, למהוי לה שלימו בכלא, בהאי עלמא דלתתא ובעלמא דלעילא"; ופירשו הרמ"ק ומקדש מלך שם: בתחלה מתלבשת בעולם שלמטה בגוף גשמי כדי לסגל מצות ומעשים טובים, ועל ידי זה מתלבשת בעולם שלמעלה בלבוש רוחני.}

וּמִשּׁוּם הָכִי הוּא חִיּוּב יוֹתֵר עַל הַנֶּפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה לְבָרֵר וּלְתַקֵּן לְבוּשֵׁיהֶם, שֶׁאִי אֶפְשָׁר עַל יְדֵי אֲחֵרִים (מַה שֶּׁאֵין כֵּן

לְהַעֲלוֹת הַנֶּפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה מֵהַקְּלִיפּוֹת לְמַיִן נוּקְבִין, לְנוּקְבָא דְּז"א – שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי אֲחֵרִים)[18], כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בַּ"גְּלְגּוּלִים" פֶּרֶק [ל]**א'[19], עַיֵּן שָׁם.**

ספר הגלגולים (פרנקפורט תמ"ד) פרק לא, וזה לשונו: וצריך שתדע כי אין הרע נפרד מן הטוב כי אם הוא על ידי איזה זכות או איזה מצוה שעושה אדם הממשיך אותה הנשמה לעולם **וכפי גודל אותה המצוה או זריזותה** בעשייתה כן ממש יש לו כח להפריד הרע מן הטוב של אותה הנשמה שמוציא מתוך הקליפות **ומעלה אותם אל הנקבה העליונה** ושם מתתקנות ומתחדשת על ידי זווג ובאה לעולם כאלו היא חדשה [ושם:] ואותו הטוב הראשון שהמשיך אותו האדם בבנו כנזכר גם הוא ודאי שיש בו קצת רע עדיין וזה **אינו מתברר כי אם על ידי מצות שעושה האדם בעצמו**.

וּכְפִי גּוֹדֶל[20] אוֹתָהּ הַמִּצְוָה אוֹ זְרִיזוּת כו', וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ עַד הַנְּקֵבָה הָעֶלְיוֹנָה כו'.

וְכֵן כָּתַב[21] בְּ"עֵץ חַיִּים" שַׁעַר ל"ט, [(אֶצְלֵינוּ שַׁעַר ל"ח),] **דְּרוּשׁ י"א, סִימָן ז': "אוֹ הַמִּצְוָה כו'".**

[(וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שָׁם:

מַ"ן הֵם מִן הַמַּלְכִים דְּמִיתוּ שֶׁבַּעֲשִׂיָּה, וְהֵם נְתוּנִים תּוֹךְ הַקְּלִיפַּת נוֹגַהּ כו'. וְהִנֵּה יֵשׁ שֵׁם ב"ן, וְהוּא הַמְבָרֵר בֵּירוּרֵי הַמַּלְכִים דַּעֲשִׂיָּה. וְזֶהוּ עַל יְדֵי שִׁיתּוּף נֶפֶשׁ מִצַּדִּיק דַּעֲשִׂיָּה. וְיוֹרְדִים עַד הַמַּלְכִים וּמוֹצִיאִין אוֹתָן מִשָּׁם, וּמַעֲלִין אוֹתָן עַד הַיְצִירָה. וְשָׁם הָרוּחַ שֶׁל הַצַּדִּיקִים יוֹרֵד עַד מְלָכִים שֶׁבִּיצִירָה וּמוֹצִיאָם מִשָּׁם, וּמְבָרֵר מִשָּׁם מַה שֶּׁיָּכוֹל כְּפִי גּוֹדֶל הַתְּפִלָּה **אוֹ הַמִּצְוָה הַהִיא.** עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ לְעִנְיָנֵנוּ).]

וְכֵן כָּתַב בְּ"פְּרִי עֵץ חַיִּים" שַׁעַר א', פֶּרֶק ו': "כִּי עַל יְדֵי הַמִּצְוֹת וּתְפִלּוֹת כו'".

[(וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שָׁם פֶּרֶק ז'[22]:

דַּע כִּי אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין מִבְּחִינַת אוֹתָן הַמַּלְכִים הַז' שֶׁמֵּתוּ כו', וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם בְּחִינַת הַקְּלִיפּוֹת. וְעַל כֵּן צָרִיךְ שֶׁיִּתְתַּקְנוּ וְיִתְבָּרְרוּ כו'. וְעַל יְדֵי הַתְּפִלָּה וְהַמִּצְוֹת כוּלָּם שֶׁל בְּנֵי אָדָם הַתַּחְתּוֹנִים נַעֲשֶׂה הַבֵּירוּר הַזֶּה. וְעַל יְדֵי סִיּוּעַ הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת עֶלְיוֹנוֹת הָאֲצִילוּת כו'. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ[23]).]

וּמַה שֶּׁכָּתַב שָׁם: "וּבִפְרָט מִן הַתְּפִלּוֹת כִּי הֵם עִיקָּר וְשֹׁרֶשׁ כו'",

[(וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שָׁם:

וְהָעִנְיָן: כִּי עַל יְדֵי מִצְוֹת שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבִפְרָט מִן תְּפִלּוֹת הַתַּחְתּוֹנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהֵם עִיקָּר וְשֹׁרֶשׁ לְכָל זֶה. וְאֵין לְךָ דָּבָר גָּדוֹל יוֹתֵר לְעִנְיָן זֶה כְּמוֹ הַתְּפִלּוֹת. וְלָכֵן קָרְאוּ רַז"ל אֶל הַתְּפִלּוֹת "דְּבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם" (בְּרָכוֹת ו, ב. וּבְפֵירוּשׁ רַשׁ"י: כְּגוֹן תְּפִלָּה שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה). וְעַל יְדֵי הַתְּפִלּוֹת גּוֹרֵם אָדָם זִוּוּג עֶלְיוֹן, וְאָז מִתְבָּרְרִים הַמַּלְכִים הַנַּ"ל, וְעוֹלִים לְמַעְלָה בִּבְחִינַת מַ"ן, וְשָׁם הֵם מִתְתַּקְּנִים וּמִתְבָּרְרִים לְנַמְרֵי. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ).]

וְהַיְינוּ[24] כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"עֵץ חַיִּים" שַׁעַר מ', [(שַׁעַר ל"ט),] **דְּרוּשׁ ג': "שֶׁהַתְּפִלָּה בִּפְנִימִית וְהַמִּצְוָה בְּחִיצוֹנִיוּת, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן בְּחִינַת מוֹחִין כו'", עַיֵּן שָׁם.**

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער מ' (שער פנימיות וחיצוניות) סוף דרוש ב' (ורבינו ציין דרוש ג'), וזה לשונו: וכללות הענין דע כי כל בחינת **מצוה מעשיות** וברכותיה כמו ציצית ותפילין ואכילת מצה וסוכה ולולב וכיוצא בזה כולן הם **בחיצוניות העולמות אף על פי שיש בהם בחינת מוחין** הם בחיצוניות וכל מצוה שהוא **בדיבור לבד כמו התפלה הכל הוא בפנימיות** כו'.

[(רוֹצֶה לוֹמַר: שָׁם נִתְבָּאֵר, דִּבְחִיצוֹנִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת יֵשׁ גַּם כֵּן מוֹחִין וּשְׁמוֹת הַוָּ"ה כְּמוֹ בְּפְנִימִיּוּת, רַק שֶׁהֵן בְּחִינַת חִיצוֹנִיּוּת. וְעַל יְדֵי מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת נַעֲשֶׂה בְּחִיצוֹנִיּוּת, וְכָל דִּיבּוּר וּתְפִלָּה הוּא בִּבְחִינַת פְּנִימִיּוּת).]

וְהִלְכָּךְ, זִוּוּג זָ"א וְנוּקְבָא הַנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי מַיִן נוּקְבִין מֵהַמִּצְוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"מַעֲמֵי הַמִּצְוֹת" בְּסוֹף הַהַקְדָּמָה, [(עַיֵּין שָׁם דִּבּוּר הַמַּתְחִיל "סוֹד מְצִיאוּת הַמִּצְוֹת כּוּלָּם כו'", כְּשֶׁהָאָדָם מְקַיֵּים מִצְוֹת עֲשֵׂה גּוֹרֵם זִוּוּג דְּזו"נ)] **הוּא בְּחִיצוֹנִיּוּת בְּמִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת.**

[18] (תיבות אלו הן בסוגריים בתורה אור, אך בביאור כ"ק אדמו"ר הצמח צדק שבהוספות הן בלי סוגריים. ואפשר שכ"ק אדמו"ר הצמח צדק הוציאן מן הסוגריים כדי להראות שהן לשון אדמו"ר הזקן עצמו, ולא הגהתו על דבריו.)

[19] בדפוס: פרק א'. אבל הלשון שמביא בסמוך, "וכפי גודל אותה המצוה או זריזות כו', ומעלה אותה עד הנקבה העליונה כו'", נמצא רק בספר הגלגולים פרק ל"א (הובא לקמן), ולא בפרק א'; וכנראה טעות הדפוס או המעתיק.

[20] (גּוֹדֶל: נִתְקַן עַל פִּי הֶעָרַת כְּבוֹד קְדוּשַׁת אַדְמוּ"ר בְּהֶעָרוֹת וְתִיקוּנִים שֶׁ"כֵּן הוּא בַּהוֹצָאָה הָרִאשׁוֹנָה". וְכֵן הוּא בִּכְתְבֵי יָד).

[21] (וְכֵן כָּתַב: נִתְקַן עַל פִּי הֶעָרַת כְּבוֹד קְדוּשַׁת אַדְמוּ"ר בְּהֶעָרוֹת וְתִיקוּנִים. וְכֵן הוּא בִּכְתְבֵי יָד).

[22] (היינו פרי עץ חיים שער התפלה (הוא שער א' שבפרי עץ חיים) פרק ז בדפוסים שלפנינו, ובדפוס שלפני רבינו (קארעץ תקמ"ב) פרק ו, וכן הוא כאן בכתב יד: "וכ"כ בפע"ח ש"א פ"ו"; וכן לקמן אות ג.)

[23] (והוא הלשון שהעתיק כ"ק אדמו"ר הצמח צדק בסמוך. וראה גם פרי עץ חיים שער קריאת שמע, וזה לשונו: והנה אותן הניצוצין, אין בהם כח לצאת משם, רק על ידי ישראל העושין **מצות ותפלות**, ועל ידי תפלותיהן מעלין אותן בסוד מ"נ כנודע ליודעי חן, ומתבררין אז כולן.)

[24] (וְהַיְינוּ: נִרְאֶה לִי בְּדֶרֶךְ אֶפְשָׁר שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת: הַיְינוּ (הֶעָרַת כְּבוֹד קְדוּשַׁת אַדְמוּ"ר בְּהֶעָרוֹת וְתִיקוּנִים); וְכֵן הוּא בִּכְתְבֵי יָד).

טעמי המצות (מכתבי ר' חיים ויטאל, בסידור ר' מאיר פאפרש; נדפס עם לקוטי תורה להאריז"ל, זאלקווא תקל"ה, יד, ב [וילנא תרל"ט, טו, ב]), סוף ההקדמה (שבפרשת בראשית), וזה לשונו: סוד מציאות המצות כולם מצות עשה ומצות לא תעשה: נראה לי כי הנה ב' בחינות אלו של זווג עושה האדם על ידי מצוה והם זווג או"א וזווג זו"ן כו'. [ושם:] **וכשהאדם מקיים מצות עשה גורם זווג זו"ן** שהם ו"ה דהוי' של מצוה כי מצוה היא אותיות הוי"ה רק שב' אותיות ראשונות נתחלפו בא"ת ב"ש כנזכר ואז ו"ה עם זכרי רמ"ח מצות עשה. (ו"טעמי מצות" שמזכיר כ"ק אדמו"ר הצמח צדק לקמן (אות ג) – הוא ספר זה עצמו.)

[(וְרוֹצֶה לוֹמַר: דְּלְהָכִי כָּתַב הַ"פְּרִי עֵץ חַיִּים" שַׁעַר א', פֶּרֶק ז': שֶׁהַתְּפִלּוֹת הֵן עִיקָּר וְשֹׁרֶשׁ לְבֵירוּר הַמְּלָכִים יוֹתֵר מֵהַמִּצְוֹת, לְפִי שֶׁעַל יְדֵי הַתְּפִלּוֹת נַעֲשֶׂה הַיִּחוּד וְזִוּוּג בִּפְנִימִיּוּת, וְאִם כֵּן, מִסְתָּמָא הַבֵּירוּר גַּם כֵּן מִפְּנִימִיּוּת. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁהוּא בְּחִיצוֹנִיּוּת כו'.

וּמִכָּל מָקוֹם הַמִּצְוֹת הֵן חוֹבָה יוֹתֵר מֵהַתְּפִלָּה, שֶׁהֲרֵי הַתְּפִלָּה רַק דִּרַבָּנָן, וּמִצְוֹת – דְּאוֹרַיְיתָא, אַף שֶׁעַל יְדֵי תְּפִלָּה הַבֵּירוּר בִּפְנִימִיּוּת כו'. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּעַל יְדֵי רְמַ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה הוּא תִּיקּוּן וּבֵירוּר הַלְּבוּשִׁים הַשַּׁיָּכִים לַנְּשָׁמָה שֶׁל זֶה הָאָדָם מַמָּשׁ הַמְקַיֵּים הַמִּצְוֹת, וְתִיקּוּן זֶה מוּטָל עָלָיו דַּוְקָא, מַה שֶּׁאֵין כֵּן עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה הוּא בֵּירוּר וְהַעֲלָאָה כְּלָלוֹת הַמְּלָכִים שֶׁנִּפְּלוּ כו', שֶׁבֵּירוּר זֶה יָכוֹל לְהֵעָשׂוֹת עַל יְדֵי אֲחֵרִים).]

וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּ"עֵץ חַיִּים" שַׁעַר ל"ט, [(כְּבָר אָמַרְנוּ שֶׁבִּדְפוּס הוּבְּרָאוּנָע הוּא שַׁעַר ל"ח)] **דְּרוּשׁ א' וּבְ: "עַל יְדֵי תְּפִלָּה דַּוְקָא",**

[(הַיְינוּ, מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם דְּרוּשׁ א': "אָנוּ מַעֲלִים עַל יְדֵי תְּפִלָּתֵנוּ נִיצוֹצִים כו'".

וְעַיֵּין שָׁם בְּסוֹף דְּרוּשׁ הַנַּ"ל, דְּאַחַר כַּךְ הוּצְרַךְ לִהְיוֹת י' הֲרוּגֵי מְלוּכָה, שֶׁהָיָה בִּלְתִּי אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹת מַ"ן דְּנוּקְבָא רַק עַל יְדֵי זֶה. וְעַכְשָׁיו מִכֹּחַ וְכֹחַ הַתְּפִלּוֹת[25] מְבָרְרִין הַמַּ"ן כו'.

עץ חיים שער ל"ט סוף דרוש א, וזה לשונו: והנה אז בחורבן בית שני לא היה כח **להעלות מ"ן** הנ"ל אם לא בבחינה אחרת רביעית והוא שהוצרכו **י'** חסידים ההם ליהרג ולמסור עצמן על ק"ה בפועל ואחר שנהרגו היה כח בנשמותיהם **לברר המ"ן** מהמלכים להעלותן מ"ן בכל זווג וזווג שיש בין במ"ן דבינה בין **במ"ן דנוקבא** דז"א רחל כו'.

וּדְרוּשׁ ב' כָּתַב:

כָּל תְּפִילוֹתֵינוּ (וְכַוָּנָתֵינוּ הֵם לְבָרֵר וּלְהַעֲלוֹת הַנִּיצוֹצִין שֶׁל ז' מְלָכִים שֶׁמֵּתוּ, שֶׁהֵם רַפ"ח נִיצוֹצִין, וְעַל יְדֵי תְּפִלָּתֵינוּ אָנוּ מַעֲלִין הַנִּיצוֹצִין הָאֵלּוּ . . גַּם נִתְבָּאַר בְּדְרוּשׁ א' כִּי אֵין בָּנוּ יְכוֹלֶת לְבָרֵר כָּל הָרַפ"ח נִיצוֹצִין בְּפַעַם אַחַת, כִּי אִם הָיָה כֵן כְּבָר בָּא הַמָּשִׁיחַ וְהָיָה מִתְקַיֵּים 'בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח' כַּנַּ"ל"). **כו'. אָמְנָם בְּכָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה: כְּפִי כַּוָּנַת הָאוֹמְרָהּ וּכְפִי זַכּוּת[26] הַזְּמַן אֲשֶׁר אָז נֶאֱמְרָה הַתְּפִלָּה הַהִיא, כָּךְ מִתְבָּרְרִין שִׁיעוּר קָצוּב מֵהָרַפ"ח נִיצוֹצִין. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.**

[25] (וְכֹחַ הַתְּפִלּוֹת: הַלָּשׁוֹן צָרִיךְ עִיּוּן קָצָת. כֵּן הוּא בְּבוּךְ בַּאבְּרוּיסְק (כְּתַב יָד 17. וְכֵן בִּכְתַב יָד 755)).

[26] זְכוּת?

דְּמוּכָח מִכָּאן דְּהַבֵּירוּר הוּא עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה דַּוְקָא. וּלְעֵיל נִתְבָּאֵר שֶׁגַּם בֵּירוּר נֹגַהּ עַצְמָן שֶׁנִּפְּלוּ בַּקְּלִיפּוֹת הוּא גַּם כֵּן עַל יְדֵי מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת גַּם כֵּן, רַק שֶׁהוּא בְּחִיצוֹנִיּוּת כו', וְלָמָּה כָּאן מַשְׁמַע דְּהַבֵּירוּר רַק עַל יְדֵי תְּפִלָּה?

וְעַל זֶה מְתָרֵץ:)]

הַיְינוּ מַיִן נוּקְבִין עַצְמָן דְּנוּקְבָא שֶׁנִּפְּלוּ לַקְּלִיפּוֹת בְּחֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְלֹא הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ כְּבָר בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן, אֶלָּא אוֹתָן שֶׁלֹּא נִכְלְלוּ בוֹ, וְהֵן בְּחִינַת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה שֶׁלִּפְנֵי הַחֵטְא, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בַּ"גִּלְגּוּלִים" פֶּרֶק ז'. אֲבָל אוֹתָן שֶׁנִּכְלְלוּ בוֹ, מֵהֶם מַמְשִׁיכִים רוֹב בְּנֵי אָדָם כְּמַעַט כּוּלָּם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב פֶּרֶק י"ד. וְהַיְינוּ עַל יְדֵי הַזִּוּוּג, שֶׁהוּא מִצְוַת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב שָׁם פֶּרֶק ב'.

ספר הגלגולים (פרנקפורט תמ"ד) פרק ז, וזה לשונו: ונמצא שאותם נשמות החדשות הם ב' בחינות א' שלא הוטבעו בקליפות והם חלקי האצילות ב' הם **חלקי עולמות בי"ע** שהם נשמה ורוח ונפש כי אלו הוטבעו בקליפות: כו' והבחינה הב' שהם חלקי עולמות בי"ע אפשר להם לבוא בעולם הזה ובזמן הזה על ידי כוונות איזה צדיק להמשיכו מתוך הקליפות בעת זווגו כמו בשאר הנשמות כנ"ל פ"א ופ"ב אלא שיש הפרש בין אלו לשאר הנשמות כי כיון **שלא היו כלולים באדם הראשון בעת שחטא** הם יותר מוכנות שלא לחטוא מה שאין כן בשאר הנשמות.

ספר הגלגולים (פרנקפורט תמ"ד) פרק יד, וזה לשונו: והנה בעת יצירת האדם שזווגו זו"נ דאצילות והולידו מצד הדעת שלהם את אדם הראשון **הכולל כל כללות הנשמות** שיש בשלוש עולמות בי"ע. **וכל הנשמות של כל העולם נמשכים** מג' עולמות בי"ע מחסדים וגבורות שבכל עולם ועולם כו' [ושם לקמן:] אמנם כשחטא אדם הראשון נתמעט קומתו ונשרו אבריו שהם כל נשמות של בי"ע הנקראים שיתא אלפי שנין ונתמעט ועמד על מאה אמה.

ספר הגלגולים (פרנקפורט תמ"ד) פרק ב, וזה לשונו: והנה כבר נתבאר כי כפי ערך גודל הנשמה כן היא נטבעת בעמקי הקליפות והחיצונים משתדלים בכל מאמצי כחם לטבעה בכל מיני טנופים כדי שתשאר תמיד ברשותם להיותם נהנים ממנה. והנה הם מתיראים שמא על ידי צדיק גמור **יוציאה מביניהם בעת זווגו** כנזכר כו'.

[(וּפֵירוּשׁ הָעוֹלֶה מִכָּל זֶה, שָׁיֵשׁ ג' בְּחִינוֹת:

הָא': מַ"ן עַצְמָן דְּנוּקְבָא – הֵן נְשָׁמוֹת שֶׁלֹּא נִכְלְלוּ בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן, וְנָפְלוּ גַּם כֵּן לַקְּלִיפּוֹת – בֵּירוּר זֶה הוּא דַּוְקָא עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה, וְלָכֵן עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת נְשָׁמָה זוֹ לְבֵנוֹ.

בְּ': בֵּירוּר נֹגַהּ עַצְמָן שֶׁנִּכְלְלוּ בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן וְנָפְלוּ בַּקְּלִיפּוֹת – אֵלּוּ מִתְבָּרְרִים עַל יְדֵי תְּפִלּוֹת וְגַם עַל יְדֵי שְׁאָר מִצְוֹת, רַק שֶׁבַּתְּפִלָּה הוּא בִּפְנִימִיּוּת כו'.

**גְּ': בְּחִינַת לְבוּשִׁים שֶׁל נַר"ן שֶׁל כָּל אָדָם שֶׁנָּפְלוּ בַּקְּלִיפּוֹת – אֵלּוּ מִתְבָּרְרִים דַּוְקָא עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת. וְלָכֵן הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת חוֹבָה יוֹתֵר מֵהַתְּפִלָּה אַף שֶׁעַל יְדֵי הַתְּפִלָּה בֵּירוּר בִּפְנִימִיּוּת כו', אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁזֶּה חוֹבָה מַמָּשׁ עַל נַר"ן שֶׁל כָּל אֶחָד לְתַקֵּן לְבוּשָׁיו, וְזֶה הָיָה תַּכְלִית יְרִידָתוֹ. וּבְחֶסְרוֹן הַלְּבוּשׁ אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְעַלּוֹת כו'. וְלָכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת תִּיקּוּן לְבוּשָׁיו, דְּלָא סַגֵּי בְּלָאו הָכִי).]

ג) ועיין שם אחר סוף פֶּרֶק ל"ה בְּ"קֶשֶׁר הַחֲבֵרִים": שֶׁכָּל

נִשְׁמָה בַּעֲלִיָּיתָהּ מֵהַקְּלִיפּוֹת צְרִיכָה לִהְיוֹת לְפָחוֹת מ' יוֹם בְּמַלְכוּת,

ספר הגלגולים (פרנקפורט תמ"ד), אחר סוף פרק לה, וזה לשונו: והנה כאשר אלו **הנשמות יוצאות מעמקי הקליפות** לבוא לעולם הם צריכין **להתעכב במלכות** כדי להתנקות מאותן הקליפות והעיפושים ואמנם כפי גדר הנשמה כך תוכל ותזכה להתעכב שם וסדר המדריגות כך הוא: כו' ובחינה ד' שהם שאר הנשמות שנשרו מאדם הראשון אף על פי שהם מפעם אחד או שאר נשמות הראשונות כשבאו כבר פעם אחד ומפעם ראשונה ואילך כי כל אלו יקראו נשמות מגולגלות הנה כל אלו אינם מתעברות בעיבור רק **מ' יום** כנגד יצירת הולד ואחר כך באות לעולם כו'.

וְהַיְינוּ שֶׁעוֹלָה שָׁם לְמַיִן נוּקְבִין עַל יְדֵי מִצְוַת הַזִּוּוּג. וְאַף מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין לְמִצְוָה יוֹבֵל לְהַמְשִׁיךְ חַיּוּת מִלְמַעְלָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"לִקּוּטֵי תּוֹרָה" (מֵהָאֲרִיזַ"ל) עַל פָּסוּק (עֵקֶב ח, ג): "כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה כו': כְּמוֹ שֶׁהַלֶּחֶם מְחַיֶּה גַּם כְּשֶׁאוֹכֵל בְּלֹא בְּרָכָה [כַּאֲכִילַת הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת][27] כו'[28], עַיֵּן שָׁם.

[(וְזֶה לְשׁוֹנוֹ פָּרָשַׁת עֵקֶב:

כְּשֶׁאוֹכֵל בְּלִי בְּרָכָה, שֶׁלֹּא נִתְבָּרֵר[29] הַחִיּוּת שֶׁבּוֹ, וְכֵן אֲכִילַת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת[30] שֶׁהִיא בְּלִי בְּרָכָה, גַּם הִיא תָּזוֹן חֵלֶק הַנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ. אֶלָּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַתּוֹעֶלֶת שֶׁעָשָׂה אֶל הַנֶּפֶשׁ בְּלֹא בְּרָכָה כְּמוֹ הַתּוֹעֶלֶת שֶׁהָיָה לוֹ עִם הַבְּרָכָה. וְכֵן הָעִנְיָן בַּמִּצְוָה עַצְמָהּ, כִּי אַף שֶׁהִתְהֶיָה בְּלֹא כַּוָּנָה תּוֹעִיל לָאָדָם לְעוֹלָם־הַבָּא גַּם כֵּן, אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ בַּהַשְׁוָאָה גְּמוּרָה אֶל מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּכַוָּנָה. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. [מקורו: לקוטי תורה להאריז"ל (זאלקווא תקל"ה), פרשת עקב, קג, ב – קד, א (ואינו בדפוסי אמשטרדם תקל"ט ווילנא תרל"ט).]

הַמָּקוֹם מִזֶּה – לְהָבִיא רְאָיָה דְּגַם עַל יְדֵי מִצְוֹת יֵשׁ בֵּירוּר נֶר"ן גַּם כֵּן. וַאֲפִילּוּ בְּמִצְוָה שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה, כְּמוֹ הַזִּוּוּג שֶׁאֵינוֹ מְכֻוָּן לְשֵׁם מִצְוָה, דְּמִכָּל מָקוֹם מְבָרֵר וּמַעֲלֶה מִנֶּר"ן. רַק שֶׁעִיקַּר עִנְיַן הַמִּצְוֹת הוּא תִּקּוּן לְבוּשִׁים לְנֶר"ן שֶׁלּוֹ כַּנַּ"ל).]

הִנֵּה תִּקּוּן וּבֵרוּר הוּא עַל יְדֵי מַיִן דּוּכְרִין דַּוְקָא, כִּי בְּהַדְּכַר[31] לְבַדּוֹ יֵשׁ בּוֹ כֹּחַ לְבָרֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"פְּרִי עֵץ חַיִּים" שַׁעַר א', פֶּרֶק ו'.

[27] (בִּכְתַב יָד 17. וְכַנִּרְאֶה נִשְׁמַט מִפְּנֵי הַצֶּעזְנָזאר (הֶעָרַת כְּבוֹד קְדוּשַׁת אַדְמוּ"ר בְּהֶעָרוֹת וְתִיקּוּנִים)).

[28] (אֵינוֹ בְּתוֹרָה אוֹר הַנִּדְפָּס. וְכַנִּרְאֶה נִשְׁמַט שָׁם מִירֵאַת הַצֶּעזְנוֹר).

[29] (נתברר: בלקוטי תורה להאריז"ל, דפוס זאלקווא תקל"ה, קד, א: נתעורר.)

[30] (עובדי כוכבים ומזלות: בלקוטי תורה להאריז"ל, דפוס זאלקווא תקל"ה, קד, א: הגוים. וכן הוא בכתב יד: במאמר כתוב "הגוים", ובביאור הצמח צדק כתוב "עכו"ם", מפני שהכינו לדפוס וידע שהצנזור יוציא את התיבה.)

[31] (בהדכר: נתקן על פי הערות ותיקונים; וכן הוא בכתב יד).

[(וְהוּא פֶּרֶק ז', וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

וְזֶה הַטַּעַם שֶׁיָּרְדוּ זו"ן דַּאֲצִילוּת וּמִתְלַבְּשׁוֹת לְמַטָּה בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, יְמֵי הַחוֹל, כְּדֵי לְבָרֵר בֵּירוּרִין הַנַּ"ל עַל יְדֵי זִוּוּגָם שֶׁהֵם מְזַוְּגִים שָׁם בִּהְיוֹתָם לְמַטָּה בְּמָקוֹמָן.

וְהִנֵּה, אֵין כֹּחַ בָּזֶה רַק בְּזו"א בִּלְבַד, לְפִי שֶׁהוּא הַזָּכָר, וְיֵשׁ בּוֹ כֹּחַ לְבָרֵר הַבֵּירוּר הַנַּ"ל עַל יְדֵי זִוּוּגָם. וְלָכֵן הֵן וְי"ו יְמֵי הַחוֹל בִּלְבַד, כִּי הֵו' קָצְווֹת דְּזו"א מִתְלַבְּשִׁים בָּהֶם וְהֵם הַמְבָרְרִים בִּלְבַד. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

הֲרֵי שֶׁהַבֵּירוּר עַל יְדֵי זִוּוּג, וְעִיקַּר הַבֵּירוּר עַל יְדֵי הַזָּכָר. אִם כֵּן, הוּא עַל יְדֵי מַ"ד כְּדִפְרֵישׁ רַבֵּינוּ זַ"ל. וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁהַמַּלְכוּת יוֹרֶדֶת לְבָרֵר בְּסוֹד "וַתִּתֵּן טַרְף כו'" (מִשְׁלֵי לא, טו), **צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁזֶּה הַבֵּירוּר הוּא בְּכֹחַ הַזָּ"א הַמִּתְלַבֵּשׁ בָּהּ. וְעַיֵּן עַל פָּסוּק "וְאִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ כו'"[32]. וְעַל פִּי הַזֹּהַר וַיֵּשֶׁב, קפ"ו** {בדפוס ווילנא דף קפא ע"א} **"אַךְ אֶל הַפָּרֹכֶת כו'"[33]** (רְאֵה מַאֲמְרֵי אַדְמוּ"ר הַזָּקֵן תקס"ו חֵלֶק א עַמּוּד קעז

[32] לקוטי תורה מטות פד, ב–ג, וזה לשונו: אך זה שלא יוכל להעלות הדבר, זהו כשהוא עדיין בחינת **"ואשה כו'** בנעוריה", שהוא בחינת נוקבא ("עד לא קבילת דכר"), דהיינו אהבה ראשונה, "בנעוריה בית אביה" – שהוא "חסד נעוריך". "לא יחל דברו": כיון שהוא עדיין בחינת אשה, נוקבא, ו"איש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש" כי "נשים דעתן קלות", ולכן **לא יוכל לברר** ההיתר ולהעלותו למעלה, כי עדיין לא יוכל לבא לבחינת "אתהפכא חשוכא לנהורא", רק בחינת אתכפיא, שזהו ענין "לכתך אחרי במדבר" כנ"ל, ולכן מה שהוא קצת מותרות יורידנו לגשמיות. אבל "ואם היו תהיה לאיש", "ואם בית אישה נדרה". דהיינו **"כד קבילת דכר"**, שמקבלת טפת חכמה־עילאה, שהיא התורה, שהיא חכמתו יתברך, ו"אורייתא – היכלא עילאה דקודשא בריך הוא", ואזי "שניהם ערומים" – שמופשט מכל רצון זר, ואזי "והפר את נדרה", דהיינו שהוא מהפך חשוכא לנהורא, כי "בחכמה אתברירו" כו'.

[33] זהר וישב דף קפ"א ע"א, וזה לשונו: רבי שמעון פתח, (ויקרא כא, כג) **אך אל הפרכת** לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני יי מקדשו. אך אל הפרכת לא יבא. תא חזי, בההיא שעתא דההוא נהר דנגיד ונפיק אפיק כל אינון נשמתין ואתעברת נוקבא, כלהו קיימין לגו בקורטא דלגו בסיטו קורטא. וכד סיהרא אתפגים בההוא סטרא דחויא בישא, כדין כל אינון נשמתין דנפקין, אף על גב דכלהו דכיין וכלהו קדישין, הואיל ונפקו בפגימו. בכל אינון אתרי דמטו אינון נשמתין כלהו אתברו ואתפגימו בכמה צערין בכמה כאבין, ואילין אינון דאתרעי בהו קודשא בריך הוא לבתר דאתברו כו'.

מתוק מדבש: וזה שאמר **רבי שמעון פתח** לפרש מה שכתוב **אך אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני יהו"ה מקדשו** הנה מה שכתוב **אך אל הפרכת לא יבא** פירוש שבפנימיות היסוד הנקרא קדש קדשים שהוא לפנים מהפרוכת הפרוסה בפתח היסוד, לא יבא הנחש החיצוני שהוא בעל מום. **תא חזי בההיא שעתא דההוא נהר דנגיד ונפיק** בא וראה באותה שעה שהיסוד הנקרא נהר שהוא ממשיך השפע מהבינה ומוציאו למלכות, **אפיק כל אינון נשמתין** הוציא כל

וְאֵילָךְ).)]

וְכֵן בֵּירוּר הַלָּבוּשִׁים עַל יְדֵי הַמִּצְוֹת הוּא בְּמַיִן הִיכְרִין דְּזָ"א,

[(צָרִיךְ עִיּוּן, אִם כֵּן אֵיךְ הַנָּשִׁים מְקַיְּימִים הַמִּצְוֹת?

וְיֵשׁ לוֹמַר, הַיְינוּ כְּמוֹ שֶׁהַמַּלְכוּת "וַתִּתֵּן טֶרֶף כו'". **אוּלַי מֵהַאי טַעֲמָא נָשִׁים פְּטוּרוֹת מִמִּצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא** (קִדּוּשִׁין כט, א בַּמַּשְׁנָה. וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת), **כִּי הַזְּמַן הוּא בְּחִינָה אֲחֹרָנָה, וְעִיקַּר הַזְּמַן לְמַטָּה בַּעֲשִׂיָּיה, וְצָרִיךְ בֵּירוּר, וְהֵם אֵין בָּהֶם כֹּחַ לְבָרֵר.**

אַךְ הֲרֵי כָּל הַמִּצְוֹת גַּם כֵּן מִבְּחִינַת יוֹמִין, שֶׁהַלָּבוּשִׁים נַעֲשִׂים מֵהַמִּצְוָה בְּעֵירוּף בֵּירוּר הַיּוֹם?

בְּמָקוֹם אַחֵר נִתְבָּאֵר הַטַּעַם בְּעִנְיַן אַחֵר: דִּבְחִינַת נוּקְבָא הוּא זְמַן וּמָקוֹם, וְהַמִּצְוָה הַתְּלוּיָה בִּזְמַן – הַיְינוּ לְהַמְשִׁיךְ מִלְמַעְלָה דְּהַזְּמַן בַּזְּמַן, וּבִבְחִינַת נוּקְבָא אֵין כֹּחַ זֶה כו' כְּיוָן שֶׁעִיקָּרָהּ מִבְּחִינַת זְמַן. וְעַיֵּן בְּ"טַעֲמֵי מִצְוֹת" (בלקוטי תורה להאריז"ל פרשת בראשית; הובא לקמן) הַתֵּירוּץ בְּעִנְיַן **אַחֵר, וְנִתְבָּאֵר זֶה בְּפָרָשַׁת בֹּא תקע"ב).**]

{הצמח צדק מציין כאן לשני מקומות: ל"טעמי מצות" (שבלקוטי תורה להאריז"ל, פרשת בראשית), ולמאמר רבינו בפרשת בא תקע"ב. בטעמי המצות נאמרו שני טעמים לפטור נשים ממצות עשה שהזמן גרמא. האחד: שמצות אלו הן כנגד המקום שמהחזה ולמטה, שבו הנוקבא דבוקה בז"א ונכללת בו, ולכן יוצאת ידי חובתה במה שעושה הזכר – וטעם זה הוא שמבאר רבינו במאמר תקע"ב. והשני: שמצות עשה הן מן החסדים המכוסים, שאין הנוקבא נוטלת חלק בהם. וזה לשון טעמי המצות בטעם

אותם הנשמות בסוד היחוד אל המלכות נוקבא דז"א, **ואתעברת נוקבא** והנוקבא נתעברה מהן, ומשתהות הנשמות בתוכה י"ב חדשים כדי שיתתקנו ויתמתקו, **כלהו קיימין לגו** הנה כל הנשמות עומדות בפנימיות יסודה הנקרא קודש קדשים, **בקורטא דלגו** באוצר הפנימי שהוא אוצר הנשמות, היינו לפנים מן הפרוכת הפרוסה על פתח היסוד, **בסיטו קורטא** והנשמות עומדות במקום מיוחד שבאותו האוצר ואינם מפוזרות בכל האוצר, הנה שם לפנים לא יבא ולא יכנס הנחש הטמא שהוא בעל מום. **וכד סיהרא אתפגים בההוא סטרא דחויא בישא** וכאשר המלכות נפגמת מצד אחיזת הנחש הטמא העומד על פתח יסודה בסוד לפתח חטאת רובץ, **כדין כל אינון נשמתין דנפקין** אז כל אלו הנשמות היוצאות מיסודה באותה שעה, **אף על גב דכלהו דכיין וכלהו קדישין** אף על פי שכולן טהורות וקדושות, כי יצאו מפנימיותה ששם אין הנחש יכול ליכנס לפגום אלו הנשמות, אבל **הואיל ונפקי בפגימו** הואיל ויצאו בגזרת היוצר יתברך מיסודה בעת הפגם, **בכל אינון אתרי דמטו אינון נשמתין** בכל אותם המקומות, רוצה לומר באותם הגופים שבהם נכנסות הנשמות, **כלהו אתברו ואתפגימו בכמה צערין בכמה כאבין** כל אלו הגופים נשברים ונפגמים בהרבה צער ובהרבה מכאובים כדי להטהר מאותו הפגם שקבלו מחמת פגם השכינה. **ואילין אינון דאתרעי בהו קדשא בריך הוא לבתר דאתברו** אלו הם הצדיקים שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם מאחר שנשברו בפגם השכינה, וזכו להיות משכן להשכינה.

הראשון:}

לקוטי תורה להאריז"ל, טעמי המצות, פרשת בראשית (זאלקווא תקל"ה, יג, ב), וזה לשונו: ועתה נבאר הטעם למה **נשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא** לפי שכבר נודע שהנוקבא היוצאת מחזה דדכורא ולמטה ובאותו מקום הם דבוקים ביחד ומקום ההוא יקרא זמן כו' ולכן הנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא דנוקבא מתכללת בדכורא אם כן בעשות הזכר את המצוה אין צריך שגם הנשים תעשנה לבדה כי כבר נכללת עמו בעת שעושה אותה המצוה כי רמ"ח אברים שלה נכללים ברמ"ח אברים שלו כו'.

מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב, פרשת בא (עמוד קלו), וזה לשונו: להבין מה שכתוב בלקוטי תורה בענין טעם דמצות עשה **שהזמן גרמא נשים פטורות** ושאין הזמן גרמא חייבות לפי ששורש נשמות הנשים הוא מעלמא דנוקבא בחינת המלכות **שהוא בבחינת זמן** מלך מלך וימלוך כו' ובחינת המלכות מלבשת עד החזה דז"א, שהוא עד בחינת הדעת דז"א שכולל חו"ג שמשם שורש ה' חסדים דרמ"ח מצות עשה וה' גבורות דשס"ה לא תעשה והדעת דנוקבא כלול בדעת דדכורא על כן מצות עשה שהזמן גרמא שהוא רק בבחינת המלכות שמלבשת לחזה בלבד הרי שם נכללת ונטפלת בדעת דדכורא, ולכך פטורים לפי שיוצאים י"ח במצות עשה שעושין בעליהן הזכרים כו'.

{והטעם השני, שם:}

טעמי המצות, ההקדמה (הנדפסת בתוך פרשת בראשית; זאלקווא תקל"ה, יג, א–ב), וזה לשונו: ענין מה שארז"ל כל לא תעשה שבתורה נשים חייבות חוץ מבל תשחית כו' וכל **מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות וכו' והטעם הא' לפי שכל לא תעשה** הוא בגבורה שהוא חלק הנשים חוץ מבל תקיף שהאשה אין להם דיקנא אבל מצות עשה הם החסדים המכוסים ולכן נשים פטורות לפי שאין הנשים שהם רחל ולאה נוטלת חלק בהם לפי שלאה אינה יכולה ליטלם רק בכיסוי גמור ורחל גם כן אינה נוטלת לפי שהיא אינה מתחלת רק מן החסדים המגולים למטה ואלו נקראים שהזמן גרמא לפי שכבר ידעת שבירידת החסדים למטה צריך המשך זמן וזהו במכוסה לפי שמעכבים אותם המחיצות מלירד ונמצא כי הזמן גרמא להם לירד כו'.[34]

וְהַיְינוּ הַמְשָׁכוֹת הָאוֹר, דְּלְעֵיל,

[(רוֹצֶה לוֹמַר: מַה שֶּׁכָּתַב בְּ"עֵץ חַיִּים" שַׁעַר כ"ו, פֶּרֶק א': "לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר לְתַקְּנָם", כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל אוֹת ב').]

וְהֵן הֵם ה' חֲסָדִים דְּזָ"א, שֶׁכָּל רְמַ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה תְּלוּיִים בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"טַעֲמֵי מִצְוֹת" שָׁם.

{לכאורה היינו בטעמי המצות שהביא רבינו לעיל (אות ב) "בסוף ההקדמה", ושם (זאלקווא, יג, א):}

טעמי המצות (מכתבי ר' חיים ויטאל, בסידור ר' מאיר פאפרש; נדפס עם לקוטי תורה להאריז"ל, זאלקווא תקל"ה, יג, א [וילנא תרל"ט, יד, א]), ההקדמה (שבפרשת בראשית), וזה לשונו: והנה הם ה' מיתות כנגד ה' גבורות המכוסים בדעת ז"א כי כל הלאוין הם גבורות כידוע כו'. [ושם:] ואמנם **מצות עשה הם בבחינות החסדים** כידוע כו'.[35]

[(עַיֵּן בָּזֶה בְּ"אִגֶּרֶת הַקֹּדֶשׁ" (קוּנְטְרֵס אַחֲרוֹן סִימָן ד) דִּבּוּר הַמַּתְחִיל "מַה שֶּׁכָּתַב בִּכְתָבַי עֵץ חַיִּים דִּבְזְמַן הַזֶּה", דִּמְקוֹר הַה' חֲסָדִים הוּא מִבְּחִינַת לַבְנוּנִית דַּאֲרִיךְ אַנְפִּין כו'.

[34] בדפוס וילנא תרל"ט: "ליכנס" במקום "ליטלם".

[35] בדפוס וילנא תרל"ט: "המכונסים" במקום "המכוסים".

תניא, קונטרס אחרון סימן ד, וזה לשונו: רמ"ח מצות עשה – הן בה' חסדים ושס"ה לא תעשה בה' גבורות וכו', ובמקום אחר כתב שהן תרי"ג ארחין נמשכין מחד ארחא כו', **שהוא לבנונית** וכו'. [ושם:] **ומקור המוחין הוא לבנונית** כו', הוא הענג וחפץ העליון להמשיך האור למטה לרמ"ח אברין ד"זעיר אנפין" כו'.

וְהִנֵּה בָּזֶה יֵשׁ לְיַיֵּשֵׁב מַה שֶּׁהִקְשֵׁיתִי לְעֵיל אוֹת א', בְּעִנְיַן מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם שֶׁהַלְּבוּשִׁים אֵין פֵּירוּשׁ שֶׁנַּעֲשׂוּ מֵחָדָשׁ עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת, רַק מִתְבָּרְרִים כו', וּבְ"אִגֶּרֶת הַקֹּדֶשׁ" "אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ" מַשְׁמַע דְּנִבְרָאִים עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת. הַיְינוּ שֶׁהַמִּצְוָה שֶׁשָּׁרְשָׁהּ בְּכֶתֶר, מִשָּׁם נִמְשָׁךְ בְּחִינָה לִבְרוֹא הַלְּבוּשׁ כו' – וְסָתְרֵי אַהֲדָדֵי.

וּלְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי כָּאן אָתֵי שַׁפִּיר. דְּעִם הֱיוֹת שֶׁהַלְּבוּשִׁים כְּבָר יֶשְׁנָם, רַק שֶׁצְּרִיכִים בֵּירוּר מִקְלִיפַּת נוֹגַהּ, מִכָּל מָקוֹם בֵּירוּר זֶה הוּא עַל יְדֵי אוֹר הַנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי מִצְוָה הַנַּ"ל שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵהַכֶּתֶר, וְנִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ בְּחִינָה לְבָרֵר הַלְּבוּשׁ כו', וְזֶהוּ עִנְיַן בְּרִיאַת הַלְּבוּשׁ כו'.

וְעַיֵּין מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים קיז, א־ב) "הַלְלוּ כו', וֶאֱמֶת ה' לְעוֹלָם", לְיַיֵּשֵׁב הָא דִּבְמָקוֹם אֶחָד אָמַר שֶׁהַתּוֹרָה וּמִצְוֹת הֵן הַמְשָׁכוֹת מִכֶּתֶר וְחָכְמָה, וּבְמָקוֹם אַחֵר אָמַר שֶׁהֵם לְבָרֵר קְלִיפַּת נוֹגַהּ. וּמִשָּׁם יִתְיַיֵּשֵׁב גַּם כֵּן הַתֵּירוּץ כַּנַּ"ל.[36]

ביאור כ"ק אדמו"ר האמצעי לתורה דשמיני עצרת על פי הללו את ה' כל גוים (מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ט, הוספות, עמוד רצט–ש), וזה לשונו: להבין מה שכתוב בע"ח דכל עיקר ענין **התורה והמצות הוא רק לברר בירורי נוג"ה** שהוא בחינת העלאות ניצוצות דרפ"ח כו' ויש לכאורה סתירה גדולה על זה ממה שכתוב בזוהר דשרש תרי"ג **המצות הן בחינת תרי"ג המשכות** מבחינת תרי"ג ארחין דגלגלתא ועם ז' מצות דרבנן הם תר"ך עמודי אור בגימטריא **כת"ר** כידוע כו'. [ושם:] אך הנה כל זה יובן בהקדים שיש ב' מיני מצות הא' בחינת המצות הרוחניות כמו שהן למעלה באצילות ונקראו מצות הוי' או אורחות הוי' וכיוצא והן הנקראות גם כן בשם רמ"ח אברים דמלכא והוא בחינת רמ"ח אברים דז"א ושרשם הראשון הוא נמשך מבחינת תרי"ג ארחין דאריך אנפין כו'. [ושם:] ועל דרך זה כל המצות שבבחינת האצילות ושרשם הכללי היינו בבחינת ארחין דגלגלתא דאריך אנפין והן בחינת המשכות אור א"ס מלמעלה באצילות וכמו שכתוב בע"ח דשרש המצות הוא רק להוסיף אור באצילות כנ"ל, אבל המצות הגשמיים הנעשות למטה בדברים גשמיים דנוג"ה כמו בצמר דציצית וקלף דתפילין וסכך הגשמי דסוכה וכיוצא הן הנה בחינת בירורי נוגה דעשייה שהוא בחינת העלאות רפ"ח ניצוצות דתהו כנ"ל, וזהו כללות התירוץ על הקושיא והסתירה הנ"ל בענין שרש המצות. (הלשון בשלימות – הוספות סימן א.)

וְאֶפְשָׁר לוֹמַר גַּם כֵּן, דְּיֵשׁ הַלְּבוּשִׁים שֶׁנִּפְגְּמוּ, יֵשׁ לוֹמַר, קוֹדֶם נְפִילָתָן שָׁרְשָׁם גַּם כֵּן מֵחִיצוֹנִיּוּת הַפָּתָר. וְגַם דִּלְקַמָּן יִתְבָּאֵר שֶׁשָּׁרְשָׁם מַחַשְׁמַ"ל שֶׁהוּא חִיצוֹנִיּוּת בִּינָה, הֲרֵי יָדוּעַ דְּבִינָה נִקְרָא "עַתִּיקָא" לְפָעָמִים.

הָעוֹלֶה מִזֶּה, שֶׁבַּמִּצְוֹת יֵשׁ גַּם כֵּן בֵּירוּר נַר"ן. רַק עִיקַּר עִנְיַן הַמִּצְוֹת הוּא בֵּירוּר הַלְּבוּשִׁים, וּבֵירוּר זֶה – עַל יְדֵי הַהַמְשָׁכַת מַ"ד שֶׁנִּמְשָׁךְ מִלְּמַעְלָה עַל יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוָה).]

עד כאן הביאור מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק. מכאן ואילך ביאור בדרך אפשר על ידי המוציא לאור.

וְעַיֵּין "עֵץ חַיִּים" שַׁעַר כ"ו [(בְּ"עֵץ חַיִּים" דְּפוּס שְׁקְלָאוו:

[36] הלשון בשלימות – ראה הוספות סימן א.

שַׁעַר כ"ה)] פֶּרֶק **א'** וּפֶרֶק **ג'**, **שֶׁלְּבוּשִׁים אֵלּוּ הֵם צֶלֶם דְּאִימָא פְּנִימִי הַמַּלְבִּישׁ לְנֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה.**

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער כ"ו פרק א ופרק ג, וזה לשונו: ואמנם אי אפשר לצורה להתלבש בתוך חומר אם לא על ידי אמצעי נמצא כי יש **ה' מיני לבושים** אל ה' מיני צורות והוא **צלם של נפש וצלם של רוח** וכו' וההי לבושים של ה' מיני צורות הנ"ל נקראים צלמים כו' [ובפרק ג שם:] ודע כי ז"א עיקרו מבינה כי משם המוחין שלו ובינה נקראת אלקים חיים והיה די באלו המוחין במדתו של ז"א אבל[37] לצורך נוקבא ולצורך התחתונים לכן הוצרכו שיבאו המוחין מאו"א וזהו נעשה בלשון רבים שהם או"א והם ב' צלמים שהוא צלם דאבא **וצלם דאמא** אבל מוחין דז"א לבדו עליהם נאמר בצלם אלקים עשה אותו שהוא צלם א' מבינה לבד הנקרא אלקים כו'.

וְגַם הַמַּקִּיף הַנִּקְרָא "חַשְׁמַל" נִתְבָּרֵר וְנִתְקַן מִקְּלִיפַּת נוֹגַהּ לְהַסְמוּכָה לוֹ. וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב שַׁעַר מ"ט, סוֹף פֶּרֶק ב': "הַטּוֹב שֶׁלּוֹ נִזְדַּכֵּךְ כֻּלּוֹ וְנִתְחַבֵּר עִם הַחַשְׁמַל הַפְּנִימִי כו'", עַיֵּן שָׁם.[38]

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער מ"ט סוף פרק ב, וזה לשונו: אך **הטוב שלו נזדכך כולו ונתחבר עם החשמל הפנימי** וחזר הכל בחינת חשמל ואינו נקרא נגה.

{מבאר מה הם הלבושים: לעיל (אות א') נקראו "חשמל" (עץ חיים שער מ"ט), ולעיל (אות ב') – "צלם" (שער כ"ו). וכאן מבאר ששניהם הם: צלם דאימא הפנימי המלביש לנר"ן, והמקיף הנקרא חשמל שנתברר מנוגה – ושניהם מאימא; ועל זה בנוי מה שכתב לקמן (ד"ה והשתא אתי שפיר) "מאחר שנמשך מאימא". וכן כתב כ"ק אדמו"ר הצמח צדק בביאורי הזהר פרשת בשלח (הוספות סימן ב, אות ה).}

וְעַיֵּין שָׁם שַׁעַר מ"ב, פֶּרֶק ד': "וְזֹאת הַבְּחִינָה נִקְרָא חַשְׁמַל, שֶׁהוּא צֶלֶם, הֶבֶל דְּגַרְמֵי שֶׁבָּעוֹר כו'". עַיֵּן שָׁם.[39]

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער מ"ב פרק ד, וזה לשונו: וזאת הבחינה נקראת חשמל שהוא צלם הבל דגרמי שבעור וגם התלבשות האורות ממש יש בין לבושי ז"א ובין לבושי נה"י דאמא שהם כלים לאורות מקיפים כולם נקראים חשמל ממש והבן זה מאד. (ובמפתח ענינים לתורה אור נסמן: שער מ"ב פרק ג'.)

{רוצה לומר: חשמל, וצלם, והבל דגרמי – ענין אחד הוא.}

וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשַׁעַר כ"ו, פֶּרֶק א', שֶׁצֶּלֶם הַפְּנִימִי הוּא הֶבֶל דְּגַרְמֵי.

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער כ"ו פרק א (הובא לעיל), וזה לשונו לענייננו: וההי' לבושים של ה' מיני צורות הנ"ל **נקראים צלמים** ואמנם סודן הם מן רפ"ח ניצוצין שנשארו בתוך הכלים שנשברו **הנקרא הבל דגרמי** ויש ניצוצין דב"ן והם צלם דנפש ויש ניצוצין דמ"ה והם צלם הרוח שהוא מ"ה וכו'.

וְהוּא חוֹתָם וּלְבוּשׁ נָהֶ"י דְּאַבָּא וְאִימָּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּפֶרֶק

[37] בדפוסים שלאחר דפוס קארעץ (שהיה לפני רבינו), משקלאוו תק"ס ואילך, נוסף כאן: "אבל (אינו) לצורך נוקבא".

[38] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ב.

[39] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ב.

ב' שָׁם – שְׁנֵיהֶם אוֹר אֶחָד הֵם, זֶה פְּנִימִי וְזֶה מַקִּיף, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּפֶרֶק ב' שָׁם[40]**.**

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער כ"ו פרק ב, וזה לשונו: לכן נדבר דרך כלל ונאמר כי **הלבוש דנה"י דאמא שהוא סוד חותם ביסוד דאמא או דאבא** הנה הוא סוד הצלם ויש בו **בחינת פנימיים ובחינת מקיפים** כי האורות והכלים גם כן כולם פנימי ומקיף כו'. ואמנם חלק הצלם אשר בסוד המקיף מבחוץ הוא הנקרא חשמ"ל שהוא גימטריא מלבוש והבן זה.

{ולכאורה קשה: כאן כתב שהבל דגרמי הוא הצלם הפנימי, ובשער מ"ב כתב שהוא החשמל, שהוא מקיף? ועל זה כתב: "שניהם אור אחד הם, זה פנימי וזה מקיף". ובאמת מפורש כן בעץ חיים עצמו: בשער כ"ו פרק א (הובא לעיל) שהצלמים הם "מן רפ"ח ניצוצין שנשארו בתוך הכלים שנשברו הנקרא הבל דגרמי", ובפרק ב שם (הובא לעיל) ש"חלק הצלם אשר בסוד המקיף מבחוץ הוא הנקרא חשמ"ל". והטעם שהם אור אחד מתבאר מדברי כ"ק אדמו"ר האמצעי בשער המילה (הוספות סימן ב, אות ט): שהמוחין דז"א הם חיצוניות אימא, "נה"י דנה"י" שלה, והם הצלם הפנימי; "ומאותו בחינת החיצונית דאימא" עצמה נעשה החשמל המקיף. נמצא שהכל אור אחד: החלק המלובש בפנים נקרא צלם והבל דגרמי, והחלק המקיף מבחוץ נקרא חשמל.}

וְעַיֵּין שַׁעַר ל"ט דְּרוּשׁ י"ב: וְזֶה לְבוּשׁ הַנִּקְרָא כוּ', וְכֵן כוּ', וּלְבוּשׁ זֶה כוּ', הָעֲלָאַת מַ"נ כוּ', גָּדוֹל כוּ':

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער ל"ט דרוש י"ב, וזה לשונו: ודע שאי אפשר לצאת נשמה מאלו מ"ן ומ"ד חדשות אם לא שיבאו מלובשים תוך הכלים הנ"ל הנעשו מחו"ג הראשונים **וזה לבוש** הנשמה **הנקרא** אלוה כנודע ואלוה הוא לבוש הכלי שהוא מחסדים הראשונים וזהו אלוה **וכן** יש לבוש מאמא והוא החותם ועשיית **לבוש זה** הוא עצמות מציאות **העלאת מ"ן**. ודע שהלבוש הזה הוא **גדול** מהחדשים לכן נמשך עמו בסוד כנשר יעיר קנו יפרוש כנפיו יקחהו לשמור את הבנים ולכן היא המעלה אותן אחר כך בסוד מ"נ את הנשמה שהרי הם מעלין אותן והם בעצמן אין בהם כח לעלות נמצא שהכלי גדול מהמ"ן.

{רוצה לומר: הנשמה יוצאת מן הזווג כשהיא מלובשת כבר בלבוש – אלוה מאבא וחותם מאימא (והוא "חותם ולבוש נה"י דאבא ואימא" שכתב לפני זה); ועשיית הלבוש הוא עצמו העלאת מ"ן; והלבוש גדול מן הנשמה, ולכן הוא השומרה והמעלה אותה. וזהו שכתב כ"ק אדמו"ר הצמח צדק לעיל (אות א'): "לכן שרש הלבוש למעלה מהנר"ן שלו שהוא דז"א, כדלקמן". וכן כתב רבינו בלקוטי אמרים פרק ד'[41].}

וְעַיֵּין שַׁעַר הַחַשְׁמַל פֶּרֶק א': "וְנִקְרָא קְלִיפַּת נוֹגַהּ וְנִקְרָא חַשְׁמַל כוּ'"[42]**.**

{שער החשמל – כן קורא לו רבינו כאן ולקמן (בסמוך בקטע זה; וראה גם ד"ה וכן מה שכתב דציצית). בעץ חיים דפוס קארעץ (שהיה לפני רבינו) הוא שער מ"א, ובו ג' פרקים. ובתורה אור לך לך (הוספות סימן ג, אות א) מציין רבינו מאמר זה "שער מ' פ"א" – כמנין השערים שבדפוסים המאוחרים (שקלאוו ודובראוונע), החסר אחד ממנין דפוס קארעץ, כמו שהעיר כ"ק אדמו"ר הצמח צדק לעיל (כ"ו/כ"ה, ל"ט/ל"ח, מ'/ל"ט).}

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער החשמל פרק א, וזה לשונו: כלל העולה כי הנשמות נקראו פנימיות והכלים שהוא הגוף נקרא חיצוניות והעור הוא חיצוניות השני וזה העור הוא בחינת המלכים שלא נתבררו **ונקרא קליפת נוגה ונקרא חשמ"ל** כנזכר במקום אחר כו'.

{מבאר את היחס שבין החשמל לקליפת נוגה, ומהו תיקון הלבושים. ולכאורה איך נקרא החשמל "קליפת נוגה", והלא קדושה הוא? ועל זה כתב:}

וְרוֹצֶה לוֹמַר כְּמוֹ שֶׁכָּתַב שָׁם בְּסוֹף [ה]**פֶּרֶק: "כָּל הַחַשְׁמַלִּים הוּא בְּחִינַת טוֹב שֶׁבְּקְלִיפַּת נוֹגַהּ כוּ'"**[43]**.**

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער החשמל פרק א, וזה לשונו: וכן **כל החשמלים** הם בחינת העור והם **בחינת טוב שבקליפת נגה** שבכל עולם ועולם.

{וכן כתב רבינו (מאמרי אדמו"ר הזקן, אתהלך לאזניא, עמוד כג), וזה לשונו:

חשמ"ל הוא מלבוש לז"א והיא מחיצוניות דבינה כי קליפת נוגה וחשמ"ל הוא אחת אלא שחשמ"ל הוא קדושה וקליפת נוגה הוא חיצונית דחשמ"ל והיא ממוצעת בין החשמ"ל וג"ק שאין להם עליה הלכך יש בנוגה בחינת טוב מחמת שהיא מקבלת מחשמל ועל ידם נשפעת הג"ק. עד כאן לשונו.}

וְעַיֵּין "מְקֻדָּשׁ מֶלֶךְ" בְּרֵאשִׁית (דַּף ק"ב, סוֹף עַמּוּד ב'), **שֶׁנִּ' חַשְׁמַלִּים נָפְלוּ בְּנֹגַהּ עַל יְדֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן**[44]**.**

מקדש מלך פרשת בראשית (על זהר דף לו, ב), וזה לשונו: זיהרא עילאה דהוה חפי עליהון כו' וזהו שאמרו דאבדו זיהרא עילאה וכו' ואשתארו ערומים מניה. שהם **ג' חשמלים** שנסתלקו ממנה **ונפלו בנוגה**. ואלביש לון לבושא דמשכא הה"ד כתנות עור שהם מנוגה.

{מבאר מה שכתב לפני זה, שהחשמל הוא "טוב שבקליפת נוגה": לפי שנפלו החשמלים בנוגה בחטא אדם הראשון, כמבואר לעיל אות א'.}

וְעַיֵּין שַׁעַר הַחַשְׁמַל פֶּרֶק א': "כְּפִי כְּנִיסַת הַכֵּלִים דִּתְבוּנָה בְּפָנִים, כֵּן בְּחִינַת הָאוֹר שֶׁלָּהּ מְלוּבָּשׁ מִבַּחוּץ כוּ'", עַיֵּין שָׁם שֶׁכָּל הַתִּקּוּן הוּא לְדַחוֹת הַחִיצוֹנִים עַל יְדֵי אוֹר הַבִּינָה

[40] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ב.

[41] לקוטי אמרים פרק ד, וזה לשונו: והנה, שלשה **לבושים** אלו מהתורה ומצותיה, אף שנקראים לבושים לנפש רוח ונשמה עם כל זה, גבהה **וגדלה** מעלתם לאין קץ וסוף על מעלת נפש רוח ונשמה עצמן, כמו שכתוב בזהר, דאורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד כו'.

[42] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ג.

[43] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ג.

[44] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ג.

מִבִּפְנִים (שם, ד) **וּמִבַּחוּץ**[45]**:**

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער החשמל פרק א, וזה לשונו: וכאשר היו רוצין הקליפות להתאחז בז"א לא יכלו כי אין להם אחיזה בעור התבונה כו' והנה **כפי כניסת הכלים דתבונה בפנים כן בחינת העור שלה הוא מלבוש מבחוץ** וכשחטא אדם נסתלקו ממנו המוחין וחזר בסוד היניקה לבד ואז גם החשמל עור דתבונה נסתלק ונשארו הוא ואשתו ערומים ואז יונקים ממנו החיצונים ונעשה העור ההוא טוב ורע כו' (ובלשון רבינו כאן: "כן בחינת האור שלה" – באל"ף.)

{מבאר מהי תועלת הלבוש: לשמור מיניקת החיצונים מבפנים ומבחוץ.[46] וכן כתב רבינו (מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א, להבין שרשן של הדברים, עמוד קח; הוספות סימן ג, אות ד).}

(וְקָרוֹב לוֹמַר שֶׁמִּבִּפְנִים הוּא עַל יְדֵי מִצְוֹת שֶׁבְּדִבּוּר, וּמִבַּחוּץ עַל יְדֵי מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, שֶׁהַחִיצוֹנִיּוּת נִקְרָא מַקִּיף לְנַבֵּי פְּנִימִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"עֵץ חַיִּים" סוֹף פֶּרֶק ג' גַּבֵּי ח"ש)[47]**.**

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער מ"ט (שער קליפת נוגה) סוף פרק ג (כלשון רבינו), וזה לשונו: אמנם בערך האור פנימי לבד נמצאים שהקליפות מלבוש להם **ומקיפים להם וחיצונים** מכולם כו' וזהו שאמרו **ח"ש מחשמ"ל** ובתוכו מ"ל שהוא עצמות של החשמ"ל והוא הבשר.

{ועיין לעיל (אות ב') שהתפלה בפנימיות והמצוה בחיצוניות. וכאן מוסיף, שגם במצות עצמן: שבדבור – בפנימיות, ושבמעשה – בחיצוניות. ומה שכתב "שהחיצוניות נקרא מקיף לגבי פנימיות" – בזה משוה "פנימיות וחיצוניות" שבשער מ' ל"מבפנים ומבחוץ" שבשער החשמל.}

וְהַשְׁתָּא אָתֵי שַׁפִּיר הָא דִּשְׁכַר הַמִּצְוֹת הוּא לְבוּשׁ לַנְּשָׁמָה, מֵאַחַר שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵאֵימָא שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא. וּכְמוֹ הַלֶּחֶם שֶׁעָלָיו יִחְיֶה הָאָדָם אַף שֶׁגַּם בּוֹ מְלוּבָּשׁ "מוֹצָא פִּי הַוָי"ה" (עֵקֶב ח, ג). אֶלָּא שֶׁבַּלֶּחֶם וּשְׁאָרֵי מְזוֹנוֹת נִמְשָׁךְ מֵחִיצוֹנִיּוּת אִימָּא שֶׁלְּמַעְלָה מִז"א הַנִּקְרָא אָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּכַוָּנוֹת עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים[48]**.**

פרי עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער ערב יום כפור, וזה לשונו: כבר ביארנו כי הלא בכל ימות השנה על ידי אכילה ושתיה שלנו הגופנית שאנו מברכין עליה כמה ברכות הנה על ידי זה אנו ממשיכין שפע **ומזון מאימא עלאה** אל המלכות רחל נוקבא דז"א וגם היא אכילה גופנית **מן חצוניות הבינה** כו'. [ושם:] ובשאר השנה ניזון האדם ב**מוצא פי ה' מעורב תוך הלחם** הגופני וזהו שכתוב לא על הלחם לבדו וגו' רק בשיתוף מוצא פי ה' וזה שדקדק לא הלחם לבדו דייקא.

[45] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ג.

[46] שער ההקדמות, בענין החשמל, וזה לשונו: והענין הוא כי אלו השע"ה נהורין הם נעשים **מלבוש ואור מקיף** א' אל הקדושה כדי **שלא יתאחזו בה הקליפות** כו' ודע כי בכל עולם מן ד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה יש מלבוש ואור מקיף א' הנקרא חשמל של העולם ההוא כו'.

[47] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ג.

[48] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ד.

{מבאר מהו שכר המצות, ומדייק שאין הלבוש עצמו העולם הבא אלא הכלי שעל ידו תסבול הנשמה אור אימא; ומזה, שמי שלבושיו חסרים צריך גיהנם תחלה, ושההתלבשות שבמאמר הסבא היא ירידה ולא עלייה. ורוצה לומר: מאחר שהלבוש נמשך מאימא, שהיא עולם הבא – ממילא השכר שהוא עולם הבא הוא הלבוש. ומה שהביא משל הלחם – שגם הלחם, שעליו יחיה האדם, אף שהחיות שבו הוא "מוצא פי הוי"ה", נמשך מחיצוניות אימא, שלמעלה מז"א הנקרא "אדם"; וכן הלבוש, הנמשך מאימא, למעלה מן הנשמה.}

אַךְ בֶּאֱמֶת, הַלְּבוּשׁ אֵינוֹ הָעוֹלָם־הַבָּא, אֶלָּא שֶׁעַל יְדֵי זֶה יוּכַל לְסְבּוֹל וְלֵיהָנוֹת מֵאוֹר אִימָּא שֶׁהוּא עוֹלָם־הַבָּא, מֵאַחַר שֶׁמְּלוּבָּשׁ בִּלְבוּשׁ נֶה"י שֶׁלָּהּ (פְּנִימִי וּמַקִּיף – אוֹר פְּנִימִי לְמָזוֹן, וּמַקִּיף לְלְבוּשׁ). דִּכְמוֹ שֶׁהָעֶלְיוֹנִים כְּהַמַּלְאָכִים אֵינָם יְכוֹלִים לֵירֵד לְמַטָּה לָעוֹלָם־הַזֶּה בְּלִי לְבוּשׁ תַּחְתּוֹן, כָּךְ אֵין הַתַּחְתּוֹנִים יְכוֹלִים לַעֲלוֹת לְמַעְלָה בְּלִי לְבוּשׁ עֶלְיוֹן. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזּוֹהַר פְּקוּדֵי (דף רכ"ט, עמוד א', ועמוד ב'), **וְכֵן כָּתוּב בְּהֶדְיָא בְּוַיַּקְהֵל** (דף ר"י, סוף עמוד ב'): **"וְאִלְמָלֵי הַהוּא לְבוּשָׁא לָא יָכְלִי לְמִסְבָּל כו'"**[5049].

זהר פקודי דף רכ"ט ע"א, וזה לשונו: כגוונא דא, (שמות כד, יח) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר, ואוליפנא, דהוה מתלבש בעננא, וכד הוה מתלבש בעננא כדין ויעל אל ההר, ועד לא אתלבש ביה לא יכיל למיעל לגו. כגוונא דא, כהנא רבא לא יעאל לקדשא, עד דאתלבש באלין לבושין, בגין לאעלא לקדשא, ובגין דנפקו מרזין עלאין, ואינון כגוונא דלעילא, אקרו בגדי שרד, בגין דאשתארו מאינון לבושין עלאין, בגין דהוו ממה דאשתאר מנהורין דזיוין עלאין.

מתוק מדבש: כגוונא דא כעין זה מה שכתוב **ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר, ואוליפנא** ולמדנו במסכת יומא דף ד ע"א, **דהוה מתלבש בעננא** כי משה היה מתלבש בענן, כלומר שנתלבש בסוד חשמל דאימא, ועל ידי זה נזדכך גופו והיה יכול לעלות למחיצת המלאכים ולסבול רוחניות עולם העליון, וגם עולם העליון שאינו סובל שום דבר גשמי היה יכול לסובלו ולא דחהו, **וכד הוה מתלבש בעננא כדין ויעל אל ההר** וכשהיה מתלבש בזה הענן אז עלה אל ההר, **ועד לא אתלבש ביה לא יכיל למיעל לגו** ועד שלא נתלבש בו לא היה יכול ליכנס לפנים. **כגוונא דא כהנא רבא לא יעאל לקדשא עד דאתלבש באלין לבושין בגין לאעלא לקדשא** כעין זה כהן גדול התחתון ביום הכפורים לא היה יכול ליכנס אל קדש הקדשים לפני ולפנים עד שנתלבש באותם ד' בגדי לבן שהיו כמעט רוחניים, **ובגין דנפקו מרזין עלאין** ולפי שיצאו מסודות עליונים כעין לבושו של מלאך מיכאל, **ואינון כגוונא דלעילא, אקרו בגדי שרד** והם היו רוחניים כעין של מעלה, לכן היו נקראים בגדי שרד שהוא מלשון שריד ופליט, **בגין דאשתארו מאינון לבושין עלאין** לפי שנשארו מהארות הלבושים העליונים של מלאך מיכאל, **בגין דהוו ממה דאשתאר מנהורין דזיוין עלאין** לפי שהיו ממה שנשאר מן האורות של זיוים העליונים לכן היו נקראים בגדי שרד. (רמ"ק ומק"מ ומפרשים)

[49] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ד.

[50] (רֵאֵה אוֹר הַתּוֹרָה בַּמִּדְבָּר בֶּרֶךְ א עַמּוּד צא. בֶּרֶךְ ד עַמּוּד א'ר).

ושם ע"ב, וזה לשונו: תא חזי, נשמתא **לא סלקא** לאתחזאה קמי מלכא קדישא, עד דזכאת **לאתלבשא בלבושא דלעילא** לאתחזאה תמן. וכן כגוונא דא לא נחתא לתתא, עד דאתלבשת בלבושא דהאי עלמא. כגוונא דא **מלאכין** קדישין דלעילא, דכתיב בהו (תהלים קד, ד) עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט. כד עבדין שליחותא בהאי עלמא, **לא נחתין לתתא, עד דמתלבשין בלבושא דהאי עלמא**. וכלא איהו כגוונא דההוא אתר דאזיל תמן. והא אוקימנא, דנשמתא לא סלקא, אלא בלבושא דנהיר. ותא חזי, אדם הראשון כד הוה בגנתא דעדן, הוה מתלבש בלבושא כגוונא דלעילא, ואיהו לבושא דנהורא עלאה, כיון דאתתרך מגנתא דעדן, ואצטריך לגוונין דהאי עלמא, מה כתיב (בראשית ג, כא) ויעש יהו"ה אלהי"ם לאדם ולאשתו כתנות עור ולבישם. בקדמיתא הוו כתנות אור, אור דההוא נהורא עלאה דשמש ביה בגן עדן, בגין דהא גנתא דעדן נהורא עלאה דנהיר משמש ביה, ועל דא אדם קדמאה כד עאל לגו גנתא, אלביש ליה קדשא בריך הוא בלבושא דההוא נהורא, ואעיל ליה תמן, ואי לא אתלבש בקדמיתא בההוא נהורא, לא ייעול לתמן. כיון דאתתרך מתמן, אצטריך למלבושא אחרא, כדין ויעש יהו"ה אלהי"ם לאדם ולאשתו כתנות עור, וכלא כמה דאצטריך.

מתוק מדבש: תא חזי, נשמתא לא סלקא לאתחזאה קמי מלכא קדישא בא וראה, הנשמה לא יכולה לעלות מגן עדן התחתון להתראות לפני המלך הקדוש בגן עדן העליון, **עד דזכאת לאתלבשא בלבושא דלעילא לאתחזאה תמן** עד שזוכה להתלבש בלבוש רוחני של מעלה הראוי להתראות בו שם, שהם הלבושים האמתיים שלה, **וכן כגוונא דא לא נחתא לתתא עד דאתלבשת בלבושא דהאי עלמא** וכן כעין זה אין הנשמה יורדת למטה, עד שמתלבשת בלבוש הגוף שהוא ראוי לעולם הזה. **כגוונא דא מלאכין קדישין דלעילא** כעין זה המלאכים הקדושים שלמעלה, שהם מאש דק רוחני או מרוח דק רוחני, **דכתיב בהו** שכתוב בהם **עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט** שנבראו מרוח ואש רוחני שלמעלה, **כד עבדין שליחותא בהאי עלמא** כשיורדים לעשות שליחות בעולם הזה, **לא נחתין לתתא עד דמתלבשין בלבושא דהאי עלמא** אינם יכולים לרדת למטה, כי אין עולם הגשמי יכול לסובלם מגודל קדושתן, עד שמתלבשים באויר העולם בלבוש כעין לבוש גשמי של עולם הזה, ואז יכולים בני עולם הזה לקבל שליחותם, **וכלא איהו כגוונא דההוא אתר דאזיל תמן** וכל אחד צריך להיות לבוש כעין אותו מקום שהולך לשם, **והא אוקימנא דנשמתא לא סלקא אלא בלבושא דנהיר** והרי ביארנו שהנשמה אינה יכולה לעלות אלא בלבוש המאיר מעין עולם הנשמות. **ותא חזי אדם הראשון כד הוה בגנתא דעדן** ובא וראה אדם הראשון כשהיה בגן עדן קודם שחטא, **הוה מתלבש בלבושא כגוונא דלעילא** היה מלובש בלבוש כעין של מעלה, **ואיהו לבושא דנהורא עלאה** והוא לבוש של אור העליון (שהיה נעשה מחשמל דעולמות בי"ע, האריז"ל), **כיון דאתתרך מגנתא דעדן ואצטריך לגוונין דהאי עלמא** כיון שנתגרש מן הגן עדן והיה צריך ללבושים שהם כעין לבושי עולם הזה **מה כתיב ויעש יהו"ה אלהי"ם לאדם ולאשתו כתנות עור ולבישם.** ואמר כי **בקדמיתא הוו כתנות אור** בתחילה היו אדם וחוה לבושים בכתנות אור באל"ף, **אור, דההוא נהורא עלאה דשמש ביה בגן עדן** וזה האור היה של אותו אור העליון המשמש בגן עדן, **בגין דהא גנתא דעדן נהורא עלאה דנהיר משמש ביה** לפי שבגן עדן משמש בו אור עליון המאיר מאימא, **ועל דא אדם קדמאה כד עאל לגו גנתא** ועל כן אדם הראשון כשנכנס בגן עדן, **אלביש ליה קדשא בריך הוא בלבושא דההוא נהורא** הלביש אותו הקדוש ברוך הוא בלבוש של אותו האור, **ואעיל ליה תמן** וכך הכניס אותו שם, **ואי לא אתלבש בקדמיתא בההוא נהורא, לא ייעול לתמן** ואם לא היה מתלבש בתחילה באותו האור לא היה יכול ליכנס לשם. **כיון דאתתרך מתמן אצטריך למלבושא אחרא** כיון שנתגרש משם היה צריך למלבוש אחר, **כדין** אז כתוב **ויעש יהו"ה אלהי"ם לאדם ולאשתו כתנות עור** עור בעי"ן, **וכלא כמה דאצטריך** וכל אחד מתלבש כמו שצריך להתלבש לפי העת והמקום וכפי זכותו.

{**בזהר שם (ע"א) מביא עוד, שמשה רבינו "הוה מתלבש בעננא", ועל ידי זה עלה להר, וכן הכהן גדול לא נכנס לקודש אלא בבגדי שרד; ופירשו הרמ"ק ומקדש מלך שם, שהענן הוא "סוד חשמל דאימא", כמו שכתב רבינו כאן שהלבוש נמשך מאימא.** ובהמשך הדברים (ע"ב) **מבואר, שזהו לבושו של אדם הראשון בגן עדן, "כתנות אור" באל"ף, ובלעדיו לא היה יכול להכנס לגן עדן; וכתב האריז"ל שהיה מחשמל דעולמות בי"ע, והם לבושי החשמל שנתבאר לעיל (אות א) שנפלו בחטא אדם הראשון ומתבררים על ידי התורה והמצות (עץ חיים שער מ"ט פרק ד).}

> **זהר ויקהל דף ר"י ע"ב, וזה לשונו:** וההוא נהר דנפיק מעדן, כל אינון נשמתין בלבושי יקר, יתבין על ההוא נהר, **ואלמלא ההוא לבושא, לא יכלין למסבל**. וכדין מתיישבן, ורוון באינון צחות, ויכלי למסבל.
>
> **מתוק מדבש: וההוא נהר דנפיק מעדן** וזה הנהר היוצא מעדן שהוא היסוד שבגן, הנה **כל אינון נשמתין בלבושי יקר יתבין על ההוא נהר** כל אלו הנשמות הרוצות להשביע עצמן מצחות הנ"ל, הם יושבות בלבושי כבוד על יד הנהר ההוא, ששם מאיר אור גדול היוצא מהיסוד שבגן, והוא המשביע את הצמאון של הנשמות, **ואלמלא ההוא לבושא לא יכלין למסבל** ואם לא לבוש הזה שהנשמות לובשות בגן עדן, לא היו יכולות לסבול את אור הגדול ההוא, **וכדין מתיישבן ורוון באינון צחות ויכלי למסבל** ואז מתישבות ונשבעות הנשמות באלו הצחות, כלומר שמשיגות באורות ההם לשובע נפשן, ויכולות לסבול.

{**וכן כתב כ"ק אדמו"ר מהר"ש, שאין הנשמה יכולה ליהנות מאור אלקי שלמעלה ממנה אלא על ידי לבושי המצות (תורת שמואל תרכ"ח, ד"ה ויחי יעקב; הוספות סימן ד, אות ז).** ומה שכתב רבינו בסוגריים "אור פנימי למזון, ומקיף ללבוש" – **ראה תורת שמואל תרכ"ו, ד"ה ועתה יגדל נא (הוספות סימן ד, אות ח).**}

וּמְשׁוּם הָכִי, מִי שֶׁלְּבוּשָׁיו חֲסֵרִים, לְפִי שֶׁלֹּא תִּקֵּן כָּל הָרַע עַל יְדֵי הַמִּצְוֹת, צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּגֵיהִנֹּם לְתַקֵּן הָרַע תְּחִלָּה[51], כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזּוֹהַר וַיְחִי[52]. וּבְלָאו הָכִי אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת כְּלָל בָּעוֹלָם־הַבָּא בִּלְבוּשׁ חָסֵר, כְּמוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְמַלְאָךְ לֵירֵד לָעוֹלָם הַזֶּה בְּלִי לְבוּשׁ שָׁלֵם.

> **(המשך הלשון שהובא לעיל אות א'.) זהר ויחי דף רכ"ד, וזה לשונו:** ווי להההוא דגרע יומוי לעילא. דכד בעאן לאלבשא ליה ביומוי, אינון יומין דפגים איהו בחובוי, **חסרין מההוא לבושא, ואתלבש במנא חסרא**. כל שכן אי סגיאין אינון, ולא להוי ליה לבר נש במה דאתלבש בההוא עלמא. כדין ווי ליה, ווי לנפשיה, דדיינין ליה **בגיהנם** על אינון יומין. יומין על יומין, יומין על חד תרין. דכד נפיק מהאי עלמא, לא אשכח יומין דאתלבש בהו, ולא הוי ליה לבושא במה דאתכסי.

[51] תורת שמואל תרל"ב, ד"ה יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים, וזה לשונו: וכן תשובה הוא על פגם התורה ומצות, ולכאורה הלא **אין לו לבושים** במה לקבל הגילוי, ועל כרחך שבכח התשובה **למלאות הלבושים** גם כן, ונוסף לזה שהוא מכפר גם כן, הרי דגבהה מעלתה מהגן עדן ולכן קדמה לעולם כו'.

אור התורה בראשית כרך ד, חיי שרה, הגהות לד"ה יפה שעה, וזה לשונו: עוד יש להעיר ממה שכתוב בד"ה אוסרי בפירוש כבס ביין לבושו **שהלבושים הנעשים מהמצות** צריכים כבוס ביין המשמח אלקים, ובדם ענבים סותה לבושי הראש כו', שיש לומר לבושו הוא להשגת בחינת ו"ה סותה לבחינת י"ה כו'.

[52] (רְאֵה לְעֵיל אוֹת א' בְּבֵיאוּר הַצֶּמַח צֶדֶק).

מתוק מדבש: ווי להההוא דגרע יומוי לעילא אוי לאותו האדם שגרע והחסיר ימיו למעלה, **דכד בעאן לאלבשא ליה ביומוי** שכשרוצים להלביש אותו בימיו, **אינון יומין דפגים איהו בחובוי חסרין מההוא לבושא** אותם הימים שפגם אותם בחטאיו חסרים מאותו הלבוש, **ואתלבש במנא חסרא** ומתלבש בלבוש חסר. **כל שכן אי סגיאין אינון** כל שכן אם הם ימים רבים שחסרים לו, **ולא להוי ליה לבר נש במה דאתלבש בההוא עלמא** שלא יהיה לזה האדם במה להתלבש בעולם העליון, **כדין ווי ליה ווי לנפשיה דדיינין ליה בגיהנם על אינון יומין** אז אוי לו ואוי לנפשו שדנים אותו בגיהנם על אותם הימים, והיינו שדנים אותו **יומין על יומין** יום שלם על יום שחטא בו והחסיר ממנין ימיו, ונמצא שנדון **על חד תרין** על חטא של יום אחד נענש בב' עונשים, שחוץ מעונש הגיהנם נענש עוד, **דכד נפיק מהאי עלמא לא אשכח יומין לאתלבשא בהו** לפי שכשיוצא מזה העולם לא ימצא ימים להתלבש בהם, מאחר שלא תיקן את ימיו וקלקלם, **ולא הוי ליה לבושא במה דאתכסי** ואין לו לבוש לכסות את נפשו הערומה, שהיא בושה גדולה לנפשו.

וּמַה שֶּׁאָמַר הַסַּבָּא (דַּף צ"ח, עַמּוּד ב') **עֲנִין הִתְלַבְּשׁוּת בְּנֶפֶשׁ, וְכֵן הִתְלַבְּשׁוּת הַנְּשָׁמָה בְּרוּחַ** (דַּף צ"ט, עַמּוּד ב')**, הַיְינוּ לְיָרֵד לְמַטָּה מִמַּדְרֵיגוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּזוֹהַר הָרָקִיעַ שָׁם** (דַּף פ"ג, עַמּוּד א') **בְּשֵׁם הָרַחַ"ו זַ"ל:**

זהר משפטים (סבא) דף צ"ח ע"ב, וזה לשונו: בגנתא קיימי בלבושא דא, דקדמן לאחדא בהו וזכי בהו, וכד סלקין לעילא, מתפשטן מניה, דהא תמן לא קיימן בלבושא. [ושם:] כל אינון נשמתין קדישין, **כד נחתי להאי עלמא**, בגין למשרי כל חד על דוכתייהו, דאתחזון בהו, לבני נשא. כלהו **נחתי מתלבשן** באינון נשמתין דקא אמרן, והכי עאלין בזרעא קדישא כו'.

מתוק מדבש: בגנתא קיימי בלבושא דא דקדמן לאחדא בהו וזכי בהו רק בגן עדן התחתון עומדות נשמות ישראל בלבוש זה, שהוא נשמת הגרים, שקדמו להחזיק בהם וזכו בהם, **וכד סלקין לעילא מתפשטן מניה** אבל כשעולות למעלה לגן עדן העליון הם מתפשטות מנשמות הגרים, **דהא תמן לא קיימן בלבושא** כי שם למעלה אין עומדות בלבוש ההוא שהיו מלובשות בגן עדן התחתון, אלא פושטות אותו ומתלבשים בלבושים אחרים דקים יותר, הנעשים מכוונת עשיית המצות וכוונת עסק התורה. [ושם:] **כל אינון נשמתין קדישין** כל אלו נשמות הקדושות, שהם בחינת נפש רוח ונשמה שלא נתקנו לגמרי בתחילת ביאתם לעולם הזה וצריכות להתגלגל פעם שנית, **כד נחתי להאי עלמא** כשיורדות לזה העולם, אינם מתגלגלות כל הנר"ן של אדם אחד בגוף אחד, אלא הם מתחלקות ומתגלגלות בג' בני אדם, לכן **בגין למשרי כל חד על דוכתייהו דאתחזון בהו לבני נשא** כדי שתשרה כל אחת מהנר"ן על מקומה הראוי לה בבני אדם, כלומר אם היא הרוח – כדי לשרות על הנפש, ואם היא נשמה – על הרוח, **כלהו נחתי מתלבשן באינון נשמתין דקא אמרן** כולם יורדות מלובשות באלו נשמות הגרים שאמרנו, כי אי אפשר להרוח להתגלגל בגוף של אדם בלתי נפש כסא אליו, לכן לוקח הרוח הזה נפש אחת של גר תמורת נפשו ומתלבש בתוכה, **והכי עאלין בזרעא קדישא** וכך הן נכנסות בזרע קודש של האב והאם בעת הזווג, שאז הם ממשיכים לולד את הרוח או את הנשמה.

זהר משפטים (סבא) דף צ"ט ע"ב, וזה לשונו: וכדין **אתעטף נשמה ברוח**, לקיימא תמן לעילא, בהיכלא טמירא, דכתיב, (ישעיה נז, טז) כי רוח מלפני יעטוף. יתעטף לא כתיב, אלא יעטוף. מאי טעמא. בגין דנשמות אני עשיתי, תמן לעילא בגנתא, בהיכלא טמירא, אתעטף **ואתלבש נשמה ברוח**, כמה דאתחזי. וכיון דבההוא היכלא, לא הוי, ולא אשתמש אלא ברוח ונשמה, נפש לא אתי לתמן, אלא מתלבש בההוא רוח תמן, וכד נחתא לגו גן עדן דלתתא, (בהאי עלמא) אתלבש בההוא רוחא אחרא דאמינא, ההוא דנפיק מתמן, והוה מתמן, ובכלהו שריא בהאי עלמא, ואתלבש בהו.

מתוק מדבש: וכדין אתעטף נשמה ברוח לקיימא תמן לעילא בהיכלא טמירא ואז מתעטפת הנשמה ברוח לעמוד שם למעלה בהיכל הנסתר שהוא היכל המלכות דאצילות, ושם מצטיירות הנשמות והרוחות היוצאות מיחוד זו"ן, והם עומדות שם עד שיורדות לעולם הזה, **דכתיב כי רוח מלפני יעטוף** פירוש כי הרוח היוצא מהמלכות שהיא מלפני ולמטה ממנו, הוא יעטוף וילביש את הנשמה, ומפרש כי **יתעטף לא כתיב** שאז היה משמעות הפסוק שהרוח בעצמו מתעטף, **אלא יעטוף כתיב**, שפירושו שהרוח מעטף לאחרים והיינו לנשמה, **מאי טעמא** הרוח מעטף את הנשמה, **בגין דנשמות אני עשיתי** כי הנשמות יוצאות מז"א, לכן הם צריכות עיטוף על ידי הרוח. ואמר עוד כי **תמן בגנתא דלעילא בהיכלא טמירא** שם בגן העליון בהיכל הנסתר שהיא המלכות, **אתעטף ואתלבש נשמה ברוח כמה דאתחזי** מתעטפת ומתלבשת הנשמה ברוח כמו שראוי להיות, (ה"ג הרמ"ק) **דכיון דבההוא היכלא לא הוי ולא אשתמש אלא ברוח** שכיון שבהיכל ההוא של המלכות אי אפשר להיות שם ולא להשתמש בו אלא ברוח, (ה"ג הרמ"ק) **ונשמה לא אתי מתמן** והנשמה אינה באה משם כי אם מז"א, לכן אי אפשר להנשמה לרוב דקותה להיות שם בלא לבוש, **אלא מתלבש בההוא רוח תמן** אלא מתלבשת הנשמה ברוח ההוא שבמלכות, **וכד נחתא לגו גן עדן דלתתא** וכשיורדת הנשמה לגן עדן התחתון כדי לבוא משם לעולם הזה להתתקן, **אתלבש בההוא רוחא אחרא דאמינא** אז היא מתלבשת גם ברוח האחר ההוא שאמרתי לעיל בדף צח ע"ב, והיינו **ההוא דנפיק מתמן והוה מתמן** אותו הרוח שיצא משם בעת בואו לעולם הזה ונולד משם מזווג נשמות הצדיקים שבגן עדן, והיינו נשמת הגר, **ובכלהו שריא בהאי עלמא ואתלבש בהו** ובכולם, בין ברוח שלה ובין ברוח של הגר, שורה ומתלבשת הנשמה של ישראל בבואה לזה העולם להתתקן. (רמ"ק ומ"ל)

{ולא תקשה ממה שאמר הסבא, שהנשמה מתלבשת ברוח והרוח בנפש – שהוא לבוש תחתון: כי שם מדובר בירידתן למטה ממדריגתן, וכאן בלבוש עליון לעלות. וזה לשון זוהר הרקיע שם:

תמן לעילא בגינתא טמירא וגו' הרח"ו זלה"ה מי הוא גן עדן עליון שנקרא טמירא לגבי האי גן עדן הארצי ואז בעת דנפקין הני נשמתא מזוגא דאילנא רברבא והוא נהיר כדפירשתי לעיל ונפקין מתמן בסוד כסא כבוד אז אחר שתרד נשמה זו בגינתי טמירתא שם ז' היכלות בגן עדן העליון דמט"ט דמתמן נפקין רוחין מתפארת אז כדין איתעטפת בההוא רוחא כו'. ופירוש כי הנשמה להיותה עליונה לא תוכל להיות למטה בהיכלות אם לא בהתלבשות הרוח ההוא וכד נחתא הנשמה בגן עדן הארצי אז צריכה למלבוש אחר כי גם הרוח הזה צריך אל לבוש אחר להתלבש בו בגן עדן הארץ ולכן אתלבש בההוא רוחא אחרת וגו' והוא הנ"ל. עד כאן לשונו.}

וְהִנֵּה[53]**, גַּן־עֵדֶן הָעֶלְיוֹן הוּא מִבְּרִיאָה. וְאָתֵי שַׁפִּיר הָא**

[53] (רְאֵה אוֹר הַתּוֹרָה חֻקַּת בַּמִּדְבָּר בֶּרֶךְ ג עַמּוּד תשפג־ד).

דִּתְנַן: "יָפָה שָׁעָה אַחַת כו'",[54] מִפְּנֵי שֶׁהַזִּווּג זו"נ[55] הוּא בַּאֲצִילוּת, וְהַמְּצוֹת מַמְשִׁיכוֹת מִיַּן דּוּכְרִין דַּאֲצִילוּת, וְשָׁרְשָׁן מִמּוֹחָא־סְתִימָאָה דַּאֲרִיךְ־אַנְפִּין הַמֵּאִיר "י"נ חִיּוּרְתָּא דְּגַלְגַּלְתָּא" – שֹׂרֶשׁ תַּרְי"ג מִצְוֹת[56]:

{אחר שביאר שעל ידי הלבוש נהנית הנשמה מאור אימא, שהוא עולם הבא, מבאר שהמצוה עצמה למעלה משכרה. והמכוון בזה – ליישב המשנה "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא": שגן עדן העליון מבריאה – ששם מאיר אור אימא, כידוע ש"אימא מקננא בכורסייא" – והמצות ממשיכות מזווג זו"ן דאצילות, ושרשן במוחא סתימאה דאריך אנפין. וכבר העתיק כ"ק אדמו"ר הצמח צדק שורה זו וביארה (אור התורה שמות כרך ה, פרשת זכור, עמוד א'תשסט, הגהה), וזה לשונו:

הנשמה היתה קודם בואה לגוף אף שהיתה נהנית מזיו השכינה עם כל זה יריתה בגוף לזכות לתורה ומעשים טובים זהו עליה גדולה ועיין בתו"א פרשת חיי בד"ה עיין בע"ח [= מאמר זה] ושם דכ"ח ע"ב והנה גן עדן העליון הוא מבריאה, ואתי שפיר הא דתנן יפה שעה אחת כו', מפני שהזווג זו"נ הנקרא יחוקב"ה בד"ה ה' לי בעוזרי הוא באצילות והמצות ממשיכות מ"ד דאצילות ושרשו ממו"ס כו'. עד כאן לשונו (והמשך דבריו שם – הוספות סימן ה, אות י).}

וְאַף מִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא נֶפֶשׁ דַּעֲשִׂיָּה, חֲרֵי זֶה מַעֲלֶה מַיִּן נוּקְבִין לְמַלְכוּת דִּיצִירָה בְּמִצְוֹתָיו, וְשָׁם הָרוּחוֹת שֶׁל הַצַּדִּיקִים מַעֲלִים הַמַּ"נ שֶׁלּוֹ וְשׁוֹלְחֶם עַד מַלְכוּת דִּבְרִיאָה, וְשָׁם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל כָּל הַצַּדִּיקִים מַעֲלִים כָּל הַמַּ"נ עַד מַלְכוּת דַּאֲצִילוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"עֵץ חַיִּים" שַׁעַר ל"ט, דְּרוּשׁ י"א, פֶּרֶק ז', כִּי אֵין שׁוּם בֵּירוּר אֶלָּא בַּאֲצִילוּת, כִּי הִיא בְּחִינַת חָכְמָה דִּכְלָלוּת, וּ"בְּחָכְמָה אִתְבְּרִירוּ"[5857].

(הובא בקיצור לעיל אות ב'.) עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער ל"ט דרוש י"א סימן ז, וזה לשונו: ז' מ"נ הם המלאכים שבעשייה והם נתונים תוך הקליפות נוגה דעשייה וקרובים אליה וכן מלאכים מיצירה קרובים אל הקליפות נוגה דיצירה וכן בבריאה והנה יש שם ב"ן בעשייה והוא המברר בירורי המלאכים דעשיה וזהו על ידי שיתוף **נפש דעשייה** ויורדין עד המלאכים ומוציאין אותן משם **ומעלין אותן עד היצירה ושם הרוח של הצדיקים** יורד עד מלאכים שביצירה ומוציאם משם ומברר משם מה שיכול כפי גודל התפלה **או המצוה** ההיא וזה בסוד שם ב"ן שביצירה ואז **מעלין שניהן עד הבריאה ואז הנשמה** עם צרוף ב"ן דבריאה מברר מלכי הבריאה ועולין **עד נוקבא דאצילות** ושם ניתנין ביסוד שלה בסוד מ"נ ואז יורדין החסדים מן הזכר ושניהן מתקנים העולמות כו'. (כן הוא בדפוס קארעץ, שהיה לפני רבינו. ובדפוסים שלאחריו, שהיו לפני הצמח צדק (הובא לעיל אות ב): "המלכים" במקום "המלאכים", ו"נפש מצדיק דעשייה".)

{מבאר שאף מצות נפש דעשייה מגיעות לאצילות, מלמטה למעלה: שהמיין נוקבין שלה עולים דרך מלכות דיצירה ודבריאה עד מלכות דאצילות, לפי שאין בירור אלא באצילות, ואין זווג להוליד נשמות בבי"ע. ורוצה לומר: לא תאמר שזה דוקא במי שנשמתו גבוהה. וכן כתב רבינו בקונטרס אחרון (סימן ב), וזה לשונו:

והנה הבירורים דעשייה עולין ליצירה על ידי שם ב"ן ומיצירה לבריאה ולאצילות כמו שכתוב בשער מ"ן דרוש י"א סימן ז' כו'. עד כאן לשונו.}

וְהַבֵּירוּר הוּא עַל יְדֵי זִוּוּג, וְאֵין זִוּוּג לְהוֹלִיד נְשָׁמוֹת בְּבִי"ע, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּשַׁעַר (מ"ד) [מ"ז][59], פֶּרֶק ד' וּפֶרֶק ה'[60]:

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער מ"ז (שער סדר אבי"ע) פרק ד, וזה לשונו: והענין הוא כי הלא הזווג הראשון דאו"א המעולה הוא לצורך זו"נ דאצילות עצמו שיולידו נשמות הצדיקים חדשות ממש. הזווג הב' דאו"א דאצילות הוא פחות יותר לכן הוא לצורך או"א דבריאה שיתנו המוחין בזו"נ דבריאה **להוליד נשמות המלאכים** החדשים ממש כי כיון שזווג או"א מגעת שם לכן יש שם בחינת זווג והולדה ממש [ושם פרק ה:] והענין כי הלא כל ב' זווגים דזו"נ אינן אלא להמשיך חיות ושפע אל היצירה ועשייה לבד לצורך עצמו **ולא לצורך הולדה**.

[54] (המשנה, אבות ד, יז: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא".)

תורת שמואל תרל"ב, ד"ה יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים, וזה לשונו: להשיג הגילוי שבגן עדן. ובזה יובן מה **שיפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא**, כי עולם הבא הוא תענוג הנשמות מהגילוי שבגן עדן, ואי אפשר לקבל הגילוי כי אם על ידי לבושי תורה ומצות שמקיימין בעולם הזה ששרשו נעלה מהגילוי לכן יפה מחיי עולם הבא כו'.

ספר המאמרים תרצ"ב, ד"ה באתי לגני, וזה לשונו: וזהו **יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא**, דגן עדן הגם שהוא בחינת מהות אלקות מכל מקום זהו מבחינת חכמה וכמו שכתוב ונהר יצא מעדן כו' שהוא ענין גילוי שם הוי' שבגן עדן דהוי' בחכמה כו', אבל המצות הן תר"ך עמודי אור שהוא בחינת כתר כו'.

[55] הזווג זו"נ – הנקרא "יחוד קודשא בריך הוא" בדבור המתחיל "ה' לי בעוזרי". וראה זהר ויגש דף רח, ב; אור התורה שמות כרך ד עמוד א'תשסט, וכרך ז עמוד ב'תשעב.

[56] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ה.

[57] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ו.

[58] (רְאֵה זֹהַר חֵלֶק ב, הֵיכָלוֹת, רנד סוֹף עַמּוּד ב. עֵץ חַיִּים שַׁעַר יח (שַׁעַר רַפַּ"ח נִיצוֹצִין) פֶּרֶק ה. שַׁעַר לט דְּרוּשׁ א).

[59] התיקון מ"ד למ"ז הוא מהמוציא לאור: שער מ"ד הוא שער השמות ואין שם מענין זווג, ושער מ"ז (שער סדר אבי"ע) פרקים ג–ה עוסקים בזה ממש. ומה שכתב שם פרק ד שזו"ן דבריאה מולידין "נשמות המלאכים החדשים" – אינו סותר לדברי רבינו "אין זווג להוליד נשמות בבי"ע", שכוונתו לנשמות ישראל, שאינן נולדות אלא מזווג דאצילות; וביצירה ועשייה אין זווג להולדה כלל (פרק ג ופרק ה).

[60] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ו.

{זהו טעם שני: הבירור בזווג, ואין זווג להוליד נשמות בבי"ע – ועל כרחך שהוא באצילות.}

{וכעין זה כתב רבינו בתניא פרק מ, בהגהה על מה שכתב שעל ידי תורה ותפלה ומצוה בכוונה מאיר ומתגלה אור אין סוף ברוך הוא בעשר ספירות דיצירה או דבריאה, וזה לשונו:

ושם מאיר ומתגלה גם כן היחוד העליון הנעשה בכל מצוה ותלמוד תורה, שהוא יחוד מדותיו יתברך שנכללות זו בזו ונמתקות הגבורות בחסדים על ידי עת רצון העליון א"ס ב"ה המאיר ומתגלה בבחינת גילוי רב ועצום באתערותא דלתתא, היא עשיית המצוה או עסק התורה שבהן מלובש רצון העליון א"ס ב"ה. **אך עיקר היחוד הוא למעלה מעלה בעולם האצילות**, ששם הוא מהות ועצמות מדותיו יתברך מיוחדות במאצילן א"ס ב"ה, ושם הוא מהות ועצמות רצון העליון א"ס ב"ה, והארתן לבד היא מאירה בבי"ע בכל עולם מהן לפי מעלתו. **ואף שנפש האדם העוסק בתורה ומצוה זו אינה מאצילות**, מכל מקום הרי רצון העליון המלובש במצוה זו, והוא הוא עצמו הדבר הלכה והתורה שעוסק בה, הוא אלהות ואור א"ס המאציל ב"ה, שהוא ורצונו אחד, וברצונו יתברך האציל מדותיו המיוחדות בו יתברך, ועל ידי גילוי רצונו המתגלה על ידי עסק תורה ומצוה זו הן נכללות זו בזו ונמתקות הגבורות בחסדים בעת רצון זו. עד כאן לשונו.}

וְאַף שֶׁמִּמִּצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת לֹא נַעֲשֶׂה לְבוּשׁ אֶלָּא לְנֶפֶשׁ דַּעֲשִׂיָּיה, מִכָּל מָקוֹם הַזִּוּוּג הוּא בַּאֲצִילוּת. כִּי לָכֵן יוֹרְדִים בַּחוֹל כֵּלִים דְּזו"נ דַּאֲצִילוּת בְּזו"נ דְּבי"ע, כְּדֵי לְבָרֵר בֵּירוּרִים לְמַטָּה כָּל ו' יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה[61], כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"פְּרִי עֵץ חַיִּים" שַׁעַר א', פֶּרֶק ו'[62]:

פרי עץ חיים (קארעץ תקמ"ב, שהיה לפני רבינו) שער התפלה פרק ו (ובדפוסים שלאחריו פרק ז), וזה לשונו: ואחר שחטא ירדו כל העולמות למטה ממקומם וענין הירידה הזאת תכליתה היא כדי לברור בירור המלכים כנזכר שהם למטה. ואין ענין זה נעשה רק בימי החול כו'. וזהו הטעם **שיורדים זו"ן דאצילות ומתלבשת למטה בששת ימי המעשה שהם ימי חול. כדי לברור בירורים** הנזכר על ידי זווגם שהם מזדווגים שם בהיותם למטה במקומם כו'. אמנם ביום השבת שהוא המלכות והיא נוקבא שאין בה כח לברר. ואדרבה על ידי מה שנתקן בימי השבוע היא עולה ביום השבת שהוא יום שלה ומתחבר עם זעיר ואז כל העולמות הם עולים למעלה במקומם. כמו שהיו בתחלת האצילות ואז אין בירור כלל כנזכר כו'.

{מבאר אותו ענין מלמעלה למטה: שירידת אצילות לבי"ע בימי החול היא הנותנת כח לנפש דעשייה להעלות. ולכאורה קשה: הרי ממצות מעשיות אינו נעשה לבוש אלא לנפש דעשייה, ומה לה ולאצילות? ועל זה כתב: מכל מקום הזווג באצילות, שהרי לכן יורדים כלים דזו"ן דאצילות בחול. וכן ביאר כ"ק אדמו"ר הצמח צדק על פי פרי עץ חיים זה עצמו (אור התורה בראשית, חיי שרה, ד"ה ואברהם זקן; הוספות סימן ז, אות ג).}

{ומה שכתב שממצות מעשיות לא נעשה לבוש אלא לנפש דעשייה – כי המצות יורדות בהתלבשות עד בי"ע, וכמו שכתב רבינו בתורה אור, הוספות לתצוה:}

תורה אור, הוספות לתצוה, ד"ה להבין שרשי הדברים הנ"ל על פי ואתה תצוה, וזה לשונו: ואף על פי שמבואר למעלה בשרש התורה שהיא מבחינת השערות, <קיא, ב> שלמטה מבחינת הלבנונית שהוא שרש המצות, מכל מקום בירידת האור למטה בהתלבשות, הנה **המצות ירדו למטה ביותר בהתלבשות בבי"ע**, מה שאין כן התורה, שהיא בחינת אור ל"נר מצוה" למטה על כל פנים.

(יוֹרֶדֶת כְּלִי[63] זו"נ דַּאֲצִילוּת לַעֲשִׂיָּה, הוּא לִיתֵּן כֹּחַ לְנֶפֶשׁ דַּעֲשִׂיָּיה לְהַעֲלוֹת מֵהַקְּלִיפּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ח, ט): "אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בָּאָדָם כו'". רַק שֶׁבְּסִיּוּעַ[64] הַתַּחְתּוֹנִים בְּמִצְוֹת שֶׁהִיא אֲלִקוּת שֶׁבְּנוֹגַהּ. וְזֶה עוֹלֶה שֶׁלֹּא עַל יְדֵי נַר"ן דְּאָדָם, אֶלָּא עַל יְדֵי בְּחִינַת אֲצִילוּת מַמָּשׁ שֶׁבְּבי"ע[65] מַעֲלִים עַד נוּקְבָא דַּאֲצִילוּת הָעֶלְיוֹן. וְלָכֵן יָרְדָה אֲצִילוּת בְּבי"ע בִּימֵי הַחוֹל. וְגַם לִיתֵּן כֹּחַ לְנַר"ן דְּאָדָם לְהַעֲלוֹת מִקְּלִיפּוֹת)[66].

{בזה מבאר איך מצות נפש דעשייה מגיעות לאצילות: שאצילות עצמה יורדת לבי"ע ומעלה עד נוקבא דאצילות, והאדם רק מסייע במצותיו. וכמו שכתב רבינו באגרת הקודש (סימן כו), וזה לשונו:

והנה כשהמלכות דאצילות מתלבשת בקליפת נוגה כדי לברר הניצוצות שנפלו בחטא אדם הראשון וגם הרפ"ח ניצוצין שנפלו בשבירת הכלים אזי גם המלכות דאצילות נקרא בשם עץ הדעת טוב ורע לגבי ז"א דאצילות שאינו יורד שם ונקרא עץ חיים והנה התלבשות המלכות בקליפת נוגה הוא סוד גלות השכינה **אשר שלט האדם באדם כו'**. עד כאן לשונו.}

[61] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ז.

[62] בדפוס: "עץ חיים" שער א', פרק י'. בכתב יד: "בפע"ח ש"א פ"י", היינו פרי עץ חיים. והלשון נמצא בפרי עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער א' (שער התפלה) פרק ו' (הובא לקמן), ולא בפרק י'; וכנראה טעות המעתיק.

[63] (יוֹרֶדֶת: נִרְאֶה לִי בְּדֶרֶךְ אֶפְשָׁר שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת: יְרִידַת (הֶעָרַת כְּבוֹד קְדוּשַּׁת אַדְמוּ"ר בְּהֶעָרוֹת וְתִיקּוּנִים).

[64] (רַק שֶׁבְּסִיּוּעַ: הַלָּשׁוֹן צָרִיךְ עִיּוּן (הֶעָרַת כְּבוֹד קְדוּשַּׁת אַדְמוּ"ר בְּהֶעָרוֹת וְתִיקּוּנִים)).

[65] תניא, אגרת הקודש סימן כ, וזה לשונו: והנה כמו כן מזווג זו"ן דבי"ע נבראו מאין ליש כל הנבראים והנוצרים והנעשים על ידי אור הנשמה שבתוכן שהיא אלקות מהכלים דעשר ספירות דמלכות דאצילות וגם בתוכה הארת הקו דאור א"ס המלובש באצילות עד הפרסא והארת הקו שהיה מאיר בכלים דעשר ספירות דמלכות בקע הפרסא עמהם ומאיר בהם **בבי"ע כמו באצילות ממש** כו'.

[66] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ז.

וּבְשַׁבָּת, צְרִיךְ עִיּוּן בַּעֲלִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת[67] **(וְאֶפְשָׁר דְּרוֹצֶה לוֹמַר, בִּבְרִיאָה יוֹרְדִין יַעֲקֹב וְרָחֵל בַּחוֹל):**[68]

{צריך עיון זה, עם מה שהוסיף רבינו עליו בסוגריים, הוא ענין צדדי. ובדרך אפשר, זוהי הקושיא: לעיל (ד"ה ואף שממצות מעשיות) כתב שאף מצות נפש דעשייה מגיעות לאצילות, "כי לכן יורדים בחול כלים דוז"נ דאצילות בוז"נ דבי"ע". ועל זה כתב "ובשבת צריך עיון בעליות העולמות": שבשבת העולמות עולים ואין ירידה, ואם כן במה מגיעות מצות דשבת לאצילות? ורבינו בסוגריים מפרש את הקושיא ואינו מתרץ: "בבריאה יורדין יעקב ורחל בחול", היינו שהירידה שעליה בנוי הטעם היא ירידת יעקב ורחל לבריאה בימי החול דוקא, כמו שכתב בפרי עץ חיים שם (הובא לעיל ד"ה ואף שממצות מעשיות), ובשבת אינם יורדין. ורבינו הניח את הדבר בצריך עיון, ולא נמצא לו תירוץ במאמר. ואולי יש ליישב: בשבת אין בירור כלל (פרי עץ חיים שם), ומה שמגיע לאצילות הוא על ידי עליות העולמות עצמן ולא על ידי ירידה, וכמו שכתב רבינו בתורה אור פרשת לך לך (הוספות סימן ח, אות א) שבשבת מאיר אור האצילות למטה על ידי התלבשות הבריאה לבד. ואין זה מפורש במאמר.}

וַאֲפִילוּ אוֹר אֵין־סוֹף בָּרוּךְ־הוּא נִמְשָׁךְ שָׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"עֵץ חַיִּים" שַׁעַר מ"ז, פֶּרֶק ג', עַיֵּן שָׁם (וּבַ"גְּלְגּוּלִים" פֶּרֶק כ') [כ'][69]**: שֶׁשְּׁחִינַת נֶפֶשׁ דַּאֲצִילוּת שֶׁבַּעֲשִׂיָּה גְּדוֹלָה לְאֵין קֵץ מִנֶּשְׁמָה דִּבְרִיאָה שֶׁבִּבְרִיאָה):**

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער מ"ז (שער סדר אבי"ע) פרק ג, וזה לשונו: ואמנם סוד הזווג הזה הב' אשר מגיע עד הבריאה ומאיר שם זה סוד המאמר בתקונים אמא מקננא בכורסייא והענין כי כתר דאצילות מתלבש בחכמה וחכמה מתלבש בבינה ואז הבינה מאיר בבריאה כנ"ל כי הכל מאירין בודאי **אפילו האור א"ס נמשך שם** רק שאינו ניכר רק אור הבינה דאצילות שנעשה מסך ולבוש אל כל מה שלמעלה מהם כו'.

{חוזר לעיקר הענין שבד"ה ואף שממצות מעשיות, שהזווג הוא באצילות, ומוסיף: שלא זו בלבד שכלים דוז"נ דאצילות יורדים לבי"ע, אלא אפילו אור אין סוף נמשך שם. שכן בעץ חיים שער מ"ז פרק ג (הובא לעיל) מדובר בבריאה סתם, ש"אמא מקננא בכורסייא" ו"אפילו האור אין סוף נמשך שם רק שאינו ניכר", ולא בחילוק שבין חול לשבת; ואין זה תירוץ על הצריך עיון שבד"ה ובשבת צריך עיון. ועל דרך זה מה שהביא רבינו בסוגריים מגלגולים פרק כ', שנפש דאצילות שבעשיה גדולה מנשמה דבריאה שבבריאה – ראיה לזה שבחינת אצילות נמצאת בבי"ע, ואף מצות נפש דעשייה מגיעות לשם.}

{ומה שהביא רבינו מגלגולים פרק [כ'] – זה לשונו שם:

וכן יש נפש מן האצילות ומתלבשת גם כן תוך הנשמה דבריאה ומתפשטת עד סוף העשייה עד שנמצא שיש בעשייה ארבע חלקים שהם נפש דעשייה ובתוכה רוח דיצירה ובתוכה נשמה דבריאה ובתוכה נפש דאצילות וכל זה מתלבשת בעשייה זה בתוך זה כו' ונמצא כי הנשמה שתהיה מחלק הנפש הזה של **אצילות** אף על פי שהיא בבחינת התלבשותה **בעשייה** ממש עד שתקרא נפש העשייה הוא גדולה **מנשמה** של **בריאה** אף על פי שאינה נפש דאצילות עצמה. עד כאן לשונו. וכן הביא רבינו פרק זה עצמו באגרת הקודש (סימן כ), וזה לשונו:

וככה הוא בסיום הקו דאור א"ס המסתיים בסיום היושר דרגלי א"ק מאיר ממטה למעלה לבחינת אור הנשמה דמלכות דמלכות דעשיה שהוא אלקות ממש מחיצוניות הכלים דמלכות דאצילות. ולפי מה שכתוב בספר הגלגולים פ"כ הובא בלק"א מתלבשת תחלה הארה זו של הקו **דאור א"ס באור האצילות שבעשיה** וממנה לבריאה ויצירה שבעשיה ומהן לבחינת אור הנשמה דמלכות דמלכות דעשיה. עד כאן לשונו.}

וְכֵן מַה שֶּׁכָּתַב דְּציצית בִּיצִירָה וּתְפִלִּין שֶׁל־יָד בִּבְרִיאָה, הַיְינוּ שֶׁהַתִּקּוּן נַעֲשָׂה לְרָחוֹת הַחִצוֹנִים מִגו' תַּחְתּוֹנוֹת דְּיִצִירָה וְגו' תַּחְתּוֹנוֹת דִּבְרִיאָה עַל יְדֵי הַמְשָׁכַת הָאוֹר דַּאֲצִילוּת. וּכְמוֹ שֶׁבִּקְרִיאַת־שְׁמַע נַעֲשָׂה זִווּג אַבָּא וְאִימָּא דַּאֲצִילוּת וְנִמְשָׁךְ בִּבְרִיאָה, וּלְכָךְ הִיא בִּישִׁיבָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּתְפִלַּת י"ח.

פרי עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער הציצית, וזה לשונו: וטעם הדבר הוא כמו שכתוב כי ענין **ציצית קטן** הוא בחינת הפנימית של **ג"ת דיצירה** וטלית גדול הוא בחינת החיצונות שלהם.

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער החשמל פרק ג, וזה לשונו: ובזה תבין איך הקליפות יונקים משערות ונקרא סערה על שמם וכנגדן יש ב' לבושים אחרים של מצות א' של תפלין בסוד עור וא' ציצית בסוד החוטין דמיון לשערות כו'. והענין כי **ציצית ביצירה ותפלין** הם יותר פנימיים **בבריאה נמצא כי עור דיצירה נקרא טלית** דציצית והעור דבריאה נקרא תפלין כו'.

{מיישב מה שכתב האריז"ל שציצית ביצירה ותפילין בבריאה, שלכאורה סותר לכל הנ"ל שהמצות באצילות: שמקום התיקון הוא בג' תחתונות דיצירה ודבריאה, אבל האור הנמשך הוא מאצילות, כמו בקריאת שמע; והראיה מנטילת ידים, טלית

---

[67] תניא, קונטרס אחרון סימן ד, וזה לשונו: וזהו תכלית ההשתלשלות להתגלות אור עליון למטה ולא לעלות התחתון למעלה שזה אינו אלא לפי שעה ואף גם זאת דוקא **עליות** הכלים לאורות עליונים היא מעלת **השבת** ויוה"כ.

[68] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ח. וראה גם עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער מ' (שער פנימיות וחיצוניות), וזה לשונו: ואמנם בשבת שעולין מעלות רבות אז נמצאו כי כל עשייה אף חיצוניות חוזרין להיות יצירה או בריאה כנזכר ושמור זה היטב גם תבין כי כיון שכל חיצוניות עליונות ירדו להיות מוחין בתחתונים שהם פנימיים ואם כן כשחוזרין לעלות בימי החול חוזרין לקדמותן כשהיו ונמצא כי אין עליה כלל בחיצוניות העולמות כי לא עלה מחלקם כבר רק מהעליונים מה שאין כן בימי השבת.

[69] (בְּלִקּוּטֵי תּוֹרָה בַּמִּדְבָּר ב, ב: פֶּרֶק עֶשְׂרִים. וְשֶׁכֵּן הוּא גַּם בְּהָרַמַ"ז רֵישׁ פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים).

ותפילין. ולכאורה קשה: הרי כתב בפרי עץ חיים (שער התפלה פרק א'), וזה לשונו:

ונבאר תחלה ענין ד' חלקי המעשה, אשר ענינם הוא לתקן בחינת העולמות בבחינת חיצונותם, וכל זה בהיותם במקומן כל א' וא'. תחלה ירחץ ידיו, ועל ידי זה מתקן חיצוניות עשיה, ועל ידי ברכה מקיף כו'. ואחר כך על ידי הטלית, הוא מתקן עולם יצירה כו'. ואחר כך על ידי תפלה של יד, נתקן עולם הבריאה כו'. ואחר כך על ידי תפלה של ראש, נעשה תיקון עולם האצילות. עד כאן לשונו – ואם כן אינן באצילות? ועל זה כתב: שהתיקון הוא בג' תחתונות שלהם, ומכל מקום הוא על ידי המשכת אור דאצילות. וכמו בקריאת שמע, כמו שכתב רבינו בלקוטי תורה (שבועות, ענין ממושבותיכם), וזה לשונו:

הנה בחינת קריאת־שמע נקרא "ישיבה", והיא העיקר בתפלה – להיות מסירת־נפש ב"אחד" כו'. [ושם:] כמו כן כתיב "ממושבותיכם" דייקא "תביאו" – מבחינת "ישיבה", שהוא בי"ע – משם דייקא הוא העלאת מ"נ כו'. [ושם:] ועיין ב"פרי עץ חיים" שער הקריאת־שמע פרק ד' במה שכתב: לכן גדולה מצות קריאת־שמע יותר מן התפלה כו'. ולהיות זווג אבא ואימא עילאין ונעלם מאד – אין בנו כח לעוררו בהיותנו בעולם האצילות, אך ורק בהיותנו בבריאה. עד כאן לשונו (והלשון בשלימות – הוספות סימן ט, אות א).}

וְתֵדַע מִנְּטִילַת־יָדַיִם, שֶׁמְּתַקְּנִים ג' תַּחְתּוֹנוֹת דַּעֲשִׂיָּה אַף שֶׁהַיָּדַיִם הֵם חֶסֶד גְּבוּרָה תִּפְאֶרֶת. וְכֵן הַצִּיצִית לְהִתְעַטֵּף הָרֹאשׁ עַד הֶחָזֶה, וּתְפִלִּין שֶׁל־יָד הִיא בְּחִינַת מוֹחִין מַקִּיפִים, וְכוּלָּם מְתַקְּנִים ג' תַּחְתּוֹנוֹת לְבַד דְּבִי"עַ[70]:

{זו ראיה לתירוצו: הידים הם חסד גבורה תפארת, והטלית מעטף מן הראש עד החזה, ותפלין של יד הן מוחין – ואף על פי כן כולם מתקנים רק ג' תחתונות דבי"ע. מוכח שמה שכתב האריז"ל שהן בעשייה יצירה ובריאה, היינו מקום התיקון – לדחות החיצונים מג' תחתונות שלהם – ולא מקום המצוה עצמה. ונטילת ידים מתקנת ג' תחתונות דעשייה, כמו שכתב בפרי עץ חיים (שער הברכות פרק ה'), וזה לשונו:

ואמנם טעם הנטילה כבר נתבאר לעיל, שהוא להסיר הקליפות מחיצונית נה"י דעשיה, ובזה נתקן אור פנימי שלהם, ועל ידי ברכת ענ"י נתקן אור מקיף שלהם, של בחינה חיצונית. עד כאן לשונו. והטלית אינו מגיע אלא עד החזה, כמו שכתב בשער הכוונות (דרושי הציצית, דרוש א'), וזה לשונו:

אבל הציצית הגדול המעטף את הראש הוא בחינת אור המקיף דז"א כשהגדיל ונעשו לו עשר ספירות גמורות ונתפשטו ראשו וזרועותיו ולכן שיעור זה הטלית הגדול של העטיפה הוא כדי לכסות ראשו ורובו כמו שכתוב בגמרא והנה זה הטלית איננו מגיע רק עד החזה שהוא רובו של גוף האדם. עד כאן לשונו.}

וְאַף שֶׁהֵם מִצְוֹת <יז, א> מַעֲשִׂיּוֹת, מִכָּל מָקוֹם מַמְשִׁיכִים מִבְּחִינַת עֲשִׂיָּה שֶׁבַּאֲצִילוּת שֶׁהִיא חִיצוֹנִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"עֵץ חַיִּים" שַׁעַר מ', דְּרוּשׁ ב'. וְציצית־קָטָן הוּא בְּחִינַת עִבּוּר שֶׁל חִיצוֹנִיּוֹת[71], וַהֲמַשְׁלִית – יְנִיקָה, וּתְפִלִּין שֶׁל יָד – מוֹחִין דְּגַדְלוּת[72].

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער מ' (שער פנימיות וחיצוניות) דרוש ב, וזה לשונו: ונמצא כי גם בז"א דאצילות עצמם יש בו בי"ע נגד בי"ע התחתונים ויש בו פנימיות בי"ע כנגד בי"ע דאצילות עצמו עם היות שו' כלים אלו הם אצילות אלא שהם ג' חיצוניות בסוד **בי"ע חיצונית דאצילות** והג' פנימיות בסוד בי"ע פנימיות דאצילות כו'. וכללות הענין כו' (הובא לעיל אות ב).

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער מ' (שער פנימיות וחיצוניות), וזה לשונו: ונראה לי כי נר"ן נקראים פנימיות העולמות וגם במקום אחר עיין שם כי **ציצית קטן** קטנות שהוא העשייה שביצירה וציצית גדול גדלות שביצירה ובמקום אחר נתבאר כי שניהם **נקראים חיצוניות** שביצירה כו'.

{מבאר מאיזו בחינה באצילות ממשיכות המצות המעשיות, ומביא ראיה נוספת מכוונות הברכות שהן בתפארת דאצילות. ורוצה לומר: לא תאמר, כיון שהן מצות מעשיות – מעשייה הן; אלא ממשיכות מעשייה שבאצילות, שהיא חיצוניות דאצילות; ובחיצוניות זו עצמה יש עיבור, יניקה ומוחין דגדלות – ציצית קטן, טלית ותפלין של יד. וכן כתב רבינו בקונטרס אחרון (סימן ד), וזה לשונו:

הענין הוא שעל ידי תורה ומצות מוסיפין אור באצילות כו'. פירוש אור א"ס ב"ה בכלים דאצילות על ידי תפארת בפנימית דהיינו המשכות המוחין ובקיום המצות בחיצונית הכלים שהם בחינת נה"י שבעשר ספירות ז"א שבאצילות רק שמתלבשים בבי"ע בתורה ומצות הגשמיים שבעולם הזה. עד כאן לשונו. ומה שכתב "ציצית קטן הוא בחינת עיבור" כו' – כמו שכתב בשער הכוונות (דרושי הציצית, דרוש ה'), וזה לשונו:

ענין הציצית והתפילין וההפרש אשר ביניהם כבר הודעתיך כי הציצית הוא בחינת אור המקיף אל ז"א וזהו בשני מציאות הא' הוא בזמן היותו בסוד העיבור תוך אימא עילאה והשני הוא בזמן היניקה וענין זה איננו חסר לעולם לפי כי שני בחינות אלו דעיבור ויניקה אינן חסרים אפילו לבחינת העולמות אחר החרבן ויש להם אור מקיף אפילו בבחינת העולמות אבל התפילין הוא אור מקיף מבחינת זמן הג' דז"א הנקרא גדלות דמוחין והוא יותר גדול ומעולה מבחינת הציצית. עד כאן לשונו.}

וְעוֹד תֵּדַע – מִכַּוָּנוֹת הַשֵּׁמוֹת בִּבְרָכוֹת הַמִּצְוֹת, שֶׁהֵן בְּתִפְאֶרֶת דַּאֲצִילוּת וְלֹא דְּבִי"עַ[73]:

[70] ביאור הענין, ראה הוספות סימן ט.

[71] (רְאֵה לִקּוּטֵי שִׁיחוֹת חֵלֶק לג עַמּוּד 96 הֶעָרָה 16).

[72] ביאור הענין, ראה הוספות סימן י.

{זו ראיה נוספת שהמצות באצילות: שכוונת ברכותיהן בתפארת דאצילות. כמו שכתב בפרי עץ חיים (שער הברכות פרק ג'), וזה לשונו:

אתה, הוא חסד, כי אחר שהתחיל השפע מבינה על ידי חכמה, ונתגלה במקום גבוה, נתגלה יותר בחסד, כי שם תחלת מקום הגילוי, ולפיכך נקרא אתה, כמה דאת אמר אתה כהן לעולם, כנזכר בזוהר פרשת עקב רע"ד ומשם יורד השפע למטה הנקרא יהו"ה כו'. [ושם:] אמנם בברוך שבברכת הנהנין וברכת המצות, הוא מלמעלה למטה. כי תיכף בעלות ברכת האדם בכוונה למקום המלכות, ירד השפע מעולם הנעלם למטה. [ושם:] וכל זה בברכת המצות, כי מצוה ממשיך השפע מעולם הנעלם. עד כאן לשונו. ובשער חזרת העמידה (פרק ג'), וזה לשונו:

אמנם ביוצר, עדיין לא עלתה אצלו באצילות, ששם הוא הוי"ה, והמלכות עלה אצלו. וזהו ימלוך ה', כלומר, המלכות תעלה לה', שהוא תפארת דאצילות. אבל בבריאה אין הויה. עד כאן לשונו.}

וְכֵן בַּמִּקְרָא, שֶׁהוּא בַּעֲשִׂיָּה[74], וְהַכַּוָּנָה הוּא בְּג' שֵׁמוֹת תִּפְאֶרֶת דְּזָ"א דַּאֲצִילוּת;

וְלַתּוֹרָה[75] וְלַנְּבִיאִים – בְּנֶצַח הוֹד דְּזָ"א דַּאֲצִילוּת;

וְלַכְּתוּבִים – לַיְסוֹד[76] דְּזָ"א דַּאֲצִילוּת;

וְלַמִּשְׁנָה – שֶׁהִיא בִּיצִירָה, וְהַכַּוָּנָה הִיא בְּשֵׁמוֹת דִּכְלִים אֶמְצָעִים דְּוָ' קְצָווֹת דְּנוּקְבָא דְּזָ"א דַּאֲצִילוּת[77];

וְלַתַּלְמוּד – הַכַּוָּנָה בְּשֵׁמוֹת דִּכְלִים חִיצוֹנִיּוּת דְּוָ' קְצָווֹת דְּנוּקְבָא דְּזָ"א דַּאֲצִילוּת אַף שֶׁהַתַּלְמוּד בִּבְרִיאָה[78].

{מביא ראיה מן התורה, ומבאר על פיה סדר ההתלבשות: שמקרא משנה ותלמוד כולם באצילות, אלא שמתלבשים עד עשייה יצירה ובריאה, והכוונה בשמות דאצילות; ומסיים שהם באצילות העליון ממש, כי האדם כלול מכל העולמות. וכל זה כמו שכתב בפרי עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער הנהגת הלימוד

[73] ביאור הענין, ראה הוספות סימן י.

[74] תניא, קונטרס אחרון סימן א, וזה לשונו: אבל הדבור יש לומר דבוקע וסליק לאצילות ממש או לבריאה בדחילו ורחימו שכליים או ליצירה בדחילו ורחימו טבעיים **ובמקרא** סליק מעולם הזה לעשר ספירות **דעשייה** משום דבקע אורין וכו'.

[75] (וְלַתּוֹרָה: נִרְאֶה לִי בְּדֶרֶךְ אֶפְשָׁר – מְיוּתָּר (הֶעָרַת כְּבוֹד קְדוּשַּׁת אַדְמוּ"ר בְּהֶעָרוֹת וְתִיקּוּנִים)).

[76] (לַיְסוֹד: נִרְאֶה לִי בְּדֶרֶךְ אֶפְשָׁר שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת: בִּיסוֹד (הֶעָרַת כְּבוֹד קְדוּשַּׁת אַדְמוּ"ר בְּהֶעָרוֹת וְתִיקּוּנִים)).

[77] ביאור הענין, ראה הוספות סימן יא.

[78] ביאור הענין, ראה הוספות סימן יא.

(וכעין זה בשער המצות, פרשת ואתחנן), וזה לשונו:

תורה – הנה אמרנו כי בקוראו יחשוב בשם בן ד' אותיות בניקוד חולם שהוא בתפארת הנקרא תורה. ויחלק הפרשה של השבוע לה' חלקים כנזכר, ובכל יום חלק א' עם התרגום שלו גם כן כנזכר. ויכוין אל התפארת דז"א לג' הפרקין שבו בסוד פרטותיה נר"ן, ואלו הן: הוי' חיצוני, הוי' ברבוע אמצעי, שם מ"ה פנימי. נביאים – אחר כך יקרא נביאים עם התרגום שלהם, פעם א' מקרא ופ"א תרגום, ויכוין לב' הויות חירק ושורק, הא' בחירק והב' בשורק, והם בנ"ה. ויכוין לג' בחינות נ"ה דז"א כזה: החיצון צבאות, האמצעי צבאות ברבוע, הפנימי נחלק לב', הויה בנצח אדנ"י בהוד. כתובים – אחר כך יקרא כתובים ויכוין בב' הויות, א' בשורק ו' והב' ניקוד צבאות, והם חיבור יסוד ומלכות. גם יכוין ליסוד בג' בחינות: חיצונה מכולם שדי ברבוע, הפנימי יאהדונה"י. החיצונה של המלכות אדנ"י ברבוע, באמצעי אדנ"י, בפנימי אדנ"י מלא. קבלה – כשיקרא האדם קבלה יכוין לשם מ"ה. משנה – אחר כך יקרא משנה ויכוין לשם ב"ן. גם יכוין כי ו' סדרים משנה הוא עתה בנוקבא, והם מצד ו"ק נוקבא דז"א, שהם בו' בחינות אמצעים של עשר ספירות שלה, ולכן לפי הסדר שתקרא כך תכוין. וסדרם: סדר זרעים בחסד כו' עד טהרות ביסוד, ואחר כך תלמוד חיצונה שבכולם. עד כאן לשונו.}

וְהַטַּעַם מוּבָן מַה שֶּׁכָּתַב בִּפְרִי עֵץ חַיִּים[79], דְּאִיךְ אֶפְשָׁר דְּתוֹרַה־שֶׁבִּכְתָב בַּעֲשִׂיָּיה – לְמַטָּה מִשֶּׁבְּעַל־פֶּה?

פרי עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער הנהגת הלימוד, וזה לשונו: וקודם נבאר מה שכתוב בזוהר כי מארי **מקרא הם בעשייה** ומארי **משנה הם ביצירה** ומארי **תלמוד בבריאה** ומארי **קבלה באצילות**. ואדרבה היה נראה להיפך כי **תורה שבכתב** הוא למעלה **מתורה שבעל פה**. אך הענין כי באצילות יש כל מה שלמטה ממנו ויש שם תורה שבכתב שהוא מקרא גם משנה ותלמוד וקבלה. אך בבריאה יש שם מקרא משנה תלמוד וחסר משם ענין הקבלה ולכן הקבלה שהוא **באצילות לבדו** נקרא האצילות מארי קבלה וכן הבריאה נקראת מארי תלמוד לפי שביצירה חסר תלמוד וכן היצירה נקראת מארי משנה לפי שבעשייה חסר משנה ואין שם אלא מקרא בלי שום פירוש אחר ולכן היא גרוע מכולן והבן.

{רוצה לומר: הטעם שהכוונה באצילות אף שהמקרא בעשייה – מובן מקושיית הפרי עץ חיים: איך תהיה תורה שבכתב למטה משבעל פה? ועל כרחך שכולם באצילות, כדלקמן.}

אֶלָּא כּוּלָּם הֵם בַּאֲצִילוּת. רַק שֶׁהַמִּקְרָא יוֹרֵדֶת עַד הָעֲשִׂיָּיה וּמִתְלַבֶּשֶׁת שָׁם, וְהַמִּשְׁנָה עַד הַיְצִירָה לְבַדָּהּ, וְהַתַּלְמוּד עַד הַבְּרִיאָה לְבַדָּהּ, וְהַקַּבָּלָה עַד הָאֲצִילוּת לְבַדָּהּ בְּלִי לְבוּשׁ. דְּהַיְינוּ לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהַפְשִׁיטָהּ מִלְּבוּשֶׁיהָ עַד בְּחִינַת אֲצִילוּת[80].

{וכן כתב רבינו באגרת הקודש (סימן כו), וזה לשונו:

[79] (שַׁעַר יז (שַׁעַר הַנְהָגַת הַלִּימּוּד). תַּנְיָא פֶּרֶק מ בַּהַגָּהָה [נו, א]. וּרְאֵה לְקַמָּן סט, ב. לְקוּטֵי תּוֹרָה וַיִּקְרָא ה, ד).

[80] ביאור הענין, ראה הוספות סימן יא.

ומה שכתב האריז"ל שהמשניות הן במלכות דיצירה רוצה לומר לבוש מלכות דיצירה שנתלבשה בה מלכות דאצילות כו' ותדע ממה שכתב האריז"ל דמקרא דהיינו תושב"כ הוא בעשייה והרי מפורש בזהר ובכתבי האריז"ל מקומות אין מספר שהיא תפארת שהוא ז"א דאצילות אלא שמתלבשת בעשיה וכן הוא בהדיא בספר הכוונות שמקרא ומשנה ותלמוד וקבלה כולם **באצילות אלא שמקרא מתלבש עד עשיה ומשנה עד היצירה ותלמוד בבריאה.** עד כאן לשונו.}

{וכן כתב רבינו בתניא פרק מ, בהגהה על מה שכתב שהדחילו ורחימו מעלים את התורה והמצות למקום שיתגלה בו הרצון והיחוד, "שהן יצירה ובריאה", וזה לשונו:

או אפילו בעשיה, בעשר ספירות דקדושה, מקום מצות מעשיות, וכן מקרא. אבל במשנה מתגלה היחוד ואור אין סוף ברוך הוא ביצירה, ובתלמוד בבריאה. דהיינו, **שבלימוד מקרא מתפשט היחוד ואור א"ס ב"ה מאצילות עד העשיה, ובמשנה עד היצירה לבדה, ובתלמוד עד הבריאה לבדה, כי כולן באצילות** אבל קבלה אינה מתפשטת כלל מאצילות לבי"ע, כמו שכתב בפרי עץ חיים. עד כאן לשונו.}

אִי נָמֵי, הִיא בְּחִינַת אֲצִילוּת מַמָּשׁ שֶׁבַּעֲשִׂיָּה. אַךְ מֵאַחַר כִּי הַכַּוָּנָה בְּשֵׁם מ"ה שֶׁהוּא שֵׁם כְּלִי פְּנִימִי דְּתִפְאֶרֶת דְּז"א דַּאֲצִילוּת, וְהֵם אֵינָם מְלוּבָּשִׁים בַּעֲשִׂיָּה כְּלָל – מִכְּלָל שֶׁהַן בַּאֲצִילוּת הָעֶלְיוֹן מַמָּשׁ. רַק שֶׁהַמִּקְרָא מְלוּבָּשׁ בַּעֲשִׂיָּה, וְקַבָּלָה אֵינָהּ מְלוּבָּשֶׁת כְּלָל. וְכֵן הַמִּשְׁנָה וְהַתַּלְמוּד הֵם בַּאֲצִילוּת הָעֶלְיוֹן וּמְלוּבָּשִׁים בִּבְרִיאָה וְיִצִירָה עֶלְיוֹנָה, כִּי הָאָדָם כָּלוּל מִכָּל הָעוֹלָמוֹת:

{רוצה לומר: יש לפרש שהם אצילות שבעשייה; אך מכיון שהכוונה בשם מ"ה, כלי פנימי דתפארת ז"א שאינו מלובש בעשייה, מוכח שהם באצילות העליון ממש. ומה שסיים "כי האדם כלול מכל העולמות" – בזה מבאר איך האדם הלומד בעולם הזה מגיע לאצילות העליון ולבריאה ויצירה העליונים. וכן כתב רבינו בקונטרס אחרון (סימן ד), וזה לשונו:

וכן הוא ממש בבחינת **התלבשות התלמוד בבחינת רוח דבריאה** והמשנה ברוח דיצירה הם שלוחי ה' דהיינו כלים דנוקבא דאצילות החיצונים בתלמוד והאמצעיים במשנה אשר המשנה והתלמוד שבהם נמשכים מיסוד אבא המקבל מח"ס דאריך אנפין שבו מלובש אור א"ס ב"ה ונמצא שאור א"ס הוא שם ה' שוכן ברוח דבי"ע במקרא ומשנה ותלמוד. עד כאן לשונו.}

וְאַף שֶׁהַכַּוָּנָה בְּעֵסֶק הַתּוֹרָה הִיא בִּבְרִיאָה, וְהַתּוֹרָה עַצְמָהּ בִּיצִירָה, וְכֵן הַמִּצְוָה בְּלִי כַּוָּנָה – בַּעֲשִׂיָּה. מִכָּל מָקוֹם הַתַּלְמוּד עַצְמוֹ הוּא בִּיצִירָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ שֶׁבִּבְרִיאָה, וְהַמִּשְׁנָה עַצְמָהּ בְּלִי כַּוָּנָה – בִּיצִירָה שֶׁבִּיצִירָה,

וְהַכַּוָּנָה – נִשְׁמָה לִשְׁתֵּיהֶן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"עֵץ חַיִּים" שַׁעַר מ"ט, פֶּרֶק ה'. עַיִן שָׁם הֵיטֵב הָדֵק, דְּמוּכָח הָתָם גַּם כֵּן כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי שֶׁהַתַּלְמוּד הִיא בִּבְרִיאָה עֶלְיוֹנָה, אֶלָּא דְּהַיְינוּ דַּוְקָא כָּל מִי שֶׁנִּשְׁמָתוֹ בִּבְרִיאָה, אֲבָל לְנֶפֶשׁ דַּעֲשִׂיָּה אֶפְשָׁר הִיא בִּבְרִיאָה מַמָּשׁ שֶׁבַּעֲשִׂיָּה. וְצָרִיךְ עִיּוּן.

עץ חיים (קארעץ תקמ"ב) שער מ"ט פרק ה, וזה לשונו: וכעל דרך זה בכוונת המצות והתורה כי יש **שנשמתו מן בריאה** ועל ידי **עסק תורה בתלמוד** יתברר בהם הרוח שלו ויש **במשנה שהוא ביצירה** והוא גם כן ברוח שלו אך הוא רוח שברוח **ובתלמוד רוח שבבריאה** שהיא נשמה כו'.

{מיישב את דברי העץ חיים שער מ"ט פרק ה' עם הנ"ל, ומסיק שאין חילוק בין נפש לנשמה אלא בכוונה, ולא בלימוד הפשוט עצמו. ולכאורה קשה משם, שהכוונה בעסק התורה בבריאה, והתורה עצמה ביצירה – ואיך כתב שהתלמוד בבריאה? ועל זה כתב: "מכל מקום התלמוד עצמו... בחינת רוח שבבריאה" – שהיצירה שבו היא רוח שבבריאה. ומוסיף, שמשם מוכח גם כן שהתלמוד בבריאה העליונה; אלא שבעץ חיים מדבר במי שנשמתו מבריאה, ולכן נסתפק שמא לנפש דעשייה הוא בריאה שבעשייה, וסיים "וצריך עיון".}

{וכן מבואר בזהר ויקהל (ר"י, א-ב; סמוך למה שמביא רבינו לעיל, קטע 6), שהלבושים שבגן עדן התחתון נעשים מן המעשים הטובים, והלבושים שבגן עדן העליון "מרעותא וכונה דלבא באורייתא ובצלותא"; ופירש הרמ"ק שם, שכשעולה הכוונה למעלה היא מעלה מין נוקבין, ומן המין דוכרין שנמשכים על ידה נשאר חלק לאדם, ונעשה ממנו לבושו. וזה לשון הזהר שם:}

זהר ויקהל דף ר"י ע"א-ע"ב, וזה לשונו: זכאה חולקיה מאן דזכי להני לבושי דקאמרן, דמתלבשן בהו צדיקיא בגנתא דעדן (לתתא), אלין מעובדין טבין דעביד (דף רי ע"ב) בר נש בהאי עלמא בפקודי אורייתא, ובהון קיימא נשמתא בגנתא דעדן לתתא, ואתלבשת בהני לבושין יקירין. כד סלקא נשמתא בההוא פתחא דרקיעא לעילא, אזדמנן לה לבושין אחרנין יקירין עלאין, דאינון מרעותא וכונה דלבא באורייתא ובצלותא. דכד סלקא ההוא רעותא לעילא, מתעטר בה מאן דמתעטרא, ואשתאר חולקא לההוא בר נש, ואתעביד מניה לבושין דנהורא, לאתלבשא בהו נשמתא לסלקא לעילא, ואף על גב דאוקמוה דאינון לבושין בעובדין תליין, אלין לא תליין אלא ברעותא דרוחא כמה דאתמר, לקיימא גו מלאכין רוחין קדישין. ודא איהו ברירו דמלה, ובוצינא קדישא אוליף הכי מאליהו, לבושין דלתתא בגנתא דארעא בעובדין, לבושין דלעילא (ס"א ברוחא ורעותא וכוונה דלבא) ברעותא וכוונה דרוחא בלבא.

מתוק מדבש: ועתה חוזר לענין לבושי הנשמות שבגן עדן, ואמר **זכאה חולקיה מאן דזכי להני לבושי דקאמרן** אשרי חלקו מי שזוכה לאלו הלבושים שאמרנו, **דמתלבשן בהו צדיקיא בגנתא דעדן לתתא** שמתלבשים בהם נשמות הצדיקים בגן עדן התחתון, ואמר כי **אלין מעובדין טבין דעביד (דף רי ע"ב) בר נש בהאי עלמא בפקודי אורייתא** אלו הלבושים שבגן עדן התחתון הם נעשים ממעשים הטובים שעשה האדם בעולם הזה בקיום מצות התורה התלויות במעשה, **ובהון קיימא נשמתא בגנתא דעדן לתתא** ובהם מלובשת הנשמה בגן עדן של מטה, **ואתלבשת בהני לבושין יקירין** ושם מתלבשת באלו המלבושים היקרים. אבל **כד סלקא נשמתא בההוא פתחא דרקיעא לעילא** כשהנשמה עולה דרך העמוד שבפתח הרקיע, מגן עדן התחתון לגן עדן העליון, **אזדמנן לה לבושין אחרנין יקירין עלאין** מזדמנים להנשמה לבושים אחרים יקרים ונעלים, **דאינון מרעותא וכונה דלבא באורייתא ובצלותא** שהם נעשים על ידי הרצון וכונת הלב בעוסקו בתורה ותפלה והיינו מכונות התורה והתפלה והמצות. ומפרש דבריו ואמר **דכד סלקא ההוא רעותא לעילא** כי כשעולה זה הרצון של כונות המצות למעלה, **מתעטר בה מאן דמתעטרא** מתעטר בו מי שמתעטר דהיינו המלכות על ידי עליית המ"ן שעולה מקיום המצות, **ואשתאר חולקא להוא בר נש** ונשאר ממנו חלק לזה האדם, כי מאחר שהוא גרם הולדת המ"ד שהוא שפע המלכות, לכן הוא מקבל חלק ממנו ושמור לו בהיכל ידוע, **ואתעביד מניה לבושין דנהורא לאתלבשא בהו נשמתא לסלקא לעילא** ונעשה ממנו לבושים מאירים להתלבש בהם הנשמה לעלות בהם לגן עדן העליון, **ואף על גב דאוקמוה דאינון לבושין בעובדין תליין** ואף על פי שביארו החברים שאותם הלבושים של הנשמה בגן עדן התחתון תלוים במעשים טובים, לפי שהגן עדן שבעולם הזה הוא עב וגשמי כלפי גן עדן העליון, לכן תיקון לבוש הנשמה שם הוא ממצות שנעשו בדברים גשמיים דהיינו ממצות התלויות במעשה, אבל **אלין לא תליין אלא ברעותא דרוחא כמה דאתמר** אלו הלבושים שמתלבשים בהם בגן עדן העליון שהוא רוחני אינם תלוים אלא ברצון וכונת המצות של הרוח דהיינו של פנימיות האדם כמו שלמדנו, **לקיימא גו מלאכין רוחין קדישין** כדי לעמוד בהם בין המלאכים שהם רוחות הקדושים שבגן עדן. ואמר כי **ודא איהו ברירו דמלה** זהו ברורו של דבר זה, **ובוצינא קדישא אוליף הכי מאליהו** והמאור הקדוש שהוא רבי שמעון למד כך מאליהו הנביא, שהוא היה בגן עדן והעיד לרבי שמעון מה שראו עיניו, כי **לבושין דלתתא בגנתא דארעא בעובדין** הלבושים שלמטה בגן עדן הארץ תלוים במעשים טובים, אבל **לבושין דלעילא ברעותא וכוונה דרוחא בלבא** הלבושים שלמעלה תלוים ברצון ובכונת הרוח שבלב. (רמ"ק ומפרשים)

אַךְ זֶה אֵינוֹ. שֶׁאֵין לְחַלֵּק בֵּין נֶפֶשׁ לִנְשָׁמָה אֶלָּא בַּכַּוָּנָה, שֶׁהַנְּשָׁמָה כַּוָּנָתָהּ עוֹלָה לְמַעְלָה יוֹתֵר. אֲבָל לֹא בַּלִּימוּד הַפְּשׁוּט עַצְמוֹ בְּפְשָׁט הַתַּלְמוּד לְבַד:

{כאן דוחה את הספק: אין הפרש בין נפש לנשמה אלא בכוונה, ולא בלימוד הפשוט. וכעין זה כתב רבינו בקונטרס אחרון (סימן ד), אלא ששם מחלק בין תורת האדם העולה למעלה לבין התלמוד עצמו שניתן בסיני, וזה לשונו:

ומה שכתוב בע"ח (ושער היחודים) שעל ידי הכוונה נעשה לבוש נשמה ועל ידי התורה לבוש רוח דרוח על ידי משנה דיצירה, ורוח דנשמה דבריאה על ידי הגמרא יש לומר דהיינו דוקא על ידי תורת האדם בעולם הזה העולה למעלה. אבל התלמוד עצמו שניתן בסיני הוא בנשמה. עד כאן לשונו.}

{וכעין זה בהנחת המאמר "תורה (כוונתה)" (הוספות סימן יב): "כוונת עסק התורה נקראת נשמה שבבריאה ועסק עצמו בחינת רוח שבבריאה וכל זה בתלמוד אבל במשנה שהיא יצירה אינה אלא רוח שברוח ועשיית המצות אינו [אלא] נפש דעשייה כו'".}

*

הוספות

ביאורים ממאמרים אחרים, לפי סדר המאמר

סימן א – ביאור הצמח צדק סוף אות ג: ועיין מה שנתבאר על פסוק הללו

א) ביאור כ"ק אדמו"ר האמצעי לתורה דשמיני עצרת על פי הללו את ה' כל גוים (מאמרי אדמו"ר הזקן תקם"ט, הוספות, עמוד רצט–ש) (לעיל הערה 36), וזה לשונו:

להבין מה שכתוב בע"ח דכל עיקר ענין התורה והמצות הוא רק לברר בירורי נוג"ה שהוא בחינת העלאות ניצוצות דרפ"ח כו' ויש לכאורה סתירה גדולה על זה ממה שכתוב בזוהר דשרש תרי"ג המצות הן בחינת תרי"ג המשכות מבחינת תרי"ג ארחין דגלגלתא ועם ז' מצות דרבנן הם תר"ך עמודי אור בגימטריא כת"ר כידוע כו'. וגם שרש התורה שאיתא בע"ח שהוא לברר בירורים דוקא כי בחכמה אתברירו כידוע וכמו שכתוב להבדיל בין טמא לטהור כו' הנה לכאורה יש סתירה גדולה על זה ממה שידוע בעיקר מצות תפארת שהוא להמשיך אא"ס בחכמה עילאה כי אורייתא מחכמה עילאה נפקת כו'. אך הנה כל זה יובן בהקדים שיש ב' מיני מצות הא' בחינת המצות הרוחניות כמו שהן למעלה באצילות ונקראו מצות הוי' או אורחות הוי' וכיוצא והן הנקראות גם כן בשם רמ"ח אברים דמלכא והוא בחינת רמ"ח אברים דז"א ושרשם הראשון הוא נמשך מבחינת תרי"ג ארחין דאריך אנפין, ועל כן נקראו ארחו"ת הוי' כמו שכתוב באד"ר דהיינו כמו מצות סוכה למעלה הוא מה שכתוב בסוכות הושבתי בנ"י שהן ענני כבוד שהן בחינת מקיפים עליונים דאימא דאצילות כמו שכתוב ואשא אתכם על כנפי נשרים וכתיב כנשר יעיר כו' על גוזליו ירחף כו' שהוא אור אימא דפרישת גדפהא על בנין כו' וכיוצא בזה מצות תפילין למעלה הוא בחינת המשכת מוחין לז"א כנ"ל, ועל דרך זה כל המצות שבבחינת האצילות ושרשם הכללי היינו בבחינת ארחין דגלגלתא דאריך אנפין והן בחינת המשכות אור א"ס מלמעלה באצילות וכמו שכתוב בע"ח דשרש המצות הוא רק להוסיף אור באצילות כנ"ל, אבל המצות הגשמיים הנעשות למטה בדברים גשמיים דנוג"ה כמו בצמר דציצית וקלף דתפילין וסכך הגשמי דסוכה וכיוצא הן הנה בחינת בירורי נוגה דעשייה שהוא בחינת העלאות רפ"ח ניצוצות דתהו כנ"ל, וזהו כללות התירוץ על הקושיא והסתירה הנ"ל בענין שרש המצות, ועל דרך זה יתורץ גם הסתירה השנייה בענין שרש התורה דשניהם אמת דודאי שרש התורה היא לברר בירורי נוג"ה משום דבחכמה אתברירו וכמו שכתוב להבדיל בין טמא לטהור כו' כנ"ל, אך זהו דוקא במצות גשמיות דנוגה שגם הן עיקרן רק לברר לאהפכא חשוכא לנהורא כו' שזהו כללות ענין סור מרע בשם"ה לא תעשה ועשה טוב ברמ"ח מצות עשה כידוע, ועל כן גם בחינת חכמה שבתורה הוא המברר לטוב ורע שבמצות עשה ולא תעשה כך וכך יוכשר על פי החכמה וכך וכך לא יוכשר כו' אבל בחינת חכמה שבתורה שלמעלה דהיינו בבחינת חכמה עילאה דאצילות שאין שם בחינת בירור כידוע בע"ח דעולם האצילות הוא לאחר התיקון כו' שם בחינת חכמה דאורייתא בבחינת המשכה מעצמות המאציל כנ"ל דהיינו על ידי בחינת החכמה דאצילות יהיה אופן ההמשכה של כל מצוה ומצוה מתרי"ג ארחין דגלגלתא אם כך או כך כו' וד"ל. [ובסוף הביאור:] ובכל זה מובן פירוש הללו את ה' כל גוים כו' שהן ע' פרי החג שמתברר מהם כל בחינת הטוב כנ"ל ועל ידי זה יגבר עלינו חסדו בבחינת הארת ז' מקיפים בסוכות שנקרא זמן שמחתינו כנ"ל ובשמיני עצרת נמשך בבחינת קליטה ממש וזהו ואמת ה' בא בגילוי לעלמא דנוקבא שהן כנ"י כידוע וד"ל. עד כאן לשונו.

סימן ב – ועיין עץ חיים שער כ"ו

א) תורה אור, לך לך, ד"ה והבדילה הפרוכת (לעיל הערה 38), וזה לשונו:

והנה בהתגלות האור דרך הפרסא, עדיין הוא קדושה עד סוף העשייה ששם מקום הנוגה. וזהו מצות מילה – מל י"ה – שהוא מל מחשמל דבינה שהוא מבחינת י"ה. כי חכמה ובינה הן "תרין ריעין", דהיינו, שכשמסירים הערלה שהיא קליפת נוגה, אז נשאר רק חשמל דבינה, שהוא הלבוש שצריך להיות – כמבואר למעלה – בכדי שיהיה <יג, בב התהוות בי"ע כו'. אבל הערלה – שהיא קליפת נוגה – צריך להסיר. ומתחילה הוצרך להיות כך, כדי שיהיה יניקה לקליפת נוגה וממנה לקליפות הטמאות, שקליפת נוגה היא המפרדת בין הקדושה ובין כל קליפות טמאות ממש. אבל אחר כך העבודה לברר קליפת נוגה ולהפכה לקדושה כו'. עד כאן לשונו.

ב) לקוטי תורה, בחוקותי, ד"ה אם בחקותי תלכו [ב] (לעיל הערה 38), וזה לשונו:

מבואר ב"עץ חיים" (שער כ"ה, פרק א', המתחיל: "ענין הצלם באמיתית, נראה לפי עניות דעתי כו'"): בחינת צלם כו', שהוא בחינת נפש השכלית, המחבר הצורה והחומר – שהוא נפש האלהית עם נפש הבהמית – לברר בירורים. כי נפש הבהמית הוא בחינת בהמה פשוטה, ונפש־השכלית היא בחינת נוגה, מעורב טוב ורע, כמו שכתוב (ירמיה ד, כב): "חכמים המה להרע". וזהו "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" (תהלים צ, י), דקאי אלמעלה (שם, ח): "שתה עונותינו לנגדך, עלומנו למאור פניך כו'" היינו: שיתהפכו בחינת "עונותינו כו'" – שיהיה "לנגדך", ו"עלומנו" יבא "למאור פניך כו'" – הוא על ידי הצלם כו'. ולזה ניתן ע' שנה לכל אחד ואחד לפי ערכו ושיעורו, בכדי לברר כו'. עד כאן לשונו.

ג) ביאורי הזהר לאדמו"ר הצמח צדק, חיי שרה (ח"א עמוד עד–עו) (לעיל הערה 38), וזה לשונו:

וזהו שאמר אליהו אחר כך עוד לבושין תקינת לון (הג"ה כי יש

אורות וכלים ולבושים והיכלות (ועיין בע"ח שער מ"א שהוא שער דרושי אבי"ע פרק ד' ה' מענין הלבושים ושיש ד' בחינות אורות וכלים לבושים והיכלות ושם מבואר שעל הלבושים שורים האורות מקיפים והחשמל דאימא מלביש לזו"נ ועיין בת"א פרשת חיי שרה בכת"י אדמו"ר נ"ע מענין לבושים דחשמ"ל כו'). [ושם:] והנה הכלים הם העשר ספירות שהם בבחינת בהירות ואינן מסתירים על האור, מה שאין כן הלבושים אף לבושים דאצילות הם מלבישים את הכלים ומעלימים ומסתירים עליהן לפי שאינן בחינת ספירות ובהירות כמו הכלים, על כן הם מעלימים ומסתירים, והיינו כי הכלים הם אלקות וכנודע מענין איהו וחיותי חד איהו וגרמוהי חד וכמו שכתוב הרמב"ם שהוא היודע והוא הדיעה עצמה כו', מה שאין כן הלבושים אינן מתייחדים כל כך עם העשר ספירות ועל כן הם מסתירים עליהם, כו' [ושם:] ועוד כי לא כל הלבושים שוין כי בי"ע הם מסתירים אכן יש לבושים גבוהים כמו שכתוב במקום אחר על פי ה' אלקי גדלת מאד הוד והדר לבשת וארז"ל שלבוש זה לבש בבריאת העולם היינו קודם מיעוט הלבנה וחטא עץ הדעת היו הלבושים מבחינת הוד והדר, שאינן מסתירים כלל וכענין שורש בגדי כהאי גוונא הנקראים בגדי קדש ולכן על ידי המצות עושים לבושים מבחינת הוד והדר שזהו ענין אשר תנה הודך כו' וכתיב הודו על ארץ ושמים כו'. עד כאן לשונו.

ד) דרך מצותיך, מצות מילה פרק ד (ז, א) (לעיל הערה 38), וזה לשונו:

כמו כן יובן ענין החשמל המלביש לזו"נ שהם מדותיו יתברך שבכדי שיאירו ויתפשטו להחיות נבראים בעלי גבול אי אפשר שיאירו כמו שהן כי אין בכח הנבראים להכיל ולקבל הארה זו והיו מתבטלים ממציאותם לגמרי זולתי כי המאציל יתברך הבלתי בעל גבול ובלתי בעל תכלית המציא להן בחינת לבוש דחשמל רוצה לומר כח רוחני אשר בדילוג הערך מהם כפי אשר יוכלו הנבראים שאת ובו יתעלם שפע המדות הנ"ל כהלבשת הנמשל במשל ועל ידו יקבלו הנבראים שפע מדותיו יתברך ממש כמו שהתלמיד משיג מקצת הנמשל אחרי עברו דרך המשל ומתגשם, וענין הלבוש דחשמל הוא בחינת צירופי אותיות העליונים שמלבישים לשפע המדות והם הכלים כמו שנתבאר למעלה ואמנם באמת שרשם גבוה מאד נעלה שנמשכים מאימא שלמעלה מזו"נ כי היכולת לעצור ולצמצם השפע להתהוות בעל גבול זהו דוקא מכחו יתברך הבלתי בעל גבול ובלתי בעל תכלית הכל יכול וכמו שכתוב במקום אחר באריכות. עד כאן לשונו.

ה) ביאורי הזהר לאדמו"ר הצמח צדק, בשלח (לעיל הערה 39), וזה לשונו:

אמנם באמת פירוש ועניו ארבין הוא כי הנה בעת יצירת הנשמה בבטן נמשך עמה לבוש רוחני שלה אשר היה עמה בעודנה באוצר הנשמות הכללי והוא ענין כתנות עור שהלביש לאדם הראשון כו'. וביאור זה כי הנה נזכר בכתבי האריז"ל שמה שידוע שעיקר ביאת הנשמה בזה העולם הוא רק לתקן לבושים ולא לעצמו כו' אין הענין שתעשה לבושים חדשים על ידי תורה ומצות כו', אלא הענין הוא שאותן הלבושים שהיה להם כבר קודם בואה לעולם תתקן אותם דהיינו שתברר אותם מן הרע שנדבק בהם על ידי החטא של אדם הראשון כו' וענין הכתנות עור הוא החשמל ששרשו מחיצוניות בינה ומקיף עד מתחת רגלי זו"נ כו' והיינו לבושים שנעשו מתורה ומצות כי רמ"ח פקודין רמ"ח אברין דמלכא פירוש נעשים לבושים לאברים כמו תפלה של ראש למוחין דיליה לבוש הוא וכן ציצית טליתו כו' וכן חסד דרועא ימינא כו' הצדקה מיד הימין הוא לבוש להיד כו' וד"ל וכל נשמה יש לה חלק לבושים בתורה ומצות קודם בואה לעולם בגוף גשמי דהיינו בעת יצירתה מזווג זו"נ נולדה עם לבוש ואותו הלבוש נקרא אלוה כידוע וכשהנשמה עוסקת בתורה ומצות בזה העולם מתבררים חלק לבושים מהרע שנדבק בה כשחטא אדם הראשון כו' פירוש בהיות שאדם הראשון היה כללות הנשמות כולן ונוצר עם לבוש החשמל כו' וכשחטא עשה לו כתנות עור מעורב טוב ורע כו' כידוע ושרש הלבוש לאחר שנתקן הוא גבוה מן הנשמה עצמה להיותו הוא מן בחינת בינה עילאה אם הבנים הנקראים זו"נ כללות כל הנשמות והנשמה היא מזווג זו"נ כידוע (ועיין מה שכתוב בת"א פרשת לך לך בד"ה והבדילה הפרוכת) עד כאן לשונו.

ו) ביאורי הזהר לאדמו"ר הצמח צדק, בשלח, שם (לעיל הערה 39), וזה לשונו:

אמנם באמת גם בהיותם בבחינת עיבור יש הפרש בין נשמות למלאכים והוא שיש דבר נוסף בנשמות מה שאינו במלאכים והוא ענין לבושי הנשמות שהוא בחינת צלם אך בצלם יתהלך איש שהוא הממוצע שיחבר הצורה עם החומר כו' כמו שכתוב בע"ח שכ"ה פ"א ד"ה ענין הצלם באמיתות כו' והוא נמשך מבחינת חיצונית בינה והוא למעלה מהנשמה עצמה שנמשכה ממוחין דזו"ן, ועל כן יש בכחו לקשר ולחבר הנשמה בגוף להיות בבחינת יש ודבר נפרד ועיין מה שכתוב בביאור דכי כאשר השמים החדשים (שלא נדפס בת"א) שגם הפרסא שבין אצילות לבריאה שהיא בחינת חשמל שרשה נמשך מהכתר וזהו ענין השמים כסאי כו' עיין שם, ועל דרך זה ענין צלם הנ"ל שהוא גם כן מבחינת חשמל שרשו מתפארת דאימא כתר דז"א, ואם כן שרשו למעלה מהנשמה עצמה שנלקחה ממוחין דז"א שמנה"י דאימא, וזהו ענין הארבין כו'. עד כאן לשונו.

ז) תורה אור, הוספות לתצוה, ד"ה להבין שרשי הדברים הנ"ל על פי ואתה תצוה (לעיל הערה 40), וזה לשונו:

והיינו מה שכתוב ב"עץ חיים" בענין "הבלא דגרמי" בתחיית

המתים, שהוא מבחינת אור החכמה שברפ"ח ניצוצים שנפלו הנשאר בכלים אחר שבירתן כדי להחיותן; כי יש ג' מדרגות: אורות, ניצוצים, וכלים כו', עיין שם. והיינו מד' שמות: ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן, שבהם נשאר בחינת אורות דחכמה שבכל שם מד' שמות הללו כדי להחיותן גם אחר שבירת הכלים. והטעם הוא כנ"ל, לפי שבחכמה לא היה שבירה כלל, על כן גם בחינת הארת החכמה הנשאר לאחר השבירה יכולה היא להחיות הניצוצות כו', ודי למבין. וזהו שרש ענין "הבלא דגרמי", דכתיב ביה (איוב יד, כב): "ונפשו עליו תאבל כו'", שעל ידי הבל זה יקום המת בתחיית המתים לעתיד. עד כאן לשונו.

ח) מאמרי אדמו"ר הזקן, אתהלך לאוניא (עמוד כג) (לעיל הערה 40), וזה לשונו:

ומה שכתוב בפע"ח שם אמנם מים הם באים מלובשים בתוך החותם שבנוקבא פירוש כי מחמת שהמשיך בימים אלו חסדים דאימא שהם למעלה מהמדות ובפרט ששם התגלות היה יכול לאתפשטו השפע אף במקום שאין צריך שהיא פליטת הזרע ולכן הוצרך להיות מלובש בתוך החותם שהוא אותיות חותם וחומת שלא יתפשט יותר. ולהבין ביותר כי חותם פירוש לשון סוף על דרך משל ששמו של אדם הוא מדריגה התחתונה מנשמת האדם שבו יש קצת תפיסא לתפום ולקרוא אותו לפנות אליו נמצא קריאת השם בחינת עשייה לגבי נשמת האדם. והנה באותיות שיש כלים לאורות יש בדרך כלל ג' בחינות א' אותיות המחשבה ואותיות הדיבור ואותיות הכתב שבצורת אותיות תמונת הכתב שם תכלית הגבלה והצמצום עד שאין להוסיף ולהגרע מהתמונה נמצא סוף דסוף צמצומים חיות האדם שאין למטה הימנה הוא חתימת שמו כן על דרך משל יתבונן המשכיל שאוא"ם ב"ה נקרא סתימא דכל סתימין הנעלם מכל רעיון אפילו ממחשבה דא"ק וכשמתלבש בחכמה דא"ק כו' על דרך חכמה שבמלכות דמלכות דעשייה הנה לגבי עצמיות אוא"ם כיון שכולם בחינת עשייה לגביה הכל שווין אצלו כקטן כגדול ויכול להתפשט המשכות אורו גם במדריגת החיצוניות יו"ד כתרין דמסאבותא היונקת אחורי עשר ספירות דנוקבא מבין נקבי העור (פירוש בין צירוף לצירוף כמבואר במקום אחר) כי קמיה כחשוכה כאורה דאפילו כתר דאיהו אור צח ומצוחצח אוכם הוא לגבי עילות העילות ולזה הוא סוד חותם, פירוש על דרך משל אותיות שם האדם כשחוקקין בצורה ותמונה לא יוסיפו ולא יגרעו כן כביכול דבר ה' המהוה את הכל מאין נקלט ונחתם בבחינת צורה ותמונה והגבלה לבל יתפשט הארה יותר מדאי (ולכן נקראת מלכות מסטרא דשאר שהוא בחינת מעי הנקרא תמונת כל כו') והוא ענין הקלטת הזרע דאור זרוע לצדיק חי עלמין כשמתחלק לחיות פרטיות דפרטיות שהוא בחינת מלויים דנוקבא כו' אז נחתם בבחינת ציור שאין להוסיף וזהו שהקב"ה צר צורה בתוך צורה וחותם הנ"ל נעשה מג' אהי' דבינה כי אין החיצונים נדחים אלא על ידי הבינה. עד כאן לשונו.

ט) אדמו"ר האמצעי, שער המילה (סידור עם דא"ח, רכג, ב), ביאור על והבדילה (לעיל הערה 40), וזה לשונו:

הנה מבואר ומובן בעיקר שרש ענין לבוש החשמ"ל שנעשה מחיצונית אימא, הוא להלביש לעשר ספירות בזו"נ מצדדיהם דוקא, והוא בשביל שמירה מיניקות החיצונים כו'. ותחלה יש לומר מהו בחינת חיצונית אימא, להיות ידוע שהמדות נולדו מן השכל וההתבוננות, והנה, אם עדיין טרוד בעמקות השכל וההתבוננות הנקרא פנימית אימא כידוע, עדיין לא יש מציאות המדות בהיכר יש ודבר מה בפני עצמו, אלא בטלים ונכללים בשכל עצמו כידוע, וכדי שיהיו המדות ניכרים למציאת יש ודבר בפני עצמן, אין זה כי אם כאשר מסתלק בחינת פנימית השכל, ולא נשאר רק בחינת החיצונית של השכל בלבד, והוא הנקרא חיצוניות אימא, מבחינת נה"י דנה"י, שמלובשים בז"א להיות בבחינת מוחין למדות כו', כידוע ומבואר במקום אחר. והנה, מאותו בחינת החיצונית דאימא שמלובש במדות, ממנו נעשה גם בחינת מלבוש הנ"ל הנקרא חשמ"ל, להלביש למדות מצדדיהם כנ"ל, והענין הוא, שנעשה ממנו אור מקיף על המדות, בבחינת לבוש גשמי נמוך במדריגה הרבה מגוף המדות, על דרך הלבוש לגוף האדם כו'. עד כאן לשונו.

י) ביאורי הזהר לאדמו"ר הצמח צדק, חיי שרה (לעיל הערה 40), וזה לשונו:

והן הן בחינת עשר ספירות שבנפש כי השכל כולל ג' בחינות חב"ד והמדות הם חג"ת נה"י, ונה"י הם בחינה תחתונה שבהם שמתלבשים בהלבושים דמחשבה דבור ומעשה כנראה בנפש האדם שעצמות המדות אי אפשר להתגלות אפילו במחשבה ודבור, (צריך עיון דבדבור ודאי יש לומר כן שאין מתלבש בו רק נה"י וכמו שכתוב במקום אחר על פי מאמר הזהר פרשת קדושים דפ"ו על פי אתם עדי כו' ואחרי לא יהיה כו' והראיה כשהאדם בהתפעלות יתירה לא יוכל לדבר כי פנימיות המדות אי אפשר להתגלות בדבור וכמו שכתוב גם כן בענין קול פשוט דשופר שלכך הוא קול פשוט כו' להיותו עומקא דלבא כו' אך מה שכתב שגם במחשבה אי אפשר שיתלבש פנימיות המדות צריך לומר דהיינו במחשבה תתאה כו' ועיין בתניא פ"כ כ"א) רק חיצוניותן בלבד הוא בחינת נה"י שבהן הם מתלבשות בהמחשבה לחשוב הדבר ההוא שמתאוה לו כו' וכן בדבור ומעשה ובשעה שנתלבשה חיצוניות המדה בהמחשבה אזי מסתתרת בתוך אותיות המחשבה ואותיות המחשבה מלבישים אותה ומסתירים עליה ממש ומכל שכן הדבור ומעשה כו'. עד כאן לשונו.

סימן ג - ועיין שער החשמל כו' ונקרא קליפת נוגה

א) תורה אור, לך לך, ד"ה והבדילה הפרוכת (לעיל הערה 42), וזה לשונו:

אך מעשייה ולמטה יש עוד מסך ופרסא - הוא קליפת נוגה, והוא בחינת ערלה החופפת על הברית, והוא הבדלה בין קדש לחול. [ושם:] (כמו שכתוב בעץ חיים שער מ', פרק א': "ונקרא קליפת נוגה כו', והיא הערלה המכסה על היסוד"). [ושם:] (ואפשר שהפרסא הוא בין עשר ספירות דעשייה לקליפת נוגה. ואם כן, אפשר הוא גם כן בחינת חשמל המפסיק בין עשר ספירות דעשייה לנוגה). עד כאן לשונו.

ב) מאמרי אדמו"ר הזקן, אתהלך לאוניא (עמוד יא) (לעיל הערה 42), וזה לשונו:

ונזכר בכנפי יונה איך היותר תחתון צריך למקיפין ביותר והמלכות יש לה ז' מקיפין כו', פירוש מקיף שהוא גדול יותר מפנימיות והוא על דרך משל מלבוש האדם שבבחינת עצמותו הגוף גבוה ממנו כי הוא חי והלבוש הוא בחינת צומח אלא לענין שמירה מהחיצונים דהיינו הקרירות וכדומה שאין ערך לחי לשמור מזה צריך להיות לו דבר המשמר בבחינת גשמיות שיקבל ויסבול השומר הגשם והקרירות כו', ולא יניח לכנם להגוף, ומי גדול שומר או המשמר ובאמת ששרש הווייתו של השומר מאד הגבה למעלה מבחינת דבר המשתמר כנזכר בע"ח שכל המקיפין מבינה כנשר יעיר קינו סוכה עילאה, אלא מפני להיות שמירה צריך השתלשלות למטה כל כך שיהיה לו איזה שייכות לאותו דבר וכן ענין החשמ"ל נשתלשל למטה להיות ממוצעת בבחינת שמירה מהחיצונים שלא ינקו חם ושלום יותר מהקדושה כי שרשו הגבה למעלה מחיצוניות הבינה כנשר יעיר קנו כו', והוצרך להשתלשל כל כך שיהיה בו תערובות מעין רע בכדי שיהיה לה איזה שייכות להרע כמשל הנ"ל בלבוש הצמר. עד כאן לשונו.

ג) מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א, להבין שרשן של הדברים (פרשת תולדות) (עמוד קיג-קיד) (לעיל הערה 42), וזה לשונו:

וזהו ענין הערלה החופה על הברית קדישא שהוא בחינת כתנות עו"ר לבוש החשמ"ל דעשייה המבדיל בין הקדש ובין החו"ל כנ"ל שזהו התשובה להיא מטרוניתא כהאי תורמסא דצריכת מיתוק כו' פירוש כי הערלה המכסה על הברית הוא בחינת הפרסא המבדיל בין קדש עשר ספירות דקדושה דעשייה לנוגה דעשייה שלכך נברא האדם בצלם ודמות העליון בערל"ה בכדי שיוכל להתהוות עולם העשיה בהסתרת אלקות שיתראה בבחינת י"ש ודבר בפני עצמו. אך אין זה השלימות עד שיתק"ן מלאכת הברורים דנוג"ה לאהפכא מחשוכא לנהורא וממרירו למיתקא וזהו המשל של המילה לתורמסא דצריכא מיתו"ק שהוא בחינת ההתהפכות ממריר"ו למיתקא כך על ידי המיל"ה שמעביר הערל"ה הוא הפרס"א המבדיל בין הקדש ובין החו"ל מברר בירורי נוג"ה לאהפכא מחשוכא לנהורא וממרירו למיתקא שיוכלל בקדושה ואלקות ממש כנ"ל. [ושם:] וזהו ענין המילה כי מילה הוא אותיות מ"ל י"ה דהיינו לאחר שנכרתה הערלה אזי נתגלה שרש שרשה שנמשכה מלבוש הח"ש מ"ל ששרשו הוא מחיצוניות דחו"ב כנ"ל שזהו מ"ל י"ה שנתגלה בחינת י"ה והפריע"ה היא בחינת התגלות יותר דאתפריעו כל נהורין וכענין ופרע את ראש האשה או בית השחיטה מפורעת כו' כנ"ל. עד כאן לשונו.

ד) מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א, להבין שרשן של הדברים (פרשת תולדות), שם (עמוד קח) (לעיל הערה 42), וזה לשונו:

והיינו שימצא בלבוש החשמ"ל ב' בחינות ומדרגות שונות הא' הוא מצד שרשו שנמשך מחיצוניות אימא דאצילות שהיא למעלה מן המדות דאצילות, והשנית מצד היותו מלבוש להמדות שנשפל במורד למטה בהגשמה מן המדות להיותו מלבישם בבחינת לבוש עו"ר שהוא בחינת צרופי אותיות של המדות שהמה הלבושים שלהם המסתירים ומכסים על עצמות המדות מצד ההגשמה שלהן אך שרשו הגבוה למעלה מהם כנ"ל, ולכן יש בכח לבוש החשמ"ל המלביש זו"ן להגין עליהם להיות להם למחסה ולמסתור מיניקות החיצונים מצדדיהם מצד ב' אופנים שונות שבו שמצד שרשו שנמשך מחיצונית בינה שימצא בו הארת החכמ"ה כ"ח מ"ה אין בהחיצונים כח ויכולת לשלוט ולאחוז כלל שעיקר יניקתם הוא מבחינת הי"ש דוקא ולכך יכולים לינק מהמדות חו"ג מצד שהם בחינת יש ודבר מה שאברהם שהוא חסד דאצילות שיצא ממנו ישמעאל בחינת חסד דקליפה שיונק מהצפרניים דיד ימין עליון הוא הפסולת דחסד עליון כנודע וכן יצחק שהוא מדת הגבורה דאצילות יצא מצפרניו דיד שמאל עליון בחינת עשו שהוא סופיתא דדהבא כמו שכתוב בזוהר, ולזאת מגין עליהם לבוש החשמ"ל מצד שרשו מחיצוניות אימא שימצא בו רשימת החכמה כ"ח מ"ה שזה דוחה ומסמא החיצונים שלא יוכלו לינק כנ"ל אך כשלא יתגשם בבחינת הגשמה למטה להיות מלביש המדות אזי לא יוסתרו המדות ויוכלו החיצונים לינק מהם לכך נתגשם למטה להיותו למחסה ולמסתור אל המדות מן החיצונים שלא יוכלו לינק מהם מצד הסתרת הלבוש החשמ"ל וממנו יריאים לגשת מצד שרשו הנעלה כנ"ל. עד כאן לשונו.

ה) דרך מצותיך, מצות מילה (לעיל הערה 43), וזה לשונו:

ואחר הישוב יש לומר כי הפרכת הוא החשמ"ל והמעקה, וחולין שנעשו על טהרת הקודש הוא סנדל השולט בימי החול, ונוגה מבדלת בין קדושה לג"ק היא הבדלה בין טהור לטמא ומכל מקום בה עצמה יש טוב, ומה שאיננו מזכירים זה בהבדלה בין שבת לחול כי איננו מקבלים השפע באמצעותה כי אם באמצעות סנדל רק שאחר קבלתינו השפע אלקית נצטוינו לבדוק ולקרב הטהורים שיכול לעלות למחיצתינו ולהרחיק הטמאים למחיצתם והבירור זה הוא בנוגה אבל הערלה יש לומר שעיקרה רע דנוגה לכן

כורתים אותה ודוחים אותה לגמרי כו'. עד כאן לשונו.

ו) ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי, פרשת בראשית (ח, ד) (לעיל הערה 44), וזה לשונו:

והנה כתיב ויהיו האדם ואשתו שניהם ערומים ולא יתבוששו כו' ומבואר זה בזהר במאמרים הקודמים לזה המאמר שזהו כל עיקר ענין הגליות הוא שהיחוד דזו"נ הנקרא אדם ואשתו למעלה הוא בגלות בבחינת לבושים כענין המאמר דרז"ל הוא בבגדו והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה כי עיקר היחוד בקירוב בשר בלי לבוש כו' וכך יובן למעלה בענין ההפרש בין קודם החטא דאדם הראשון לאחר החטא שקודם החטא נאמר ויהיו האדם ואשתו שניהם ערומים בלי לבושים כלל ולא יתבוששו וכך היה היחוד למעלה ביחוד זו"נ הנקרא אדם ואשתו למעלה, אך לאחר החטא כתיב ויעש להם כתנות עור וילבישם והיינו לבושי נוגה שנמשכו מכתנות עור זה כמבואר בספרי הקבלה בדרוש החשמל כו', ואמנם לעתיד הנה כתיב ולא יכנף עוד מוריך כו' מפני שיתבררו לבושים דנוגה ויתבטלו ואזי יהיה בחינת היחוד העליון מבלי לבושים כלל וכמו שכתוב שניהם ערומים כו' וד"ל. עד כאן לשונו.

ז) תורה אור, לך לך, ד"ה והבדילה הפרוכת (לעיל הערה 45), וזה לשונו:

והפרסא היא מבחינת חשמל שהוא מחיצוניות הבינה, שמלביש ומקיף את י' ספירות דז"א וי' ספירות דנוקבא – "כתנות עור" (בראשית ג, כא) ומלבישם מצדיהם, והוא בכדי שלא יהיה יניקת החיצונים; ומתחת רגליהם הוא בחינת מנעל להיות הפסק בין אצילות לבריאה וליצירה כו' (ונעל הזה הוא בחינת המסך והפרסא המפסיק בין אצילות לבריאה). [ושם:] הנה "מבשרי אחזה" (איוב יט, כו): כי במדות אין שם התגלות כל השכל, שאם כן היו המדות בטלים בהשכל ולא היה מהם כלל התפשטות והמשכה, אלא שאף על פי כן מקיף עליהם הארה מועטת מחיצוניות הבינה, בחינת התבוננות שלמעלה מן המדות, בכדי שלא יהיה יניקת החיצונים; שמהמדות יכול להיות אחיזה לסטרא־אחרא, וכמאמר רז"ל: "לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל כו'"; וכן שבירת הכלים היה בהמדות. לפיכך צריך להיות בחינת חשמל מקיף שלא יהיה להם יניקה מהמדות אלא בדרך שערות וצפרנים – כפי הצורך בלבד. [ושם:] (כי חשמל זה הוא מהבינה, וחכמה ובינה הן "תרין ריעין כו'" ("דלא מתפרשין". ראה זהר חלק ג ד, א. לעיל י, ב), ומחכמה אין יניקה לחיצונים כנודע מענין הנגעים, וכמו שכתוב (איוב ד, כא): "ימותו ולא בחכמה", לפי שחכמה – כח מה, בחינת בטול לאור אין־סוף כו'). [ושם:] ופירוש ענין החשמל שמלביש לזו"נ, והרי הוא חיצוניות אצלן, ואף על פי כן שרשו גבוה מהן שהרי הוא מהבינה. הענין הוא – כמו המשל שהוא לבוש להנמשל: דהנה צירופי אותיות המשל הם גשמיות נגד הנמשל, ולבוש לבד להנמשל, אך מכל מקום שרש המשל הוא גבוה מאד נעלה, שאין כל אדם יכול לומר משלים, אלא "משלי שלמה" (משלי א, א). ובגמרא אמרו על רבי מאיר: "תלתא שמעתא ותלתא מתלי", ואמרו: "משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלים כו'". והיינו כי דוקא מי ששכלו שכל גבוה יכול לצמצם שכלו במשל שיהיה מכוון נגד הנמשל ממש. מה שאין כן מי שאין לו שכל גבוה כל כך, די לו במה שיבין השכל כאשר הוא, אבל לא יוכל להסביר פנים במשל, ואם יאמר משל לא יהיה המכוון כו'. ועל דרך זה הוא בחינת החשמל שהוא לבוש לזו"נ כהתלבשות השכל במשל. והיינו לפי שנמשך מהבינה, שהיא למעלה מעלה מהמדות כו', רק אחר כך נעשה לבוש לזו"נ והוא למטה מהן, כמו שהמשל הוא חיצוניות לגבי הנמשל ולבוש לבד. עד כאן לשונו.

ח) מאמרי אדמו"ר הזקן, אתהלך לאוניא (עמוד כג; עמוד נח) (לעיל הערה 45), וזה לשונו:

ולהבין בחינת חשמ"ל על דרך שאמר הבעש"ט על וידבר ג' אלפים משל כלומר שעל כל דבר ודבר היה לו כח להשתלשל עד שילשול קטן של ג' אלפים משל. [ושם:] אך ענין החשמל הוא כמו הכנפים דאימא שנשפל אור אימא ומתגשם מאד עד שהוא למטה ממדרגת הבנים ומסבבם מתחת רגליהם כו' והוא ענין אותיות התורה שהשכל מוקף מכל צדדיו באמרו אותיות התיבה שבתורה והאותיות הם הנשפלים ונתגשמו למטה מן השכל אבל נמשכו מפנימיות בינה לכן ביכולתם להרים את הנפש האלקים לעשותה בריאה חדשה לגמרי על ידי שיקיף תמיד השכל באותיות התורה שהוא דוגמת התיבה המסבב גם מתחת רגליהם כו'. עד כאן לשונו.

ט) אדמו"ר האמצעי, שער המילה (סידור עם דא"ח, רכג, ב – רכד, א), ביאור על והבדילה (לעיל הערה 45), וזה לשונו:

ומכל זה יובן בדוגמא מענין בחינת לבוש החשמ"ל שנעשה מחיצונית אימא כו', דהנה, המשכות המוחין במדות הן רק מבחינת נה"י דנה"י דאימא כנ"ל, והנה ידוע דמן מותרי שפע המדות יכולים לקבל החיצונים יניקה גם כן, ועל דרך אברהם שיצא ממנו ישמעאל, שהוא ממותרי החסדים שבא מבחינת הצפרניים, וכידוע בפירוש הפסוק ועשתה את צפרניה שזהו טעם מצות נט"י שתיקנו חכמים כו', ועל דרך זה בקו השמאל יצחק יצא ממנו עשו, מבחינת סוספיתא דדהבא, בחינת פסולת ומותרות הגבורה כו' [ושם:] וכך למעלה זהו ענין התועלת של לבוש החשמל הנ"ל במה שהוא מלביש לזו"נ מצדדיהם דוקא כנ"ל, כדי שלא יהיה יניקה לחיצונים מן המדות כנ"ל, והוא על דרך משל שלא לנטות ימין ושמאל יותר מכפי הצריך, ולא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל כו', ושמירה זו אי אפשר מצד עצמות המדות, אלא ממקום גבוה מהם דוקא, כדרך כל שומר שגבוה מן המשתמר, אך שירד השומר ונתלבש בלבוש גשמי, והוא הנקרא חשמ"ל כו',

וד"ל. [ושם:] והוא הטעם עצמו שהוא שומר למדות מפני יניקת החיצונים, כי שרשו מאימא שנקראת יובלא עילאה, ונקראת עולם החירות כידוע, והיינו פירוש ח"ש שתיקה מפני בחינת הביטול, וכמו שכתוב לעתיד לא ירעו ולא ישחיתו כו', וכתיב וגר זאב עם כבש כו' ואריה כבקר כו'. עד כאן לשונו.

י) ביאורי הזהר לאדמו"ר הצמח צדק, חיי שרה (ח"א עמוד עה) (לעיל הערה 45), וזה לשונו:

(הג"ה, וזהו ענין לכבודי בראתיו וכו' כבודי היינו לבוש וכו' וזהו ענין הפרסות שבין אצילות לבי"ע שהם לבוש המסתיר וכו' וכמו המשל המלביש להשכל ואינו כמו בחינת ספירה שהאור מתגלה על ידו וכו' והנה בע"ח שער מ"א פ"א [= שער דרושי אבי"ע במנין דפוסי שקלאוו ודובראוונע (שער מ"ב בדפוס קארעץ ובדפוסים שלפנינו), והלשון שם בפרק י"א; וכן קורא לו הצמח צדק לעיל סימן ב, אות ג] איתא כי ענין החשמל שהוא לבוש החיצון של בינה והבינה מלבשת את זו"נ במלבוש זה לשומרם מיניקת החצונים, והנה החשמל הזה מלביש לזו"נ מכל צדיהם אפילו מתחת רגליהם ומה שהוא מצדם נקרא מלבושים ומה שהוא מתחת רגליהם נקרא מנעלים). עד כאן לשונו.

יא) תורה אור, לך לך, ד"ה והבדילה הפרוכת (לעיל הערה 47), וזה לשונו:

והרי אם כן מובן שיש בבחינת החשמל הזה ב' בחינות: א': מצד שרשו שהוא גבוה מאד נעלה, למעלה מן המדות - שהוא מבחינת הבינה. והב': מצד התפשטותו בבחינת חיצוניות, בבחינת צירופי אותיות, שהאותיות הם מדרגה האחרונה שבכל היו"ד ספירות (ומה שמלביש החשמל לזו"נ, היינו כמו אותיות שמלבישים להמדות כו'). וזהו פירוש חשמל - חש מל: פירוש "חש" - לשון שתיקה, היינו מצד בחינה א' שבו שהוא שרשו מהבינה, כי "סייג לחכמה שתיקה", כי "הוי"ה בחכמה" (משלי ג, יט), ולכן החכמה היא בחינת ביטול, וזהו השתיקה. ועל דרך שמשה רבינו עליו־השלום היה "כבד פה כו'" (שמות ד, י). ו"מל" לשון דיבור והתגלות - זהו מצד בחינה הב' שבו, כשנעשה לבוש לזו"נ, כמו האותיות שמלבישים הנמשל ועל ידי זה יוכל להיות השפעה - זהו פירוש מל. עד כאן לשונו.

סימן ד - והשתא אתי שפיר

א) אור התורה בראשית כרך ד, חיי שרה, הנהות לד"ה יפה שעה (לעיל הערה 48), וזה לשונו:

ואפשר לומר כי באמת בינה מקננא בכורסייא וגן עדן שרשו מבינה דאצילות, אלא שנמשך דרך המלכות, בלק"ת פרשת ואתחנן בד"ה למען תירא, ואולי זהו ענין העולם הבא עולם התחיה כמו שכתוב ביום ההוא יהיה כו', והלבושים דמעשה המצות אם נאמר דגן עדן ג"ר שבמלכות יש לומר הלבוש מבינה ואם נאמר גן עדן מבינה ונהר יוצא כו' יש לומר הלבוש מאריך אנפין או מחכמה שנקראת עוטה אור כשלמה, ועיין בדרוש ביאור למה שכתוב בסש"ב פנ"ב ומהו הלבוש כו' ועיין מה שכתוב מענין הלבושים בד"ה תורה צוה שלא נדפס ובת"א בד"ה ת"ר נ"ח בש"א כו', ובפרשת תצוה בד"ה ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך שהם הלבושים לבחינת אהרן נתבאר שיש ג' מדריגות בלבושים של משה ושל חכמי לב ועשו סתם והיינו שיש לבושים שהם כו'. עד כאן לשונו.

ב) לקוטי תורה, ויקרא, ביאור ולא תשבית מלח (לעיל הערה 49), וזה לשונו:

דהנה כתיב: "כה אמר ה' הנותן בים דרך" (בישעיה סימן מ"ג, י"ו). פירוש: כי "ים" - עלמא־דאתכסיא, והקדוש ברוך־הוא "נותן" בו "דרך" שיוכלו הנשמות לעלות שם. והיינו על ידי הספינות, שהם הלבושים של תורה ומצות, שבהן ועל ידן מתעלים בים, היינו העלייה מבי"ע לאצילות. כמו שכתוב ב"ביאורי הזהר" פרשת בשלח דף ס"ז עמוד א': שיש נשמות הנקראים "נוני ימא", ועל דרך "מן המים משיתיהו" (שמות ב, י), שהם בעצם מעלמא־דאתכסיא, נשמות דאצילות; אכן נשמות דבי"ע, שהם מיבשה, מעלמא־דאתגליא, לא יוכלו לעלות בים כי אם על ידי הלבושים שהם הנקראים "ארבין" - "שם אניות יהלכון כו'" (תהלים קד, כו). [ושם:] ואזי אין צריך ללבושין הנקראים "ארבין", שמפסיקין בין האדם ל"ים החכמה"; שלא ניתן ליהנות מים החכמה כי אם על ידי לבוש ומשל החוצץ בינו ובין ים החכמה, על דרך "ויבא משה בתוך הענן כו'", אבל כאשר "הפך ים ליבשה" ממש, לא יצטרך כלל ללבוש ומשל כי אם יהיה בו דרך כמו ביבשה. ועל זה נאמר (בשלח יד, כט): "ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים כו'". עד כאן לשונו.

ג) תניא, לקוטי אמרים פרק ה (והנהה) (לעיל הערה 49), וזה לשונו:

וזאת מעלה יתרה גדולה ונפלאה לאין קץ אשר במצות ידיעת התורה והשגתה על כל המצות מעשיות ואפילו על מצות התלויות בדבור ואפילו על מצות תלמוד תורה שבדבור כי על ידי כל המצות שבדבור ומעשה הקב"ה מלביש את הנפש ומקיפה אור ה' מראשה ועד רגלה. ובידיעת התורה מלבד שהשכל מלובש בחכמת ה' הנה גם חכמת ה' בקרבו מה שהשכל משיג ותופס ומקיף בשכלו מה שאפשר לו לתפוס ולהשיג מידיעת התורה איש כפי שכלו וכח ידיעתו והשגתו בפרד"ס. עד כאן לשונו.

ד) אור התורה בראשית כרך ד, חיי שרה, הנהות לד"ה יפה שעה (לעיל הערה 49), וזה לשונו:

ומה שכתב והלא תכלית תורה ומעשים טובים שמהם נעשים לבושים לנשמה שתוכל ליהנות מזיו, עיין מזה בד"ה ת"ר מצות נ"ח כו' בש"א יום ראשון כו' נתבאר ענין הזיו וענין הלבושים שבהם ועל ידם נהנים מזיו כו', וזהו ענין אספקלריא המאירה כו',

ואף שכל זה שהלבוש זהו מסך הנה גם הכתר נקרא פרסא בזח"א פרשת נח דף ס"ה ע"א, וזהו ענין מי ברא אלה כמו שכתוב בביאור דאלה מסעי דרוש תקס"ג שלא נדפס בת"א כמו תפארת דאימא נעשה כתר לז"א, כמו הכתר שמחבר כו' ועל ידו נמשכים המוחין לז"א והיא גבוה מהמוחין שהם מנה"י דאימא, כך על דרך זה הלבוש הנעשה מהמצות גבוה מהזיו כו', ועיין עוד מענין הלבושים בד"ה אוסרי לגפן שעל ידי זה תהיה נפשו צרורה בצרור החיים כו' וכן כתב בד"ה המגביהי לשבת גבי וענין נר של המצוה כו', וסד"ה ואלה המשפטים בענין שש שנים יעבוד וסד"ה לא תהיה משכלה ועקרה בענין את מספר ימיך אמלא ובד"ה ועשית בגדי קודש ובד"ה לבסומי בפוריא דרוש השני בענין התורה נקראת משל הקדמוני, ועיין מה שכתוב בביאור על פי הבאים ישרש שלפעמים נקראים המצות לבושים ולפעמים פרי מאי פרי מצות ועיין בד"ה יביאו לבוש מלכות כו' וכתר מלכות כו' שיש לומר זהו בחינת לבוש ובחינת פרי והבן. עד כאן לשונו.

ה) אור התורה בראשית כרך ד, חיי שרה, ביאור (ויצא תר"י) על ד"ה יפה שעה (לעיל הערה 49), וזה לשונו:

ואם כן זהו הקושיא איך נשמה שהיא בבריאה יצירה כו' תוכל להשיג מהות ועצמות אלקות דהיינו אור האצילות המאיר בגן עדן שזהו הנקרא זיו השכינה, ומה גם לפי מה שכתוב במקום אחר בדרוש ג' בחינות אדם שהתענוג שבגן עדן זיו השכינה שהוא בחינת עתיק דבריאה הנעשה ממלכות דאצילות שרשו מעתיק דאצילות הנמשך ממלכות דא"ק, וזהו שכתוב גן בעדן מקדם פירוש מקדם שנמשך מבחינת קדמונו ש"ע ואיך אם כן תוכל הנשמה דבי"ע להשיג ולהכיל בחינה זו, ועיין באגה"ק סימן כ"ט ד"ה א"ח עט"ב שנתבאר גם כן ששורש אור וזיו השכינה הוא הנקרא נועם הוי' ונקרא והשביע בצחצחות נפשך, שהן בחינות ומדרגות שלמעלה ממעלת הכתר והן פנימיות על דרך משל וזהו אז תתענג על הוי' על דווקא ואם כן איך יוכל הנפש רו"נ למסבל כו'. [ושם, אות ג:] אלא שזהו על ידי הלבושים הנעשים מתורה ומצות וכמו שכתוב במקום אחר בפירוש עוטה אור כשלמה שהתורה הוא הלבוש המחבר אוא"ס ב"ה עם העולמות וכמו שכתוב מזה בד"ה ועשו להם ציצית בסידור וסד"ה ביום השע"צ בלקו"ת, וזהו גם כן שהתורה נקראת משל הקדמוני כמו שכתוב בתו"א בד"ה לבסומי בפוריא והיינו כמו שעל ידי המשל מושג הנמשל כך על ידי התורה ששרשה מחכמה עילאה הוא כמו משל לגבי קדמונו ש"ע, וזהו ויהי משה בענן ארבעים יום כו' שעל ידי הענן כו' יוכל להשיג, וזהו את קשתי נתתי בענן ופירוש במדרש פרשת נח קשתי דבר המוקש לי לשון היקש ואיך שיך מוקש לי אלא שהוא ענין זיו השכינה שהאור מעין המאור על כן נקרא מוקש לי, והוא נמשך ומתגלה על ידי בחינת ענן ולבוש הנ"ל, ולבוש הנ"ל נעשה מהתורה ומצות ולכן על ידי לבושים שמהתורה ומצות תוכל הנשמות להנות מהזיו כו'. עד כאן לשונו.

ו) תורת שמואל תרל"ב, ד"ה יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים (לעיל הערה 49), וזה לשונו:

אך צריך לומר הרי יכול להיות גילוי מהמדות ומפני מה הוא העלם בעולמות, אך הנה איתא בע"ח שהתלבשות הוא דוקא בז"ת אבל לא בג"ר. והענין כי התלבשות הוא השתלשלות עילה ועלול ומה שהעלול יכול להלביש ולהשיג את העילה זהו דוקא בז"ת אבל לא בג"ר (הג"ר של העילה נעשה עלול לגבי הגבוה ממנו ואין זה התלבשות, כי התלבשות הוא שהעילה מלובש בהעלול, אבל הג"ר של העילה הוא מלביש לעילה הגבוה אין זה התלבשות), ולכן בגן עדן ששם מאיר ג"ר שאין שם התלבשות מאיר האור כמו שהוא, אבל בעולמות שהגילוי הוא מז"ת שהאור מאיר על ידי לבוש הוא העלם, עד שבריבוי הלבושים עד עולם הזה הנשמי הוא העלם והסתר גמור, וזהו שהגן עדן קדמה לעולם. ונמצא שהחילוק בין גן עדן לעולם בב' דברים, שבגן עדן שם הוא גילוי אלקות והגילוי ממוחין, אבל בעולם הוא העלם וחיותן ומקורן הוא מז"ת. אך צריך לומר האיך תוכל הנשמה שהיא נברא ובעל גבול לקבל גילוי אור כזה, והגם שהנשמה טהורה היא, אבל אחר כך אתה בראת ונעשית נברא ובעל גבול. אך זהו שנשפלו תורה ומצות למטה בכדי שעל ידי לבושים דתורה ומצות תוכל לקבל הגילוי אור שהוא זיו והארה מהמצוה, כי המצוה בעצמה אי אפשר להתגלות עד לעתיד לבוא כי שכר מצוה מצוה ובגן עדן היא הארת המצוה, ולקבל זה ההארה אי אפשר כי אם על ידי לבושים דתורה ומצות בעולם הזה, כי מעשיית המצוה נעשה לבוש בגן עדן התחתון, ומכוונת המצוה לבוש בגן עדן העליון. [ושם:] ויובן יותר על דרך משל מענין המשל שאנו רואים דאם השכל אין עמוק כל כך אין צריך לזה משל, וכל שהשכל עמוק יותר צריך משלים יותר, והגם שהמשל הוא דבר זר מהנמשל, מכל מקום הרי אנו רואים דכל שאינו בר דעת גדול אין יכול להמשיל משלים, וכל מי שהוא בר דעת גדול יכול להמשיל משלים כמו שכתוב משלי שלמה שאמר משלים הרבה מפני שכתיב בו ויחכם מכל האדם, או כמו ר"מ שאמר תלתא מתלי מפני שהוא מנהיר עיני חכמים בהלכה, הרי מוכרח שהמשל גבוה מהשכל בעצמו ולכן נשפל במשל, כן הוא בתורה כמו שכתוב כאשר יאמר משל הקדמוני שהתורה הוא משל ולבוש שעל ידי יכולים להשיג א"ס קדמונו ש"ע, ועוד דהרי נתבאר בכהאריז"ל ששרש הלבושים הוא מלבושי החשמל ששרשו גבוה מהגילוי שבגן עדן לכן על ידי תוכל הנשמה להשיג הגילוי שבגן עדן. עד כאן לשונו.

ז) תורת שמואל תרכ"ח, ד"ה ויחי יעקב (לעיל הערה 49), וזה לשונו:

אך יש להבין איך תוכל הנשמה שהיא בחינת נברא מאין ליש והיא בעלת גבול להתענג מאור עצמיות האלקי שהוא בלתי גבול (והגם שהנשמה היא חלק אלוה ממעל כמאמר טהורה היא כו',

היינו מצד שרשה אבל נתלבשה בבחינת בריאה מאין ליש כמאמר אתה בראת כו', ואחרי התלבשותה היא מוגבלת ואיך תקבל האור האלקי הבלתי בעל גבול להתענג ממנו כו'). אך לזה הם ענין לבושי המצות כי על ידי המצות נעשה לבושים לנשמה, ועל ידי לבוש זה תוכל להסתכל בעצמיות אור האלקי שבעשר ספירות דאצילות וליהנות מאור הזה, וכמשל אור השמש המאיר בתוקף שאי אפשר להסתכל בו כי אם על ידי זכוכית בהירה שמתלבש בה האור ואז הוא נעשה מתוק לעינים להסתכל בו וליהנות ממנו, וכמו אור שכל עמוק שאי אפשר להסבירו למקבל (באותיות ההסבר שהם בחינת חומר מעין צורת השכל כו') לכן מוכרח הרב המשפיעו להלבישו במשל זר ועל ידי יובן העומק שבו למקבל כו', כן על ידי לבושי המצות נעשים לבושים לעצמות אור האלקי שבעשר ספירות דאצילות ועל ידי זה תוכל הנשמה ליהנות מזיו זה הפנימי כו' אף על פי שהוא בבחינת נברא כו'. עד כאן לשונו.

ח) תורת שמואל תרכ"ו, ד"ה ועתה יגדל נא כח (לעיל הערה 49), וזה לשונו:

וביאור הענין יובן ממארז"ל רעייתי פרנסתי ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים, וענין הפרנסה כוללת מזון ולבוש, שהמזון הוא בחינת פנימיות, והלבושים הוא בחינת מקיפים, כמו שאנו רואים שהמזון הוא בבחינת פנימיות שאוכל ונעשה מהמאכל דם, ונותן חיות לכל האברים, אבל הלבוש הוא בבחינת מקיף ומקיף כל האברים כו', וכמו כן יובן בעבודה שבחינת המזון הוא התורה שהיא בבחינת פנימיות וכמו שכתוב ותורתך בתוך מעי שהוא בחינת פנימיות ההשפעה, ולכן נקראת התורה חלב ודבש, וכמו שכתוב דבש וחלב תחת לשונך, וכתיב הוי כל צמא לכו למים, שנקראת מים וחלב ודבש כו', אבל המצות הם לבושים לנפש שעל ידי לבושי המצות תוכל הנפש להשיג בגן עדן השגת אלקות, וגם על ידי זה היא באה לאשתאבא בגופא דמלכא, ונמצא כי ב' בחינות מקיפים ופנימיים הם בחינת תורה ומצות, שעל ידי בא לנפש בחינת פנימיות ומקיפים. עד כאן לשונו.

ט) ספר המאמרים תרנ"ד, ד"ה וישם את הכיור (לעיל הערה 49), וזה לשונו:

אמנם איך תוכל הנשמה שהיא נברא יש ודבר במצות עשה להשיג מהות ועצמיות אלקות שאינו בבחינת השגה וגבול. הגם שהנשמה היא חלק אלקה ממעל הוא על דרך משל כענין טפת הזרע שנמשכה ממוח האב שלא יתכן לומר שגם בעודנה במוחו היתה גשמית שאם כן היה נחסר מהמוח כו' אלא שבאמת התחלת המשכתן מן המוח הוא כח רוחני לבד אלא שאחר כך בהשתלשלות ירידתה דרך חוט השדרה נשתנית ונעשית גשמית. כן הנשמה עיקר שרשה הוא מבחינת אלקות ממש כמו שכתוב בנים אתם לה' אלקיכם רק שנשתלשלה בירידתה להיות בחינת נברא יש ודבר. וזהו שאנו אומרים נשמה שנתת בי טהורה היא אלא שירדה בחינת אתה בראת כו' בחינת בי"ע עד שנפחת בי כמו שכתוב ויפח באפיו. ואם כן איך תוכל הנשמה להשיג מהות ועצמיות אלקות. והענין הוא דהנה כתיב ויבא משה בתוך הענן ויהי שם וגו' לחם לא אכל וגו' והיה גופו הגשמי ניזון ממזון רוחני לבד כמו שכתוב לחם אבירים אכל איש זה משה כמו המלאכים ממש. ואיך יוכל להיות זה שגשמי יקבל מזון וחיות מרוחני שהם מובדלים זה מזה בתכלית. אך זהו ענין הענן שהיה משרע"ה מתכסה בו, דהיינו שהענן היה שרשו ממדרגות אלקות מאד נעלה אך שנשתלשל ונתגשם להיות לבוש למשה שעל ידי יוכל להשיג אלקות כמשל אדם הרואה ומסתכל באור צח דרך אספקלריא. כמו כן תורה ומצות מעשיות ששרשם מרצון העליון וחכמתו יתברך שהם מיוחדים בו יתברך חכים כו' שהם למעלה מזיו השכינה שהוא רק התפשטות החיות ונשתלשלו ונתפשטו ונתלבשו בעניני עולם הזה הגשמי כמו ציצית בצמר גשמי ותפילין בקלף הגשמי וצדקה בגשמיות, וכשהאדם עוסק בתורה ובמצות הם הם נעשים לבושים לנשמתו שתתלבש בהם בגן עדן שעל ידי תוכל הנשמה שהיא נברא להשיג זיו השכינה מהות ועצמיות אלקות. עד כאן לשונו.

סימן ה – והנה גן עדן העליון

א) תורה אור, הוספות לתצוה, ד"ה להבין שרשי הדברים הנ"ל על פי ואתה תצוה (לעיל הערה 56), וזה לשונו:

כי הנה שורש המצות עצמן הוא למעלה בבחינת "גלגלתא דאריך־אנפין, בתרי"ג אורחין". דהנה, בחינת השערות דגלגלתא היינו בחינת אותיות התורה, כי ידוע במשל השערות שהוא כמשל הדיבור ממש, שהרי בצירופי אותיות הדיבור שמתוכם מבינים גופה של ההשכלה המלובשת בהם, הרי השכל יוצא ומאיר מתוך הצירופים של האותיות. כך במשל השערות: היניקה של חיות המוחין מלובשת בחלל השערה, וההארה בוקע ויוצא מן המוחין דרך חלל השערות כמו שיוצא אור השכל דרך צירופי אותיות הדיבור. והרי לפי זה, אותיות התורה ששרשם בבחינת שערות המה בחינת לבוש וכלי בלבד לבחינת גילוי אור וחיות המלובש בהן, דהיינו בחינת הלבנונית שלמעלה מן השערות. כי בחינת "לבנונית" שבגלגלתא הנקרא "חוורתי", הוא הנקרא "ארחין", הרי הוא שורש ליניקת השערות שצומחין מהם כו', וכידוע באדרא רבא ואדרא זוטא שהלבנונית סובלת הצמיחה של השערות כו'. [ושם:] ועל כן אמרו חז"ל ד"שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", משום דגופה של מעשה המצוה שרשה למעלה בבחינת "חוורתי דגלגלתא דאריך־אנפין", שאין האור יוצא משם רק בבחינת צמצום גדול, דהיינו באותיות התורה שמפרשים אותם כנ"ל, שנקראים בחינת שערות. מה שאין כן עצמיות הלבנונית <קו, ג> דגלגלתא לא יוכל להתגלות כלל, כי אם שהוא בבחינת מקיף, ולכן "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא". עד כאן לשונו.

ב) לקוטי תורה, בחוקותי, ד"ה אם בחקותי תלכו [ב] (לעיל הערה 56), וזה לשונו:

והחקיקה מבפנים הוא על ידי מצות מעשיות שבבחינת חוקה. כמו פרה אדומה, ציצית ותפילין, שאין בהם שום שכל וטעם. והיינו מפני ששרש המצות הוא מבחינת כתר. כי "אורייתא מחכמה נפקת", אבל שרשן הם מכתר; תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן - גימטריא תר"ך. אך בכל ספירה יש בחינת "קומה", כמו חכמה שבחכמה. וכמו כן בכתר: יש בחינת מצות הנמשך מחכמה שבכתר ונתלבש בחכמה דאצילות ואחר כך בבריאה - שיוכל להיות גם למטה טעם למצוה זו; ויש מצות הנמשכים מכתר שבכתר, והם החוקים, שהם רק בחינת רצון, ונקרא "רעוא דרעוין" כו'. ועל ידי מצות אלו ששרשן מאד נעלה יכול להיות חקיקה מבפנים בנפש הבהמית. [ושם:] וזהו "ואת מצותי תשמרו" - שעל ידי המצות משתמר בחינת אור אין־סוף, בחינת עתיק. וזהו "נר מצוה" (משלי ו, כג): כמו נר המשמר השמן והאור - כמו כן המצוה משמרת בחינת אור אין־סוף. ועל זה אמר "ועשיתם אתם" (פרשתנו שם) - "אתם כתיב". פירוש: כי זהו באמת בחינת עשייה, שנשמות ישראל עושין ומכריחין בביכול המשכת אור אין־סוף בהכלים. והוא מלשון "גדול המעשה כו'". ולכן נקרא כל עובדא בלשון 'עשיה' - פירוש: לשון הכרח, כי מה שהשכל מתפשט בהמעשה שעושה, זהו בחינת הכרח לגבי השכל שיהיה יורד ונמשך בעשייה, כמו כן בעשיית המצוה, שנמשך על ידי זה אור אין־סוף ברוך־הוא מה שהוא נעתק ונבדל מסדר ההשתלשלות, ונמשך ושורה בהכלים דז"א, על כן נקרא בחינה זו בשם עשיה, וזהו "ועשיתם אותם" - "אתם כו'". עד כאן לשונו.

ג) תניא, אגרת הקודש סימן כ (לעיל הערה 56), וזה לשונו:

ובזה יובן היות המצות במלכות ה' של שם הוי' והתורה בו"א וא"ו של שם הוי'. הגם שלמעלה באריך אנפין המצות הן בגולגלתא בלבנונית היא האורחא דבפלגותא דשערי דמתפלגא לתרי"ג אורחין דאורייתא שבז"א ושרש התורה דנפקא מחכמה עילאה הוא במו"ס דאריך אנפין והיינו החכמה דטעמי המצות אלא שהוא כחותם המתהפך ונעוץ תחלתן בסופן הוא כח הא"ס ב"ה לברוא יש מאין ולא על ידי עילה ועלול שיהיה העלול מוקף מעילתו ובטל במציאות רק יהיה היש דבר נפרד מאלקות בכדי שיהיה המאציל ב"ה מלך על כל הנפרדים על ידי שיקיימו מצותיו שיצוה עליהם וסוף מעשה במחשבה תחלה ולכן אמרו בירושלמי ולית ליה לר"ש שמפסיק ללולב וכו' וכל הלומד שלא לעשות נוח לו שנתהפכה שלייתו על פי וכו' כי השליא נוצרה תחלה מהטיפה והיא לבדה היתה עיקר הולד עד מ' יום שהתחילה צורת הולד. וככה המצות הן עיקר התורה ושרשה הגם שהמצוה היא גופנית והתורה היא חכמה רק שזה בחיצוניות וזה בפנימיות וכדלקמן. [ושם:] ומזה יובן היטב בענין סדר מדרגות דומם צומח חי מדבר שהן בחינת עפר מים אש רוח שאף שהחי הוא למעלה מהצומח והמדבר למעלה מהחי אף על פי כן החי ניזון וחי מהצומח והמדבר מקבל חיותו משניהם וגם חכמה ודעת שאין התינוק יודע לקרות אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן כו' ועדיין לא אכילנא בישרא דתורא כו' כי הוא בחינת אור חוזר ממטה למעלה מתחתית העשיה שמתגלית שם ביתר עז הארה דהארה כו' מאור א"ס הסובב כל עלמין ומהקו אור א"ס שבסיום רגלי היושר דא"ק בבחינת אור חוזר כנ"ל. עד כאן לשונו.

ד) תניא, קונטרס אחרון סימן ד (לעיל הערה 56), וזה לשונו:

והנה במקום אחר כתב שרמ"ח מצות עשה הן בה' חסדים ושס"ה לא תעשה בה' גבורות וכו' ובמקום אחר כתב שהן תרי"ג ארחין נמשכין מחד ארחא כו' שהוא לבנונית וכו'. אך הענין שכל המצות לתקן רמ"ח אברי ז"א על ידי המשכת אור א"ס ב"ה במוחין הכלולין בה' חסדים וה' גבורות ומקור המוחין הוא לבנונית כו' הוא הענג וחפץ העליון להמשיך האור למטה לרמ"ח אברין דז"א ומתחלקת ההמשכה לתרי"ג המשכות פרטיות לפי בחינת ערך המצות כגון בצדקה וגמילות חסדים נמשך אור א"ס ב"ה לחיצוניות הכלי דחסד דז"א ובקיום הדינין בחיצונית גבורה וברחמים. עד כאן לשונו.

ה) מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"ב, ד"ה ואתה תצוה (לעיל הערה 56), וזה לשונו:

ובאמת הרי אמרו דיפה שעה א' בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, דמקור חיי העולם הבא שהוא ריבוי כל אינו רק בחינת זיו והארה בעלמא מעצם התענוג הפשוט ורק כמו מדליק נר מנר כנ"ל אבל במצות מעשיות מגיעים לפנימיות התענוג ורצון העליון שמשם נמשך בחינת ריבוי כל הנ"ל, ונמצא שמשמחה וטוב לבב במצות מעשיות בעולם הזה הוא יותר טוב מרוב כל דהיינו מכל חיי העולם הבא שהרי על ידי המצות נמשך כל ריבוי הארות והמשכות דכל בכל ריבוי רבבות מדריגות דגן עדן עד רום המעלות כו'. עד כאן לשונו.

ו) ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי, פרשת תצוה (קיא, א) (לעיל הערה 56), וזה לשונו:

והטעם לזה הנה יובן בהקדים הקדמה אחת, דאו"א נקראים תרין רעין דלא מתפרשין זווגייהו תדיר, מה שאין כן זו"נ אין היחוד בהם אלא לפרקים כו', וכמו שכתוב בע"ח דעיקר העבודה לעשות יחודים בהעלאת מ"ן אין צריך רק בשביל יחוד דזו"נ לפי שאינם ביחוד תדירי רק לפרקים ותלוי במעשה התחתונים, וזהו שכתוב ועבדת את ה' אלקיך, וכן לאהבה את ה' אלקיך ולעבדו כו', וידוע ענין עבודה זאת הוא לעשות יחודים בזו"נ שנקראים הוי' אלקיך והיינו על ידי המצות, וזהו כמו שכתוב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה כו', אבל באו"א אין צריך לעבודה זו לגרום בהם בחינת היחוד אחר שיחוד שלהם תדירי ונקראים תרין ריעין

דלא מתפרשין כו'. ועל זה נאמר חנם, חנם בלא מצות שאין צריך ליחודים ממעשה המצות כו'. עד כאן לשונו.

ז) אור התורה בראשית כרך ד, חיי שרה, הגהות לד"ה יפה שעה (לעיל הערה 56), וזה לשונו:

ועתה נבא להגיה על דברי רבינו ז"ל, בענין יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, פירוש בד"ה אוסרי לגפן כי חיי העולם הבא מבחינת שמו בי"ה צור עולמים, ותורה ומעשים טובים ממשיכים קדושת אור א"ס ב"ה בעצמו וכן כתב בלק"ת פרשת ראה בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו ספ"א, ולפי מה שכתוב דפירוש זיו זהו ההמשכה מיסוד, אם כן קשה דהא ענין היסוד ממשיך מבחינת אתה קדוש בבחינת ושמך קדוש כו' וצריך עיון. אמנם בד"ה לכן אמור לבנ"י ובד"ה ואתה תצוה פירוש תחת אשר לא עבדת כו' מרוב כל דרוב כל הם התענוגים רוחניים גן עדן עליון וגן עדן תחתון כי בחינת כל זהו ענין כי כל בשמים ובארץ העמוד המחבר גן עדן עליון עם התחתון כו' וכל זה הוא בבחינת הזיו, אבל בא"ס ב"ה ממש ליתּ מחשבה תפיסא ביה כי אם על ידי המצות, ולכן הם יפים הרבה יותר מרוב כל, אם כן לפי זה אין סותר למה שכתוב דהזיו נמשך מבחינת היסוד וזהו ענין רוב כל ואף על פי כן המצות גבוהים יותר כו'. עד כאן לשונו.

ח) אור התורה שמות כרך ה, תצוה, הערות על ד"ה ואתה תצוה (לעיל הערה 56), וזה לשונו:

ומה שכתב ששמחה זו היא מחמת מקור התענוגים המלובש בהמצות, עיין בד"ה שוש אשיש בהוי' פ"ג שהשמחה הוא התגלות התענוג שהעונג כשיבא לידי גלוי אזי נולדה ונתהוה השמחה בהתגלות הלב וכל מה שיש גילוי תענוג יותר הוא שש ושמח יותר כו' עיין שם ונראה שזהו ענין שהתגלות עתיק שהוא התענוג עליון הוא בבינה שהיא שמחה, ולכן המצות שהן תר"ך עמודי אור בחינת כתר ששם הוא השראת עונג העליון לכן צריך לומר בשמחה דוקא, ועיין עוד מענין ענג ושמחה בדרוש ברכת הזימון גבי יין המשומר בענביו. [ושם:] או יש לומר מרוב כל, על דרך יפה שעה א' בתורה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא ויפה שעה א' כו' נמצא יש ב' בחינות כל האחד כל חיי העולם הזה היינו יסוד ז"א שהוא חיי המלכות הנקראת עולם הזה והב' כל חיי העולם הבא היינו יסוד אבא שהוא חיי בינה הנקראת עולם הבא, ובאבות שהטעימן מעין עולם הבא נאמר בהן כל, וזהו גם כן ענין כי כל בשמים ובארץ, שיש שמים וארץ תתאין ונקראים עולם הזה ויש שמים וארץ בחינת עולם הבא ובכל א' יש בחינת כי כל, וזהו כל דחיי העולם הזה וכל דחיי העולם הבא, וכיון שיפה שעה א' בתורה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא ואין צריך לומר מכל חיי העולם הזה לכך נאמר מרוב כל. עד כאן לשונו.

ט) אור התורה בראשית כרך ד, חיי שרה, ביאור (ויצא תר"י) על ד"ה יפה שעה (לעיל הערה 56), וזה לשונו:

עוד יש לומר כי הנה בריאה נקראת חושך בסוד ובורא חושך על ידי שבבריאה מאיר חב"ד שאינו בא בהשגה מרוב אורו, והפרסא מפסיק בין אצילות לבריאה שלא יהיה גילוי האור, ולכן ארז"ל במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי כי תלמוד בבריאה, אך זיו השכינה היינו מה שאור האצילות בוקע הפרסא ומאיר כו' והוא ענין האצילות שיש בבריאה כמו שכתוב במקום אחר, גם על דרך עוטה אור כשלמה, השלמה הוא הלבוש והאור נמשך ובוקע דרך השלמה וזהו ענין הזיו כו', וזהו ענין האור שהיה האדם מביט בו מסוף העולם ועד סופו לפי שאינו בא בבחינת התלבשות והסתר כו'. עד כאן לשונו.

י) אור התורה שמות כרך ה, פרשת זכור, עמוד א'תשסט, הגהה - המשך ההנהה שהובאה לעיל בביאור לד"ה והנה גן עדן העליון (לעיל הערה 56), וזה לשונו:

וזה כעין שנתבאר בלק"ת בשיר השירים בד"ה שחורה אני ונאוה דרוש הראשון כי אף שקודם ירידתה היתה בבחינת חי ה' אשר עמדתי לפניו ועל ידי ירידתה בגוף היא בבחינת שחורה אני עם כל זה ונאוה שעל ידי זה דוקא נעשית בבחינת כלה ומקבלת טיפת חכמה עילאה וענין עמדתי לפניו על דרך שהמלאכים נקראים עומדים שמקבלים מבחינת ממלא כל עלמין אבל על ידי ירידתה בגוף נעשית בבחינת ונתתי לך מהלכים המשכת סובב כל עלמין [ושם:] ועיקר הענין יש לומר זיו השכינה שבגן עדן שרשו מבחינת ממלא כל עלמין היינו מבחינת חכמה ונמשך על ידי יסוד י' סוד לכן אף שהוא השגת המהות אבל עם כל זה היינו המהות מבחינת ממלא כל עלמין אבל יפה שעה אחת בתורה ומעשים טובים בעולם הזה שעל ידי זה נמשך מבחינת סובב כל עלמין היינו מבחינת כתר. עד כאן לשונו.

יא) תורת שמואל תרכ"ח, ד"ה ויחי יעקב (לעיל הערה 56), וזה לשונו:

ועל דרך זה יובן למעלה בבחינת לבושי המצות שהם גבוהים בשרשם הרבה יותר מבחינת זיו השכינה המתגלה על ידם בגן עדן שנקרא חיי עולם הבא כו'. והענין הוא כמבואר למעלה שענין הגן עדן הגם ששרשו הוא בעדן מקדם (שהוא בחינת מקור כל התענוגים שבפנימיות הכתר כנ"ל) מכל מקום המשכתו למטה הוא רק בחינת התגלות התענוג הנ"ל בבחינת הנהר היוצא מעדן ומבחינת הנהר הוא נמשך למטה בבחינת המלכות דאצילות שמזה נמשך בחינת גן עדן שהוא ענין גילוי התענוג לנשמות הנבראים מאין ליש כנ"ל. עד כאן לשונו.

יב) תורת שמואל תרל"ח, המשך חייב אדם לברך (לעיל הערה 56), וזה לשונו:

ומכל זה מובן מה שעל ידי קיום המצות יש כח להמשיך ברכה,

כי הברכה ענינה המשכת מ"ד וכמו שכתוב בד"ה להבין ענין לחם משנה הנזכר, ויסוד אבא נקרא ברוך כו', ופירוש המשכת מ"ד מבחינת יחודא עילאה, ועיין מה שכתוב בענין מים בד"ה וכל העם רואים את הקולות בענין ה' קולות, קול ה' על המים, והרי במעשה המצות יש מ"ן ומ"ד, וכנזכר בד"ה ראשי המטות הנזכר, ובהביאור פירוש לכו לחמו בלחמי, ועל כן על ידי זה יש כח להמשיך הברכה כו', וגם לפי המבואר במקום אחר שכדי להמשיך האור מהחכמה צריך לומר מקור לזה מלמעלה מן החכמה כמו שכתוב בד"ה והיה לכם לציצית ובד"ה באתי לגני גבי אריתי מורי, כמו כן ענין המצות על ידי העלאת מ"ן מעוררים תר"ך עמודי אור דכתר שלמעלה מן החכמה, ולכן על ידי זה יש כח להמשיך מבחינת החכמה וזהו ברוך יסוד אבא המקבל מהכתר כו'. עד כאן לשונו.

סימן ו - ואף מי שאין לו

א) תורה אור, הוספות לתצוה, ד"ה להבין שרשי הדברים הנ"ל על פי ואתה תצוה (לעיל הערה 57), וזה לשונו:

וזהו "ויקחו אליך שמן זית כו'" - פירוש: "ואתה" הוא בחינת חכמה דמשה, ואליו דוקא "יקחו שמן" לברר בירורים, כי סדר הבירורים - תחלה באצילות, ואחר כך מאצילות לבי"ע. ולהיות כי מבחינת אותיות דחכמה דוקא נעשה הבירור, משום ד"אבא יסד ברתא", והוא הנותן הכח לאהרן להעלות נרות כו', ונקראים "סוסים" - זכרים, כמו שנתבאר במקום אחר, לכך אמר (צו ז, לו): "מאת בני ישראל חקת עולם" - מא' עד תיו דאותיות התורה יש "חקת עולם" להעלות הנרות כו', ודי למבין. [ושם:] ומעתה יובן בענין הטבת הנרות בשמן ופתילה, שהשמן הזה הוא בחינת החכמה הכללי שיש לכללות כל הנמצאים כולם מבחינת החכמה, שעל ידה יחיו מן הנפילה והמיתה. אך בתנאי שיהיה בהם בחינת הביטול במציאות, כי בחינת ביטול היש הוא היפך שורש ענין השבירה שהיה מחמת התגלות האור לבחינת יש דוקא. והיינו ענין כליון השמן שבנרות המנורה. כי הרי השמן מתבער ונכלל באש הדולק בו, עד ששינוי מראה האש והשלהבת הוא בא מן השמן - אם עכור או צלול כנראה בטבע. אך אם לא השמן לא היה זהרורית האור נמצאת כלל, כי אין הארת והבהקת השלהבת - רק מן השמן, רק שהשמן הוא כלה ונשרף ונעשה אש כי הוא נמשך אחר הפתילה ונכלל באש כו'. וכך יובן בדוגמא למעלה, בבחינת חכמה שבכללות העולמות, שהוא בחינת ביטול היש דוקא כנ"ל. וביטול היש לאין דוקא גורם המשכת אין ליש. כי אי אפשר להתהוות יש מיש כידוע, וכדמיון אור הנר שמאיר מחמת כליון השמן דוקא כנ"ל ודי למבין. עד כאן לשונו.

ב) לקוטי תורה, ויקרא, ביאור ולא תשבית מלח (לעיל הערה 57), וזה לשונו:

וכמו שנתבאר בדבור המתחיל "צו את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני לחמי", מענין עצמות, גידין ובשר של קרבן העולה: שהבשר שרשו מן הדם שבלב, והוא ענין המדות שבנפש הבהמית, וצריך להפכן מן הקצה אל הקצה כו', ועל כן צריך לזה מלח דוקא, שהוא מ"גבורות דאבא", ו"בחכמה אתברירו". ולכן "עם הארץ אסור לאכול בשר". ופירוש "גבורות דאבא" הוא על דרך "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע". [ושם:] והנה "נהורא תכלא", תכלית שרשו מגבורות דאבא, וכמו כן המלח שרשו משם כנ"ל, לכן יש במלח גם כן ב' הכחות. דהיינו כמו שנתבאר במקום אחר, שהתורה נקרא "עוז ותושיה" - פירוש: שנותן עוז כח וגבורה בנפש האלקית ומתשת כח נפש הבהמית. והיינו, על ידי כי "בחכמה אתברירו" הוא מברר נפש הבהמית ומפריד הרע ממנו כו'. עד כאן לשונו.

ג) תניא, אגרת הקודש סימן כו (לעיל הערה 57), וזה לשונו:

לכן עיקר ענין הלימוד הוא בעיון ופלפול הלכה באיסור והיתר טומאה וטהרה לברר המותר והטהור מהאסור והטמא על ידי עיון ופלפול הלכה בחכמה בינה ודעת כנודע דאורייתא מחכמה נפקת ובחכמה דייקא אתברירו והיינו חכמה עילאה דאצילות המלובשת במלכות דאצילות סוד תורה שבעל פה (בסוד אבא יסד ברתא) המלובשת במלכות דיצירה (וסוד) [סוד] המשניות ובריתות המלובשות בקליפת נוגה שכנגד עולם היצירה ששם מתחיל בחינת הדעת [נ"א הרע] שבנוגה [נ"א והברייתות המלובשות בקליפת נוגה שכנגד עולם העשיה ששם מתחיל בחינת הרע שבנוגה] כנודע מהאריז"ל. עד כאן לשונו.

ד) לקוטי תורה, תוריע, ד"ה למנצח על השמינית (לעיל הערה 60), וזה לשונו:

והוא המיין דוכרין שמברר המיין נוקבין: שכל ההעלאה שבימי החול הוא בחינת מ"נ, ובשבת נמשך המ"ד באצילות, בעולם התיקון, שהוא מבחינת מ"ה. כי ההעלאות דמ"נ הוא מבחינת ב"ן, והתיקון הוא המ"ד שנמשך ממ"ה המברר הב"ן. וזהו "אתערותא־דלעילא שאחר אתערותא־דלתתא", "מי שטרח בערב שבת כו'". והיינו, שכפי ערך עליית הב"ן המתברר - כך ערך המשכת המ"ד המברר. וכמו שכתוב (בראשית א, לא): "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד", שהוכשר בעיניו "מאד" - לכך "ויכולו", שנכללו בתענוג עליון וכלתה נפשם כו', ומזה נמשך להיות "ויכל [. .] ביום השביעי". עד כאן לשונו.

ה) תניא, אגרת הקודש סימן כ (לעיל הערה 60), וזה לשונו:

אך נשמות המלאכים שיצאו מזווג הנשיקין וכן נשמת האדם שיצאו מזווג דזו"נ דאצילות קודם שירדו לבי"ע אינן בכלל יש ודבר נפרד בפני עצמו אלא הן מעין בחינת אלקות בצמצום עצום וכעין הכלים דעשר ספירות דאצילות שהן בבחינת גבול על ידי צמצום אור הא"ס הוא הקו המלובש בנר"נ שלהם וכמו צמצום הראשון להיות חלל וכו' [ושם:] אמנם מודעת זאת שעיקר

התהוות היש ודבר נפרד לגמרי הוא ממלכות דאצילות שנעשה עתיק דבריאה כי אין מלך בלא עם וכו' וגם כו' [ושם:] ולכן גם המלכות דאצילות נקרא כתר ממטה למעלה ומה גם כי בריאת הנשמות ממנה להיות יש ודבר נפרד בפני עצמו בעולם הבריאה ונקרא בשם לידה כקריעת עשר ספירות דבעתיקא תליא וגם כל גידול הנשמת כל ז' חדשים מזווג של שמיני עצרת עד שביעי של פסח הוא כמו גידול זו"נ בבטן כו'. עד כאן לשונו.

סימן ז – ואף שממצות מעשיות

א) לקוטי תורה, תזריע, ד"ה למנצח על השמינית (לעיל הערה 61), וזה לשונו:

כי הנה כל המלאכות שבימות החול – ל"ט מלאכות, החורש והזורע כו', הם בחינת תיקון ובירור, להעלות מכח הצומח אשר בארץ להצמיח כל מאכל אשר יאכל האדם וחי בהם, כי הוא יברך על המאכל בתחלה ובסוף וממשיך בו קדושה; וגם אחר כך כשמקבל חיות מזה המאכל, נכלל חיות המאכל בחיות האדם ומתחזק כחו ושכלו, ובכח ושכל זה מתפלל ולומד ומקיים מצות, לכך גם חיות המאכל עולה עמו ונכלל ב"אחד – ואהבת כו'" (ואתחנן ו, ה). ועל דרך זה הן כל המלאכות: כאפיה ובישול – שהן תיקון המאכל שיהא ראוי לאכילת אדם; וכן "האורג שני חוטין כו'" וכיוצא בו – הוא תיקון להיות ראוי ללבושי האדם; והבונה וכיוצא בו – הוא תיקון להיות ראוי לבית אשר ידור בו האדם. כי דרך כלל, כל המלאכות כולן הן במזונות, ולבושים, ובתים הן היכלות כו', כמו שנתבאר במקום אחר. וכל בירור זה הוא מרפ"ח ניצוצין שנפלו בשבירת הכלים בבריאה יצירה עשיה, וצריך להעלותם מבי"ע לאצילות. כי אצילות הוא "עולם התיקון" שכבר נתקן שלא על ידי האדם, אך התיקון של האדם הוא בבריאה יצירה עשיה, שניתן להאדם לתקן ולברר כו'. עד כאן לשונו.

ב) אור התורה בראשית כרך ד, חיי שרה, על ואברהם זקן בא בימים (לעיל הערה 61), וזה לשונו:

בת"א פירוש ימים הם הלבושים הנעשים לאדם ממעשה המצות שצריך לקיים בכל יום דוקא מצוה, וצריך לומר מה ענין המצות להיומין, בפע"ח איתא ו' ימי המעשה הם מו"ק דז"א ושבת מלכות, ולכאורה תמוה. אך הענין נראה וא"ו ימי המעשה ו"ק דיצירה, ובחינת ו"ק דאצילות מתלבשים בהם בהסתר והעלם לגמרי כהסתר והעלם הבורא מהנברא או על כל פנים כהסתר הנשמה בהגוף שאין מושג מהותה רק מציאותה, וביום השבת הוא מלכות דאצילות ממש וז"א דאצילות ממש, ועל ידי הבירורים שמבררים ו"ק דיצירה בחול מתעלים זו"נ בשבת לקבל הארת ע"ק על ידי שימי החול נעשו על טהרת הקודש, והנה כתיב והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים פירוש כצרור אבן במרגמה, וזהו אני כברוש רענן שמתעלה אני לבחינת אנכי, והיינו על ידי המצות הוא עליית המלכות וכמו שכתוב על פי ועתה יגדל נא כח אד' ועל ידי זה הוא המגביהי את הנשמות, ולפי שעליית המלכות הוא על ידי ששת ימי המעשה כמו שכתוב לעשות את השבת על כן זהו על ידי הימים וגם שבת ימי המעשה ויום השבת. [ושם, אות ז:] ועוד יש לומר דהנה נפש אדוני היינו מלכות תהיה צרורה בצרור החיים שהוא יסוד המקבל מחו"ב על דרך שחו"ב הם תרין ריעין ובהם ועל ידם מתעלים הנשמות והנה ז"א הוא מקור המצות כי רמ"ח פקודין הם רמ"ח אברים, ומלכות הוא מקור הזמן כמו שכתוב בסש"ב ח"ב פ"ז שהן היומין, לכן על ידי שמקשרים ומחברים כל יום ויום אל המצות על ידי זה מתקשרים ומחברים ז"א שהוא סוף עולמות הא"ס עם המלכות שהוא מקור דבי"ע לכן על ידי זה דוקא מתעלים הנשמות להתקשר בגילוי אוא"ס ב"ה ומכל מקום עליה זו דמלכות להיות צרורה בצרור זהו על ידי שמבררת עץ הדעת טוב ורע בששת ימי המעשה שנעשה החולין על טהרת הקודש כנ"ל. עד כאן לשונו.

ג) אור התורה בראשית כרך ד, חיי שרה, על ואברהם זקן בא בימים, שם (לעיל הערה 61), וזה לשונו:

דהנה ששת ימי החול הם ו"ק יום א' חסד ושבת הוא מלכות ואם כן קשה הלא ו"ק דז"א נקראים יומין עילאין והמלכות הוא למטה מהם ואיך הם ימי החול ומלכות הוא יום הז' שבת קודש, והתירוץ יש לומר על פי מה שכתוב בפע"ח ש"א רפ"ז, והנה אין כח בזה רק בז"א בלבד לפי שהוא הזכר ויש בו כח לברר, ולכן הם ו' ימי החול בלבד כי הו"ק דז"א מתלבשים בהם והם המבררים לבד, אמנם ביום השבת שהוא כנגד המלכות והיא נקבה ואין בה כח לברר ואדרבה על ידי מה שנתקן בימי השבוע הוא עולה ביום השבת שהוא יום שלה ומתחברת עם ז"א עד כאן לשונו. אך מה שנקרא ששת ימי החול מבואר בזח"ג פרשת אמור דצ"ד ע"ב פירש ר' יוסי כי הששה יומין דחול הם ו"ק דיצירה שהם שלוחים דמדות דאצילות ורוצה לומר שחסד דאצילות מתלבש בחסד דבריאה וחסד דבריאה בחסד דיצירה ומחסד דיצירה נמשך החיות למטה וזהו ענין מט"ט שנקרא עבדו זקן ביתו כו', ומבואר באגה"ק בסופו דהתלבשות זו הוא בדרך הסתר והעלם לגמרי כהעלם והסתר הבורא מהנברא, ואם כן יכונה עיקר ההשפעה עיין שם ו"ק דיצירה ולכן נקראים ימי החול ז"א ועיין מאמר הנ"ל בסידור שער היו"ט, והנה הו"ק דיצירה מבררים מקליפת נוגה ולכן נקראים ימי החול. עד כאן לשונו.

ד) תורה אור, הוספות לתצוה, ד"ה להבין שרשי הדברים הנ"ל על פי ואתה תצוה (לעיל הערה 66), וזה לשונו:

ועל כן נקרא אהרן בשם "שושבינא" דוקא, על דרך משל השושבין שיכול להביא הכלה לפני החתן, ודאי יש לו זה היכולת מצד התקרבותו אל החתן. ועל דרך דוגמא, המקורב אל המלך יכול להכנים אחר בהיכל המלך; וכל מי שבוש ומתירא ליכנס

להיכל המלך וצריך סעד ועזר להכניסו, הנה המקורב הזה יכול להכניסו, מפני שנכנם תמיד בהיכל המלך, ואין בוש כלל, להיותו נחשב מאנשי היכל המלך כו'. וכך בחינת השושבין למעלה הוא אהרן כהנא רבא, שהוא מבחינת חסד דעתיק־יומין, אלא שיורד מאצילות לבי"ע לברר ולהעלות הניצוצות שבמלכות, שנקראת "מטרוניתא" כנ"ל, ועל כן ביכלתו להכניסם ולהעלותם למעלה במאציל, ולהוריד משם ההארה שהוא בחינת "שמחה של מצוה" כנ"ל. עד כאן לשונו.

ה) תניא, קונטרס אחרון סימן ד (לעיל הערה 66), וזה לשונו:

מה שאין כן האתרוג על דרך משל חיותו נמשכה ונשתלשלה ממהות חיצונית דכלים דנוקבא דז"א דאצילות שהוא בחינת אלקות כמו שכתוב בע"ח שכל הפירות הן באצילות כי למ"ד כלים דאצילות ירדו לבי"ע (והן יו"ד מאמרות שבהן נברא העולם) על ידי התלבשות בנוקבא דעשייה מהות במהות כי הכלים דאצילות נעשו נשמה בעשייה שהיא בחינת אלקות ממש לפי שבאצילות איהו וגרמוהי חד המאציל והנאצל ועל ידי התלבשות מהות הנשמה במהות הכלים דנוקבא דעשיה נתהוה האתרוג נמצא כשתופס האתרוג ומנענעו כהלכתו הרי זה תופס ממש חיותו המלובש בו מנוקבא דאצילות המיוחדת באור א"ס המאציל ב"ה כו' [ושם:] וזאת היתה עבודת רשב"י וכל התנאים ואמוראים בנגלה להמשיך אורו יתברך ולברר בירורי נוגה כל משך זמן הגלות דשלטא אילנא דטוב ורע כמו שכתוב עת אשר שלט האדם באדם כו' כי זהו תכלית ההשתלשלות שירד העליון למטה ויהיה לו דירה בתחתונים כדי להעלותן למהוי אחד באחד. עד כאן לשונו.

סימן ח – ובשבת צריך עיון

א) תורה אור, לך לך, ד"ה והבדילה הפרוכת (לעיל הערה 68), וזה לשונו:

והנה בשבת מאיר אור האצילות למטה על ידי התלבשות הבריאה לבד, ואינו אלא מסך אחד. מה שאין כן בימות החול יש הפרש בין ארץ ישראל לחוץ לארץ: שבארץ ישראל ההנהגה על ידי יצירה, ובחוץ לארץ על ידי עשייה. [ושם:] כי שבת הוא קודש, שאז מאיר אור האצילות על ידי הבריאה בלי מסך שבין בריאה ליצירה ובין יצירה לעשייה. וכל שכן שקליפת נוגה אינו מפסיק אז, שמאיר שלא על ידו כו'. ולכן האדם הוא מובדל ממלאכת החול, שאינו עוסק בדברים גשמיים, אלא "שבת להוי"ה אלהיך" (יתרו כ, ט), בבחינת ביטול, הגם שהוא ביטול דבריאה, בחינת "יש מי שבטל כו'". מה שאין כן בימות החול, שהתהוותו על ידי יצירה ועשייה, שם יש קליפת נוגה החופפת. אך על ידי שמברר בששת ימי החול בירורי נוגה, "יגיע כפיך כי תאכל" (תהלים קכח, ב), שעוסק באמונה לשם שמים, ומתפלל ולומד בכח זה – על ידי זה נעשים החולין על טהרת הקודש. עד כאן לשונו.

ב) לקוטי תורה, תזריע, ד"ה למנצח על השמינית (לעיל הערה 68), וזה לשונו:

ולכן שבת נוהגת בכל מקום, לפי שבחינת ומדרגת אצילות יכולה להתפשט ולהתלבש אפילו במקום שיש "זה לעומת זה", מפני שהאצילות היא עולם התיקון – שכבר ניתקן ונתלבש; ובהתלבשות, הנה העשר ספירות דאצילות מלובשים בבריאה, ובריאה – ביצירה, ויצירה – בעשייה, עד שנמצא שיש התלבשות אצילות בעשייה גם כן. ובהתלבשות זו נמצא שיש "זה לעומת זה", ואפילו כנגד עולם האצילות יש קליפות, ויש "אריך דקליפה דאצילות" כו'. וכמאמר רז"ל: "אברהם שיצא ממנו ישמעאל" ו"יצחק שיצא ממנו עשו", ו"רישיה דעשו בעטפוי דיצחק". כי עשו הוא "ז"א דקליפה דאצילות" כו', רק שמעמד ומצב קליפות דאצילות הם בבריאה, ומכל מקום יונקים החיות מאצילות כו'. ולכן אפילו במקום הקליפות יכול להיות התפשטות הארת קדושת שבת לישראל, ואין הקליפות מונעים ומעכבים כו', מאחר שהוא דרך התלבשות כנ"ל. [ושם:] והנה כל העליות הם בבחינת פנימית העולמות, כנודע מעליית שבת; שהרי גשמית הארץ לא נזדככה, ואין עליה – רק להרוחניות והחיות שבתוך העולם, מה שאין כן בחיצוניות כו'. עד כאן לשונו.

ג) תניא, אגרת הקודש סימן כו (לעיל הערה 68), וזה לשונו:

וזהו לשון אסור שהקליפה שורה עליו ואינו יכול לעלות למעלה כדבר המותר דהיינו שאינו קשור ואסור בקליפה ויוכל לעלות על ידי האדם האוכלו בכוונה לה' וגם בסתם כל אדם העובד ה' שבכח האכילה ההיא לומד ומתפלל לה' ונמצא שנעשה אותיות התורה והתפלה העולה לה' מכח הנברר מהמאכל ההוא וזהו בחול אבל בשבת שיש עליה לקליפת נוגה בעצמה עם החיצוניות שבכל העולמות לכן מצוה לאכול כל תענוגים בשבת ולהרבות בבשר ויין אף שבחול נקרא זולל וסובא. עד כאן לשונו.

ד) ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי, פרשת אמור (קסד, ג) (לעיל הערה 68), וזה לשונו:

וכאשר אומר למעלה לשון זווגא הכוונה כדי להוליד נשמות חדשות לגמרי, והיינו דוקא על ידי המשכת אור מעצמות המאציל דלעילא מן שמשא שהוא אור אבא כידוע, והיינו למעלה מבחינת ההשתלשלות, כי באור שבא כבר בהשתלשלות כמו מחכמה דאצילות ואילך הרי אין כל חדש בו רק שמתחדש לחזק את אורו הראשון על ידי יחוד או"א כנ"ל וכל זה ביחוד דחול, אבל ביחוד דשבת אזי זווגא דמלכא קדישא שהוא בחינת אור אבא להוליד נשמות חדשות, והיינו על ידי שיש עליות העולמות, וכללות כל בחינת שפע שירדה באבי"ע בהתלבשות חוזר ועולה ונכלל בבחינת עצמות המאציל, כמו שכתוב כי בו שבת וינפש כנ"ל באריכות, ועל כן אז דוקא הוא הזמן להוליד ולהמשיך אור חדש מן העצמות, אחר ששבת ונח ובא אל בחינת עצמותו כנ"ל, מה

שאין כן בו' יומין דחול הרי הארת אור המאציל ירד ונתלבש בחכמה ומדות ומשם לדבור כו' ואין כל חדש בהם כנ"ל וד"ל. עד כאן לשונו.

סימן ט - וכן מה שכתב דציצית

א) לקוטי תורה, שבועות, ענין ממושבותיכם (לעיל הערה 70), וזה לשונו:

הנה בחינת קריאת־שמע נקרא "ישיבה", והיא העיקר בתפלה - להיות מסירת־נפש ב"אחד"; ו"שתים לפניה" אינם אלא הכנה, ו"השמונה־עשרה" שאחר־כך - הוא המשכה כו', אבל העיקר הוא בחינת מסירת־נפש וביטול־היש, בחינת קריאת־שמע. [ושם:] כמו כן כתיב "ממושבותיכם" דייקא "תביאו" - מבחינת "ישיבה", שהוא בי"ע - משם דייקא הוא העלאת מ"נ. ועל דרך "באשה קראו מושב" - שהעלאת מ"נ וחימום הנקבה גורם להזריע זרע הזכר כו', וכך "ממושבותיכם תביאו". והיינו, שהוא על דרך משל "דבר חידוש" שהיש בטל, ועל ידי זה דוקא ממשיכים מ"ד מבחינת אצילות, שהוא אלקות, ד"איהו וחיוהי חד". [ושם:] [ועיין ב"פרי עץ חיים" שער הקריאת־שמע פרק ד' במה שכתב: לכן גדולה מצות קריאת־שמע יותר מן התפלה, שהרי מי שתורתו אומנתו מפסיק לקריאת־שמע ואינו מפסיק לתפלה. ולהיות זווג אבא ואימא עילאין ונעלם מאד - אין בנו כח לעוררו בהיותנו בעולם האצילות, אך ורק בהיותנו בבריאה. עד כאן לשונו. והטעם יש לומר, כנ"ל, דמבריאה דוקא, שהוא בחינת יש ודבר נפרד, כשנעשה ביטול היש - זהו דבר חידוש כמו על דרך משל צפור המדברת. מה שאין כן מה שהאצילות בטל - אינו דבר חידוש. ולכן, הגם שביטול האצילות גדול יותר לאין קץ, עם כל זה, עיקר המשכת "אור חדש" להיות יחוד אבא ואימא ממשיכים דייקא על־ידי קריאת־שמע, שהוא ביטול־היש דבי"ע כו'. עד כאן לשונו.

ב) תורת שמואל תרכ"ו, ד"ה והתקדשתם (עמוד פ) (לעיל הערה 70), וזה לשונו:

ויובן בהקדם מפני מה קורין לרחיצת ידים אלו בשם נטילה דהיה צריך לקרותם רחיצת ידים ומהו נט"י, אך הענין הוא דהנה הידים הם בחינת חו"ג אשר נגד חו"ג יש לעומת זה בקליפה, וזהו ענין מה שכתוב ויאבק איש עמו שדימה שיעקב הוא מבחינת המדות לכן נאבק עמו אבל וירא כי לא יכול לו להיותו מבחינת המוחין אשר אין שם לעומת זה כלל לכן ויגע בכף יריכו הוא בחינת נו"ה בחינת ענפי המדות ושמואל תיקן הנצח במה שאמר וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם, ונמצא כי מבחינת החו"ג יש להם איזה אחיזה על כל פנים דרך נקבי עור המלכות, וזהו שאנו רואים שמהידים גדלים צפרנים להיות כי מהידים יש להם איזה אחיזה, וזהו ענין והידים ידי עשו שהם לעומת זה נגד הידים דקדושה ולכן הידים מקבלים טומאה וגזרו על הידים טומאה להיות כי מהידים יש להם איזה אחיזה ויניקה, ולזה ציונו נטילת ידים פירוש נטילה לשון הגבהה כמו וינטלם וינשאם, והיינו שעל ידי המים מגביה הידים שלא יהיה מהם שום יניקה ומטהר אותם גם כן, ולכן קורין לרחיצה זו בשם נטילה עיין שם שמגביהים הידים ומקדשין אותם ולכן מברכין אק"ב על נט"י, ולכן שייך נט"י לוהתקדשתם להיות כי על ידי זה מקדשין הידים ומגביהים אותם כו'. עד כאן לשונו.

ג) תורת שמואל תר"ם, הנחה ד"ה ערבים עלי (עמוד שצ) (לעיל הערה 70), וזה לשונו:

וביאור ענין דהנה כתיב שאו ידיכם קדש ופירוש בזהר אתר עילאה דמתמן נחלא עמיקא נפק, ופירש המפרש אתר עילאה חכמה אבא, נחלא עמיקא בינה (ובפ"א והוא כמו שכתוב ונהר יוצא מעדן, ושמו דההוא נהר יובל שמו והוא בחינת יובל שנקרא קדש וכמו שכתוב כו'), דהנה מדות דאצילות הגם דכתיב לא יגרך רע מכל מקום כשיורדים בבי"ע נשתלשל מזה רע וכמו ידים שגדילים צפרנים וכמו שכתוב וירא כי לא יכול לו דטעה ביעקב דסבור ששרשו ממדות ושם יש יניקת החיצונים אבל באמת יעקב הוא י' עקב שהוא בחינת חכמה, אך במדות יש יניקת החיצונים וזהו ענין נט"י שממשיכים מבחינת חכמה וכתיב ימותו ולא בחכמה דשם לא יש יניקת החיצונים וכמו כן מהנהר גם כן לא יש יניקת החיצונים דבעצם הבינה לא היה שבירת הכלים כי אם בז"ת דבינה אבל לא בג"ר לכן משם נמשך לדחות החיצונים כו'. עד כאן לשונו.

ד) תורת שמואל תרכ"ו, ד"ה ועתה יגדל נא כח (עמוד קמ-קמא) (לעיל הערה 70), וזה לשונו:

והנה עיקר השראת המקיפים הם על הלבושים, ולכן אמרו הלובש שני לבושים כאחד קשה לשכחה, ופירוש בכתבי האריז"ל שלהיות כי המקיפים שורים על הלבושים, ולכן צריכים ללבוש כל בגד בפני עצמו בכדי שישרה עליו המקיף, מה שאין כן כשלובש ב' לבושים כאחד אזי אין מקום להשראת המקיף, והנה המקיף הוא בחינת שמירה לשמור את האור הפנימי לבלתי יסתלק, וגם שלא יאחזו החיצונים כנודע שאור המקיף מסמא עיני החיצונים, ובזה יובן מה שאנו אומרים ואתה שתחלה אומרים בראת יצרת נפחת, ואף על פי כן אומרים אחר כך ואתה משמרה בקרבי כי לולא השמירה מבחינת אור המקיף היטב היה מסתלק האור הפנימי מן הגוף כו' ועיקר קיום האור הפנימי הוא מבחינת המקיף כו', וזהו ענין מה שמניחים טלית ותפילין קודם התפלה, כי ענין התפילין הם בחינה אחד עם ק"ש, כי בשניהם הוא שמע ישראל והיה אם שמוע, רק שבתפילין כותבין אחד והיה אם שמוע על קלף ובדיו, ובק"ש קורין בפה, והיינו כי בק"ש הוא בחינת פנימיות שקורים בפה בבחינת הפנימיות ובכוונה, מה שאין כן בתפילין שלובשין אותם על גבי הראש בבחינת אור מקיף, והמכוון הוא בכדי שישתמר האור הפנימי, ולכן לובשים אותם קודם ק"ש בכדי

שכשיקראו ק"ש ישתמר האור כו', והטלית הוא גם כן מקיף כנודע אשר על ידי מקיפים אלו ישתמר האור הפנימי, ואפשר לומר שב' מקיפים דטלית ותפילין הם כמו באדם ב' מקיפים ח"י, אשר התפילין הם בחינת חיה, כי החכמה תחיה, ובתפילין הם קדש הוא בחינת חכמה כנודע, וגם ארז"ל התולה תפיליו יתלו חיין, הרי מובן שהתפילין הם בחינת חיה בחינת חכמה, אם כן הטלית הוא מבחינת הכתר כו', והגם שהטלית הוא במלכות אבן המלכות שרשה מהכתר כו', וגם כי נסוב"ת ותב"ם כו'. עד כאן לשונו.

ה) תורת שמואל תר"ם, ד"ה סמוכים לעד (עמוד קיא); וכן בתרל"ד, ד"ה וסמך ידו (עמוד קנב) (לעיל הערה 70), וזה לשונו:

וכמו כן בפרט בכל אחד ואחד קודם התפלה שהוא עיקר ההעלאה אומרים תהלות לאל עליון, שאז יורד המשכה מבחינת אור אבא לצורך ההעלאה, וכמו הכהן המקריב את הקרבן צריך קידוש ידים כן האדם בקומו משנתו צריך נט"י, וגם נט"י לתפלה, ולובש טלית ותפילין שהם המצות המסייעין אותו לצורך הגבהת נפש הבהמית, גם ארז"ל אלמלא עוזרו לא הוה יכול לו הרי זה הסיוע הנמשך מלמעלה, גם לימוד התורה שקודם התפלה מסייע לבירור נפש הבהמית על דרך עוז ותושיה שנותן כח לנפש האלקית, ומתיש כח הנפש הבהמית שירצה בבחינת הבירור. עד כאן לשונו.

סימן י – ואף שהם מצות

א) אור התורה דברים כרך א, ואתחנן, ביאור לענין תפילין (לעיל הערה 72), וזה לשונו:

נתבאר ענין הטלית שהוא אור מקיף והציצית מה שמאיר הארה בפנימיות ותכלית המשכות המקיף כדי שנוכל לבטל את עצמנו ולהעלות מ"נ וזהו ענין תפילין של יד. אמר הכותב לבאר מה שהקדים תחלה ענין על ידי מה וענין התלבשות הפרצופים דלכאורה אין לזה שייכות לענין טלית ותפילין שעוסק בביאורם, אך נראה הסדר כך כי איתא בפע"ח ומבואר במ"ח מסכת ציצית וזה לשונו בטלית קטן שלבוש בו אף בהיותו בביתו על חלוקו ממש כי שם מקומו אינו מלביש לא ראשו ולא זרועותיו לפי שהוא סוד אור מקיף לז"א בהיותו עובר במעי אימא, וטלית גדול הוא סוד אור מקיף לז"א אחר צאתו ממעי אמו אלא שעדיין הוא יונק, ובמסכת תפילין כ' אחר שקיים מצות טלית קטן שהוא בסוד עבור דז"א וגדול שהוא בסוד היניקה יכין עצמו ללבוש תפילין שהם בכללם בסוד מוחין פנימיים דעיבור שני דהגדלה כו' עד כאן דבריו, גם ידוע דתפילין של יד הוא תפילין של יד דז"א ושל ראש דמלכות כמו שכתוב שמאלו תחת לראשי, ואנו הנשמות לפעמים הוא בבחינת מלכות נוקבא ולפעמים בבחינת ז"א כדלקמן על כן לבושים תפילין של יד ותפילין של ראש, ולכן כדי לרמוז לזה ביאר תחלה ענין על ידי מה מהו, ובאמת כל בחינות אלו כמו שישנם למעלה בז"א כך ישנם בנשמות שהמדות הם בבחינת עיבור בהשכל המתבונן ואז אינם רק בבחינת נה"י ונקראים מחשבה טובה ולפעמים באים בבחינת לידה מהשכל ונקראים יניקה כו', ומזה יובן ענין טלית קטן וטלית גדול שהטלית קטן הוא המשכת אור מקיף לז"א וכן להנשמה כשהוא בבחינת עיבור המדות תוך השכל ואין לו אהבה בהתגלות כו' [ושם:] ענין שייכות הטלית וציצית להנ"ל, יש לומר דאחר שביאר על ידי מה אם כן זהו טלית ותפילין כי הציצית הם מוחין דעיבור כמו שכתוב בפע"ח שער הציצית פ"ג והתפילין הם מוחין דגדלות, גם יש לומר תפילין של יד הם מוחין דיניקה שהרי מניחים הד' פרשיות שהם מוחין על הזרוע שהוא מדות ותפילין של ראש מוחין דגדלות ועיין שם בפע"ח רפ"ב, עוד יש לומר הטלית לבוש המלביש ז"א טלית קטן מלביש עד הזרוע יניקה וטלית גדול גם הראש על כל פנים הוא לבוש והיינו על דרך שהמלכות נקראת לבוש מלכות ומלבשת ז"א ועיין מה שכתוב על פי יונתי בחגוי מזה שלכך נקראת יפתי לבוש הוד והדר, ומה שכתוב בפע"ח שהטלית מקיף צריך לומר שהמקיף שורה על גבי לבושים דוקא וזה כעין מה שכתוב בועשית בגדי קדש על ידי יחוד דו"נ נמשך הארה שלמעלה משניהם כך על ידי שהמלכות היא הטלית מלבשת לז"א נמשך אור מקיף שלמעלה משניהם כענין סוכה מלא הסוכך על זו"נ יחד, ופירוש זה בעבודה לבושים דתורה ומצות המלבישים לאהוי"ר לבושי אהרן כו' נמצא אתי שפיר שהקדים תחלה ענין סדר ההתלבשות ומזה יובן ענין טלית קטן וטלית גדול, והציצית אור המאיר מהמקיף בפנימיות ממש, או יש לומר הקדמה דהתלבשות יבא גם כן לענין תפילין של יד שהוא תפילין של ראש דמלכות לפי שמלכות מלבשת לז"א עד החזה כו'. עד כאן לשונו.

ב) תורת שמואל תרכ"ז, ד"ה והיה לך לאות על ידך (לעיל הערה 72), וזה לשונו:

ובזה יבואר בחינת עיבור יניקה ומוחין, דהיינו כשהחו"ג עדיין לא נולדה בהתגלות רק שהם מעוברים עדיין בדעת ורוצים לידבק בה', והוא בחינת רצון ותעלומות לב אבל לא באהבה בהתגלות זה נקרא בחינת עיבור. ויניקה הוא כשהאהבה בהתגלות רק שהחו"ב אינו בהתגלות שכלו, רק שהוא מתבונן בתחלה בגדלות א"ס ב"ה מזה נולדה ממנו בחינת האהבה לה' אחד שתוכלל אליו להיות אחד באחד וכו' והלב בוערת מזה צח באהבה עזה, אך השכל של ההתבוננות בעת התלהבותו אינו בשלימות כמקודם שמעט שכל הוא מחשב במוחו בעת התלהבותו ולא כמקודם התלהבותו שהיה השכל מאד בפרטיות במוחו, וזהו בחינת יניקה כמשל הבן שיונק חלב מאמו שהחלב אינו עצמיות כו'. עד כאן לשונו.

ג) תורת שמואל תרל"ח, המשך חייב אדם לברך (לעיל הערה 73), וזה לשונו:

ומתחלה יש לבאר שגם בברכת הנהנין והמצות יש המשכה

והעלאה והמשכה, כמו שכתב במאמרי הזהר בפירוש בא"י אלקינו הוא המשכה מחו"ב הנקרא ברוך לחג"ת המרומזים בתיבות אתה הוי' אלקינו, ואחר שקבלו המשכה זו עולים לבינה ואז נקראת הבינה מלך העולם, ואזי מקבלים שם חג"ת עיקר הברכה והשפע הפנימית, כו' [ושם:] אך הענין הוא דפירוש מ"ה הוא שם הוי' במילוי אלפין דאיהו אורח אצילות שנתבאר בפתח אליהו דאיהו חיים לגופא, ונמצא זהו כמו ברכת המצות והנהנין כו'. עד כאן לשונו.

סימן יא - וכן במקרא שהוא בעשיה

א) ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי, פרשת בראשית (ז, ג) (לעיל הערה 77), וזה לשונו:

ואחר שנתבאר פירוש הפסוק יובן פירוש המאמר דשפחה אתתא דההוא נער איהי שפחה לשכינתא, כי העסק דקוב"ה בתורה בגן עדן בא בהתלבשות חיצוניות דמלכות דיצירה שמתלבשת בנוגה לברר טמא טהור כו' וכמו קוב"ה במתיבתא דרקיע שאמר אם ספק קדמה בהרת לשער לבן טהור ומתיבתא אמרי טמא ואמור מאן נוכח כו' הרי העסק באמרתך חייתני הנ"ל הוא בהתלבשות חיצונית דנוגה והוא המשנה שבמלכות דיצירה ועל כן נמשל לערך שפחה לגבי מלכות דאצילות עצמו שהוא בחינת מתיקות טעמי תורה העצמיים המופשטים מלבוש גשמי כנ"ל וכמו שכתוב ואהיה אצלו שעשועים וכנ"ל והרי זה כמשל התלבשות המוחין העצמיים בהגשמת טפה כנ"ל ועל כן בלימוד משנה אמר ושפחה כי תירש גבירתה כי הלבוש החומרי דשפחה מלביש לאור שעשועים העצמיים שבמלכות דאצילות כו' ובהלבוש הזה גם כן מתלבש מט"ט שהוא נער, אך לגבי נער זה נקראת אתתא ולגבי מלכות דאצילות נקראת שפחה בלבד מטעם הנ"ל, וזהו ושפחה כי תירש גבירתה וד"ל. עד כאן לשונו.

ב) לקוטי תורה, ויקרא, ביאור ולא תשבית מלח (לעיל הערה 78), וזה לשונו:

והנה ענין "לעולם ישלש אדם", מה שחלקו זה לשלישים - יש לומר, כדכתיב (ישעיה מג, ז): "ולכבודי בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו", ו"אין כבוד אלא תורה". והנה: "תלמוד בבריאה ומשנה ביצירה", וכתיב (ישעיה מה, ז): "יוצר אור ובורא חושך", ולכן אמרו רז"ל: "במחשכים הושיבני (איכה ג, ו) - זה תלמוד בבלי"; "ומקרא בעשיה". והנה "אף עשיתיו" - "אף" הוא בחינת רבוי, שמרבה בחינה רביעית, לכן בכלל "שליש במקרא" נכלל בחינה הרביעית שהוא לימוד פנימיות התורה. וזהו שאמרו רז"ל, והביאו הרמב"ם בפירוש המשניות סוף פרק ה' דאבות על פסוק (קהלת ב, ט) "אף חכמתי עמדה לי" - "חכמתי שלמדתי באף עמדה לי כו'". עד כאן לשונו.

ג) לקוטי תורה, ויקרא, ביאור ולא תשבית מלח (לעיל הערה 80), וזה לשונו:

וזהו מה שכתב ב"פרי עץ חיים": ד"קבלה היא באצילות, ותלמוד הוא בבריאה, ומשנה ביצירה, ומקרא הוא בעשיה". דלכאורה תמוה, שהרי משנה ותלמוד הן תורה שבעל־פה - ודאי כולם נמשכו מחכמה דאצילות, וכל שכן המקרא - תורה שבכתב. אלא <ה, **ב** דרוצה לומר בבחינת ההתלבשות: שבמקרא נתלבשה חכמה־עילאה גם בעשיה - שעיקר הקפידא הוא על תמונת האותיות; ושיהיה הקלף כדין כו'; ובתגין, שבהם נרמזו "רזין דאורייתא" - שלא יוכלו להתלבש בדיבור אלא על ידי עשיה, כמו "לחכימא ברמיזא כו'"; ומשנה ותלמוד הן נתלבשו ביצירה ובריאה, שהוא בחינת אותיות הדבור והחכמה שבהן. מה שאין כן קבלה היא באצילות, דהיינו שאין מהות חכמה זו מושגת למטה, כיון שלא נתלבשה בבריאה ויצירה כמו משנה ותלמוד, לכן אין מושג - רק מציאותה ולא מהותה, מה שאין כן משנה ותלמוד מושג מהות חכמתו יתברך שבהן. וזהו ענין "משנה ביצירה כו'" - שעל ידי זה מושג מהותן. עד כאן לשונו.

ד) ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי, פרשת בראשית (ו, ד) (לעיל הערה 80), וזה לשונו:

מאמר רז"ל לעולם ישלש אדם שליש במקרא שליש במשנה ושליש בתלמוד, ולכאורה אין זה מובן כלל דהא שליש דתלמוד קטן מאד לפי ערך הצטרכות הפנאי ללמוד התלמוד כי רב הוא מאד הרבה פעמים מן המקרא ואיך חילק הפנאי להמקרא עם התלמוד בהשואה אחת לזה שליש ולזה שליש כו'. אך הענין הוא דשרש המקרא עם לימוד חכמת הקבלה אחד הוא, כי הנה ידוע דבכלל מקרא הן הנה מדרשות ואגדות רז"ל וגם קבלה כמו פירוש הזהר על המקראות, אלא שבמדרשות ואגדות רז"ל הסוד נעלם בדבריהם שהלבישום בדברים פשוטים ובזהר מבאר ומפרש הסודות הגנוזים במקראות ואם כן כללותם הוא רק מקרא, ולזה הטעם נקרא התנ"ך בשם הזה מקרא לשון קריאה דוקא לפי שידוע הכלל בשרש ענין חכמת הקבלה בכלל העשר ספירות ובפרט כו' הן הנה רק בחינת שמות בלבד, כמו ד' שמות דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהן כללות עשר ספירות דאצילות ולמעלה מהאצילות וכמו שכתוב בזהר בכמה דוכתי שמכנה כינוי כללי לכללות העשר ספירות בבחינת שם בלבד כמו שאמר בזהר על כל עשר ספירות לאתקנאי רזא דשמיה, וכיוצא בזה קורא תמיד לכל העשר ספירות רזא דשמא קדישא בכמה דוכתי כידוע, לפי שהעשר ספירות הן רק בחינת שמות המאציל בלבד, ועל דרך משל כשקוראין לאדם בשמו אברהם ונפנה לקוראו בשם זה אברהם הרי אין עצמותו נכלל בקריאת שם זה כידוע כי אין שינוי כלל בעצמותו אם היו קוראין לו אברהם או שם אחר כמו ראובן וכיוצא ואם כן קריאת השם אינו אלא בחינת המשכה והארה נפרדת ומובדלת מעצמותו כדי שיהא נפנה לקוראו בלבד כו' וכידוע, כך למעלה בחינת עשר ספירות דאצילות כמו ספירת חכמה דאצילות שנקראת חכים אינו אלא בחינת שם המאציל בלבד והוא שם ע"ב כידוע ועל דרך זה

כל העשר ספירות ופרטי עניני היחודים דעשר ספירות באריך אנפין ואו"א וזו"נ שנעשים על ידי מעשה המצות כולן זהו ענין טעמי תורה כנ"ל והוא ענין הקבלה בכלל, וגם זהו ענין המקרא בכלל שגנוזים בה כל אורות וסודות טעמי התורה כו', ולכך נקרא התנ"ך בשם מקרא מלשון קריאת שמות דוקא כי שרש המקרא עם הקבלה אחד הוא מטעם הנ"ל וד"ל, ועל כן אמרו כל העוסק במקרא מדה ואינה מדה, כי אינה רק בחינת קריאת שם מן העצמות ועל כן מדה היא ואינה מדה כנ"ל. וזהו שאמרו לעולם ישלש אדם במקרא כי אף על פי שהתלמוד מחזיק בכפלי כפליים מכל מקום בבחינת קריאת שמות צריך שליש כמו התלמוד כי ג' מדריגות הן בחכמה שבתורה חב"ד חג"ת נה"י ג' שלישים ונה"י במקרא כי מקרא בעשייה ומשנה ביצירה שהוא חג"ת ותלמוד בבריאה שהוא חב"ד כידוע, אבל שליש בתלמוד גבוה יותר ולכך אמרו עליה אין לך מדה גדולה הימנה כו' וד"ל: והנה מפני שהתלמוד והמשנה גבוהים בשרשם כנ"ל על כן הן דוקא באו בהתלבשות חיצוניות ביותר, כי שרשם הוא מבחינת עצמות החכמה הפנימית הנ"ל לפי הכלל הנ"ל דכל הגבוה גבוה יותר יותר הוא בא בהתלבשות חיצוניות וכמשל טיפת זרע שנמשכת ממוח העצמי כנ"ל, ונמצא ב' מדריגות הנ"ל דתורה הפנימית והחיצונית א' הוא והמקרא עם הקבלה הוא מדריגה הממוצעת ביניהם כי יצאה מכלל בחינת העצמיות ולא באה לידי בחינת חיצונית כי הרי נקראין טעמי תורה ולעתיד הרי יתגלה בחינת העצמות וכנ"ל ועל כן יהיה אז עליה לחיצוניות התורה דוקא מטעם הנ"ל וד"ל. עד כאן לשונו.

סימן יב - ואף שהכוונה בעסק התורה

א) מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים, תורה (כוונתה) (עמוד תקסו-תקסז), וזה לשונו:

כוונת עסק התורה נקראת נשמה שבבריאה ועסק עצמו בחינת רוח שבבריאה וכל זה בתלמוד אבל במשנה שהיא יצירה אינה אלא רוח שברוח ועשיית המצות אינו [אלא] נפש דעשייה כו'. ובמקומות רבים בזהר וע"ח נזכר היחודים הנעשים באצילות ולמעלה מן עסק התורה ומעשה המצות. ובהיכל קליפת נוגה אומר שמתתקנים מלבושי נוגה דעשייה על ידי המצות ומלבושי נוגה דבריאה על ידי עסק התלמוד כו' ומלבושי נוגה הם המדריגות התחתונים כו' וסתרי אהדדי. אמנם בהיכל צלם דאימא נזכר שהלבושים דעשייה ודבריאה הם ממדריגה עליונה מאד מן נה"י דאימא שהם מדריגות התחתונים שבעלמא דאתי חיי עולם הבא שנקרא בינה, שכל דבר מטה שרוצה להתעלות במקום שלמעלה ממנו לא יוכל להתעלות לקבל אור שלמעלה ממנו אלא אם כן יתלבש בלבוש יותר רוחני משלו דהיינו בלבוש מקום שלמעלה ממנו ואז יוכל להיות שם לקבל האור אשר שם, וכן בהיפוך העליונים שרוצים לירד למטה מוכרחים להתלבש בלבוש מטה כו' ונזכר שם איך יהיה היחוד באצילות מעסק האדם בתורה שנפשו מעשייה על ידי שיתעלה ליצירה ושם הצדיקים הנצרכים גם כן להעלות עוסקים עסק זה ונתעלו לבריאה כו'. והנה ידוע היות נפילת רפ"ח ניצוצין מתעלים על ידי תפילות ישראל ומתקבצים הניצוצות נשמות קדושות מן הקליפות שמפוזרים שם ונצרכים שיבואו לתוך גופים לעולם הזה ויתקנו כו' וכשנמשכים בעולם הזה נותנים להם לבושים מלמעלה מהם כנ"ל על ידי היחוד מ"ן ומ"ד על ידי היחוד נמשכים כו' ונמצא שנשמת כל אחד ואחד מישראל שהרוב הם גילגולים מתוקנת הרי נפרדה מן הקליפה ונתעלית כבר קודם בואה לגוף על ידי התפלות אבל הלבושים לא ניתנה עדיין כו' ולכן היחודים שלמעלה באצילות נמשכים לבושים טהורים וברורים מקליפה ונתתקנו לבושי נוגה דבי"ע על ידי עסק התורה והמצות. ושניהם אמת ולא סתרי אהדדי כו' וד"ל.

לעילוי נשמת

ר' דניאל בן חיים הירש

וואונטש

ולעילוי נשמת

רבקה בת עוזיאל

רובאשקין

ת.נ.צ.ב.ה.

לזכות רפואה שלמה עבור

ליבא דוואשא בת רחל לאה

בקרוב ממש!

להמשך הלימוד • Keep Learning

LearnChassidus.com

תרגום מלא ופירוש על מאמרי תורה אור ולקוטי תורה – בחינם. הירשמו לקבל אותם מדי שבוע, או הורידו אותם מן האתר.

Free full translations and commentary on the maamarim of Torah Or and Likutei Torah. Sign up to get them every week, or download them from the site.

LikuteiTorah3Years.com

הצטרפו לתכנית לימוד כל תורה אור ולקוטי תורה בשלש שנים: לכל הפחות מאמר אחד מן הפרשה ומן המועד בכל שבוע, מחולק לשיעור שבועי ויומי. הירשמו לקבל מדי שבוע את קבצי ה-PDF של המאמרים וקישורים לשיעורים עליהם, או הורידו אותם בחינם מן האתר. יש באתר גם: (1) רשימת מעקב ללימוד לקוטי תורה – בהעתק מודפס, וכן בגרסה דיגיטלית עם חשבון פרטי משלכם המקושר לכל המכשירים שלכם, לעקוב אחר ההתקדמות; (2) אתר משאבים עם קישורים לשיעורים מוקלטים, קבצי PDF ועוד כלים רבים ללימוד לקוטי תורה: https://likuteitorah3years.com/resources

Join the program of learning all of Torah Or and Likutei Torah in three years: at least one maamar from the parsha and the Yom Tov each week, divided into a weekly and a daily portion. Sign up to get the PDFs of the maamarim and links to shiurim on them every week, or download them for free from the website. The site also has: (1) a checklist to track your learning of Likutei Torah, both as a printed copy and as a digital version with your own private account, linked to all your devices, to check your progress; (2) a resource site with links to audio shiurim, PDFs and many more tools to help in learning Likutei Torah: https://likuteitorah3years.com/resources